

HADE

229. Zenb.

1993.eko iraila
300 pta./14 libera
(B.E.Z. barne)

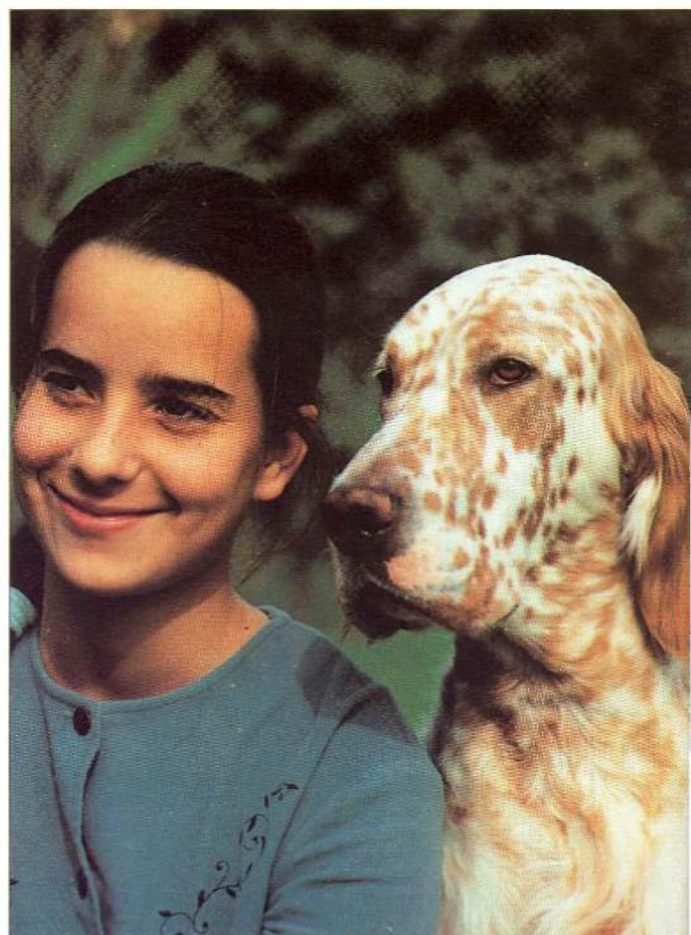
euskara ikasten ari garenon aldizkaria

IBARROLAREKIN

“Harri eta Zur”

MAITE IBAÑEZ

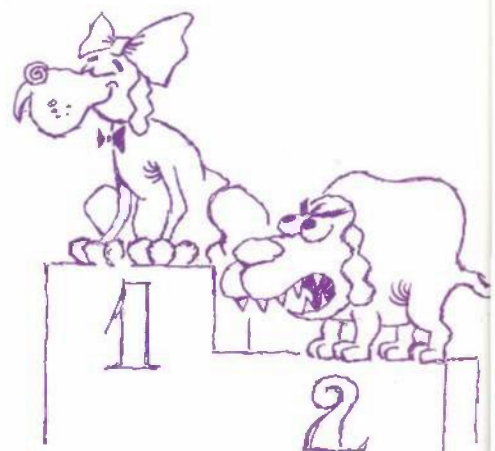

2 Maite Ibañezek hamasei urte ditu. **Urrian** egingo ditu hamazazpi. Eta Artizoe Tom From Bakio txakurrak hiru urte ditu. Mundu guztian egiten dira txakur-erakusketak, eta Maitearen txakur hori, munduko **txapelduna** izan da. Erakusketa horietan bi eratako aprobak egiten dituzte; aproba batean **ehiza**-txakurren lana egin behar dute. Bestean, edertasuna neurtzen dute **epaileek**. Bigarren aproba honetan **lortu** zuen "txapela" Maitearen txakurrak 1991n. Txakur hori setter arrazakoa da, setter ingelesa.

Aurki, abenduan, Belgikan beste erakusketa bat izango da, eta hara eramango du Maitek Artizoe Tom From Bakio. Orain ehiza-txakur izaten ikasten ari da setterra: "Jendeak uste du txakurrak ehizan egiteko, itsusia behar duela izan, eta hori ez da horrela" esan digu bakiotar honek. Euskal Herrian, Araba kenduta, oso setter onak **omen** daude, ehizfari asko dagoelako. Setter ingelesa oso **esaneke dela** esan digu Maitek: "Setter irlandarra **kaskagorragoa da**".

Maitearen gurasoek txakur-**haztegi** bat dute Bakion setter ingeles eta irlandarrekin. Txakurrak Kanadatik eta EEBBetatik ekarri dituzte.

Txakurraren **sariak aipatu** ditugu. Baina Maitek ere lortu zuen bat hezitzaile moduan Ingalaterrako *National Exhibition Center*-en. Aurtengo erakusketan bera izan da Estatuko **ordezkaria** gaztetxoan mailan: "Ez nuen oso **emaitza** onik lortu —sari bat erdietsi zuen, eta bi lagunentzako bidaia bat—. Ingalaterran **debekaturik dago** txakurrak sartzea eta neri tokatu zitzaidan txakurra oso burugorria zen" **adierazi** digu.

URRI. - Octubre.
TXAPELDUN. - Irabazlea. Campeón.
EHIZA. - Caza.
EPAILE. - Juez.
LORTU. - Erdietsi. Conseguir.
AURKI. - Laster.
ABENDU. - Diciembre.

OMEN. - Dice que.
ESANEKO IZAN. - Ser obediente.
KASKAGORRAGOA DA. - Es más terco.
HAZTEGI. - Criadero.
SARI. - Premio.
AITATU. - Aipatu. Mencionar.
ORDEZKARI. - Representante.

EMAITZA. - Resultado.
DEBEKATURIK EGON. - Galerazita egon. Estar prohibido.
ADIERAZI. - Señalar, expresar.

IKUSMIRAN	Maite Ibañez 2	2
ERREPORTAIA	Gaur afaria telefonoz "prestatuko" dugu 3	4,5
ELKARRIZKETA	Joserra Garzia: "Euskal sena galduz gero, akabo!" 3	6,7,8,9
ERREPORTAIA	Ume-jolasak: a ze garaiak!	10,11
LABURRAK 2		12
ERREPORTAIA	Zerekin egiten da Coca Cola? 2	13
BAI, ESAN	Enpresak euskalduntzeko bide berria	14,15
ELKARRIZKETA	Ana Charola: "Guk hamabost ikastaro-mota ditugu aerobic-ean" 2	16,17
PORRUSALDA 1 2		18
ERREPORTAIA	Ibarrolarekin harri eta zur 3	19,20,21
HAU MUNDUA 2		22
ERREPORTAIA	Ai! Hau da bizkarreko mina! 2	23
ZOKOMIRAN	Iñaki Perurena: "Ez dakit sekula haur izaterik izan nuen" 3	24,25,26,27
ERREPORTAIA	Bikoizketan kanpoko geureratzen	28,29
EUSKARA LANTZEN	Egañaren jenioa (Rufino Iraola) 3	30,31
TESTA	Gazte al zaude? 3	32
ERREPORTAIA	Buruak gazte irauteko gomendioak	33,34,35
IPUINA	Hitz egiten ez zekien mutila (Luz Ortega) 3	
	Kolore bila (Juan Luis Garcia) 2	36,37
		38,39
		40,41
		42
	Titulurik gabe (German Maiz)	43,44,45
		46
		47

HABE MAILAKA IRAKURRI

Irakurle hori:

Dagoeneko badakizu aldizkari honetako erreportaiek eta zenbaki bat dutela artikuluen zailtasuna adierazteko. Beraz, eta HABEren programazioa oinarri, zailtasun-mailak **1 2 3 4** zenbakiak ipiniz adierazten jarraituko dugu. Dena den, ez nahastu programazioaren urratsekin!

HABE

HABE Euskara ikasten ari garenon aldizkari mailakaturia.

ARGITARATZAILEA: Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea.

© Autonomi Elkarteko Administrazio Orokorra: HABE.

Tel. (943) 42 91 20
Faxa: (943) 43 01 62

ERREDAKZIOA:

Iñaki Ugalde
Alex Mungia
Asis Eizmendi
Ion Imanol Iturrioz

MARRAZKIGILEA: Enrike Larrarte

AZALEKO ARGAZKIA:
Xabier Elgezabal

IRARKOLA:

Gestingraf S. A. L.

LEGEZKO GORDAILUA:

BI-2251/81

ISSN: 0212-6788

GAUR AFARIA TELEFONOZ "PRESTATUKO" DUGU

3 Bi datu emango ditugu. Euskal Herrian Subijanaren errezeta-liburua eta Argiñanorena dira erosienetakoak. Errezeta horiek **atontzeko**, sukaldean sartu behar da, eta aurretik erosketak egin. Alde onak baditu horrek. Bata, **ezbairik gabe**, ikasi egiten dela sukaldean —besteren batekin hobe bakarrik baino— aritzen, eta erosten. Bestea, behin ikasi eta gero, lagunen estimazioa lortzeko balio duela. Ondo eginez gero, **igoalekoa** egoten da **norberak** prestatutakoak! Baina, **hala ere**, jende askok ez du **astirik**, sukaldaritzan trebatu gabea da eta ez du trebatu nahi gainera, **alfer-hutsak** ere badira, beste batzuk moda ere aitatzen dute, krisia... **Kontuak kontu**, ugaritzen ari dira jan-edariak prestatuta etxera ekartzen dituzten enpresak.

Bilboko udaletxetik gertu dago Olloki enpresa. Iazko irailean jarri zen martxan. Oso aproposa da enpresa honen logotipoa: oilo bat buruan motorista-kaskoa duela. **Izan ere**, Bilboko edozein tokitatik deitu eta, semaforoan **baimenarekin**, ordu-erdi batean, beharbada berrogei minututan, **bezeroaren** etxean izango da Ollokiko motorzalea —bost dira guztira— **jatenarekin**. Eta motoristari ez zaio eskupekorik eman behar. **Hots**, ordainketaren barruan dago janaren garraioa ere. Baina, gutxienez, mila pezetako gastua egin behar da. Ollokiko Carlos Lasak esan digunez, jendea ari da piskanaka-piskanaka jateko modu honetara jartzen, badituzte astero-astero bizpahiru alditan deitzen duten bezeroak. Eta konturatu da, baita ere, jendeak ez duela horrenbeste, garai batean bezala, etxetik kanpo afaltzen: "15-20 bat irtenaldi egiten ditugu egunero" esan digu C. Lasak.

ATONDU. - Prestatu, antolatu.
EZBAIRIK GABE. - Zalantzarik gabe.
IGOALEKO. - Primerakoa, oso ona.
NORBERA. - Uno/a mismo/a.
HALA ERE. - Dena dela. Sin embargo.
ASTI. - Denbora, beta.
ALFER-HUTS. - Alfer-alferra, guztiz alferra.
KONTUAK KONTU. - El caso es que.

IZAN ERE. - Así pues, en efecto.
BAIMEN. - Bai + men. Permiso. -MEN atzizkiak gaitasuna eta ekintza adierazten ditu. Esaterako: aipamen, barkamen, adimen...
BEZERO. - Cliente.
JATEN. - Janaria, jatekoa.
ESKUPEKO. - Propina.
HOTS. - Hau da. Es decir.
ASKO JOTA. - Gehienez. Como mucho.

ETXERATU. - Etxera eramán.
DARAMA. - Eramaten du. ERAMAN aditzaren forma trinkoa da. Era berean: daramagu, daramate, daramazu...
HEGOAK NAHI IZANEZ GERO. - Hegoak nahi baldin badira, hegoak nahi izatera.
ESKAINITZA. - Eskain(i) + tza. Oferta. Era berean: laguntza, jakintza, iraultza...

Oilaskoak, pizzak, entsaladak, bixigua...

Motoristak aitatu ditugu. Donostian bada enpresa bat pizzak motorrean banatzen dituen. Hiriaren erdi-erdian dago, —Iruñeko La Bocattak ez ditu hiri horretan bakarrik banatzen— eta bezeroak ere inguru horretakoak ditu. **Asko jota**, ordu-erdi behar izaten du pizza **etxeratzen**. Hiru tamainatako pizzak dituzte: txikia 1-2 lagunentzat eta handiena 4-6rentzat. Zortzi eratako pizzak dituzte, segun zer **daraman**. Hortik gertu, bada go beste enpresa bat oilaskoak eta tortilak banatzen dituen. Oilaskoa osorik edo zatika saltzen dute: **hegoak nahi izanez gero** hegoak, edo izterrak... Jatetxe txinarrak ere aspaldi ari dira **eskaintza** hori ematen.

Ontzi berezietan iristen da jana, bero-bero

Motorzaleak ez baina txoferrak erabiltzen ditu JANAK enpresak. Maleta berezi batzuetan sartzen dute janaria, gero sei furgoneta isotermikotan **banatzen** dituzte maleta horiek. Enpresa hau Hernanin dago kokatua, Orbegozo lantegi hustuaren erdi-erdian. Sukaldeak 480 metro karratu ditu, eta pabiloi guztiak 900 bat. Egutero-egutero goizeko bostetan hasten dira lanean eta 3.500 lagunentzako jatekoa atontzen dute. Eskoletarako, herri-festetarako, omenaldietarako, ezkontzetarako, kongresuetarako bazkari-afariak prestatzen dituzte. Bezeroaren etxera eramaten dute jana. Bezerorik **behinenak** Donostian dituzte, eta inguruan: Zumaian, Zarautzen, Hernanin, Zestoan ere bai... **Nahi izanda**, sukaldaria ere joango da eroslearen etxera, eta hantxe prestatuko du jateko guztia. Egun horretan etxeak **ez dutela kolpe-zorrik jo nahi?** Zerbitzariak ere badituzte JANAKekoak: "Aste bete lehenago joango da 'maître' a. Eta otordua prestatzera ordu bete edo aurretik". **Egun seinalea** dela, eta goilara eta **ganibeta** bereziak

Enpresa guztiek ez dituzte motorzaleak banaketa egiteko.

nahi dituztela bazkaldarrek? Hori ere eramango dute. Norbaitek loreak jarri nahi dituela mahaian, mahaia ere nahi dituela, eta portzelanazko **baxera**...

Mila pezeta inguruko menuak

Enpresa honek menuak eskaintzen ditu. JANAK 1987an sortua da, baina zerbitzu hau 1991ko Gabonetan hasi zen martxan: "Normalean eskaintza hori onartzen dute. Gabonetan, adibidez, 1000 menu banatzen ditugu. Baina zerbait berezia nahi badute, ez dago inolako arazorik, egiten dugu. Ezin duguna egin da, zortzi lagun hartu eta bakoitzari jan diferentea eman" esan digu JANAKeko zuzendari komertzialak, Josetxo Yoldik. Josetxo Yoldik adierazi digunez, krisia nabari omen da: "**Lehengaiak** garestitzen ari dira. **Aurrekontua** eskatzen digu bezeroak, **merke izan dadila**, laz baino garestiago ez. Bi mila pezetatan, zer? esaten digute. Gero jendeak ez du astirik, eta hamabost lagunentzako **legatza** 'koxkera' eran atontzea ez da beti erraza izaten, sukaldeak ez daude beti behar bezala prestatuta".

Eskaintza oso handia da

Enpresa honek **jendetza** handiarentzat prestatzen du jatekoa. Beraz, horixe izan zen gure

hurrengo galdera, ea gutxienez zenbat lagunentzako janaria atontzen duten, eta sei lagunentzako erantzun zigun, eta datu **bixi** bat eman zigun. **Salbuespena** da, **noski!** Enpresa bateko bi lagunentzako bazkaria prestatzen dute egutero-egutero. Baina kamioiaren egutero bidearen ondoan dago enpresa hori, bestela bi lagunentzako jana prestatzea... Ez lukete egingo. Bestalde, behin 275 lagunentzako bazkaria prestatu zuten Arteagako ezkontza batean: "Lehengoa Pasalan izan ginen. Gazte-talde bat zen. Menua 1.000 pezeta ingurukoa. Baxera erabili eta gero botatzekoa, bazkaria euren zerbitzatu zuten..." Festa-garaiak horrelako asko ematen dituzte.

Deitu, ordaindu eta jan. Hori da kontua.

Motofood da jana etxera eramaten duen beste enpresa bat. Baina ez du ia janaririk prestatzen. **Hitzarmenak sinatuta** ditu **zenbait jatetxekin**. Bezeroak Motofood-era deitu behar du. Jatetxe horiek, batzuk txinarrak dira, beste batzuk italiarrak edo hemen bertakoak. Motofood-en **esku dago** jana ontzietan sartu eta garraiatzea. Bi lagunentzako bazkari batek 1.500 pezeta inguru egiten du. Beste zenbait etxetan **merkexego** izaten da.

BANATU.- Partitu. Repartir, distribuir.
BEHINEN.- Lehen, nagusi.
Principal.
NAHI IZANDA.- Nahi izanez gero.
KOLPE-ZORRIK EZ JO.- Batere lanik ez egin.
EGUN SEINALE.- Egun berezia. Día especial.
GANIBET.- Altoa, labana, Cuchillo.
BAXERA.- Vajilla.

LEHENGAI.- Materia prima.
AURREKONTU.- Presupuesto.
MERKE IZAN DADILA.- Que sea barato.
LEGATZ.- Merluza.
JENDETZA.- Jende-kopuru handia. Genfio.
BITXI.- Ohizkoa ez dena, xelebrea. Curioso.
SALBUESPEN.- Excepción.

NOSKI!- Jakina!
HITZARMEN.- Ituna. Contrato.
SINATU.- Izenpetu. Firmar.
ZENBAIT JATETXE.- Jatetxe batzuk.
-(R)EN ESKU EGON.- Norbaiten ardura izan.
MERKEXEAGO.- Merke + xe + ago. Un poco más barato.

JOSERRA GARZIA: "Euskal sena galduz gero, akabo!"

3 Bertsozaleek ezagutzen dute, seguru. Izan ere, ETB1eko **Hitzetik Hortzera** programak mundua bildu du telebista aurrera. Eta legazpiarra programa horren **aurkezlea** izanik... Lehendik ere irratizaleek entzuna zuten horren ahotsa, urteak eman **baititu** Euskadi Irratian, eta poesi irakurleek ere **badute** Joserra Garzia **idazlearen berri**: "Beste literatur

jeneroetan eginiko **apurra** alde batera utzirik, hauxe dut bigarren poema-liburua, aurrekoaren (DENA DELA, Baroja 1988) ildotik beti ere" idatzi zuen *Zotal Egunak* liburu sarituan. Sari hori 1990ekoa da. Otsailean *Euskal Herriko Idazleen Elkarteko buru* egin zuten.

HABE.- Ezagutzen al duzu Garziarena aldizkaritxo? Zer iruditzen zaizu?

JOSERRA GARZIA.- Bai. Ezagutzen dut. Formatoak ez du irakurketa bultzatzen, baina beno...

H.- Esaten dutenez, euskarari egiten zaizkion **erasoak** azaltzen omen dira hor. Eraso horiei buruz, badakizu zerbait.

J.G.- Nik uste norberak egiten dituenean, "txiste" direla, baina administrazioak egiten dituenean... Adibidez, bat, herri honetan

aspaldidanik egin den astakeriarik handienetako bat, eta ez da astakeria gramatikala, baizik beste era batekoa, "ZERO AKATS" kanpaina hori. Jendea euskaratik **aldentzeko** modukoa...

H.- Zergatik aldentzeko da, ba?

J.G.- Kanpainaren diseinua egiterakoan, beti erdaldunengana jotzen da. Seguru hori gertatu dela. "CERO DEFECTOS" euskarazko itzulpena, euskaraz natural hitz egiten duen inork, nik dakidala behintzat, ez lukeela esango "ZERO AKATS". Gure gurasoei,

aiton-amonei esan *Euskadik izan dezan zero akats*. Esango luketen lehendabiziko gauza: "Ze euskara kristo asmatu duzue zuek?". Arrazoi komertzialak **direla medio**, diseinu guztiak erdaraz egiten ari gara. "ZERO AKATS" en ez dago hutsegite gramatikalik. Baina kanpaina euskaraz pentsatu izan balitz, hortik abiatuko al lirateke? Eta horrelako asko. Ezin litekeena da batzuek erdaraz dakiten guztia erabiltzea, bere marketing-**jakinduria** eta abar, esaldi **borobila**, gramatikala eta **erakargarria** asmatzeko eta, gero, lehenengo funtzionariari ematen zaila, eta hark egiten du

HITZETIK HORTZERA (IBILI).- Etengabe edo asko mintzatu, sarritan alpatu edo esan.
AURKEZLE.- Aurkez(tu) + le. Aurkezten duena. Presentador/a. Era berean: ikusle, eragozle, eskale...
BAITITU.- Bait + ditu.
-(R)EN BERRI UKAN.- Ezagutu. Conocer a, saber de.

APUR.- Pixka, kopuru txikia.
BURU.- Jefe, lider, director.
ERASO.- Ataque, agresión.
AKATS.- Hutsegitea, hankasartzea.
ALDENDU.- Urrundu, uxatu. Alejar, espantar.

DIRELA MEDIO.- Direla eta. -(r)en bitartez. A causa de, por medio de.
JAKINDURIA.- Jakitatea, jakintza, jakituria. Sabiduría.
BOROBIL.- Contundente, perfecto/a, redondo/a.
ERAKARGARRI.- Erakarri + garri. Atractivo/a. Era berean: kaltegarri, negargarri, mingarri...

esandakoa, itzuli; baina ez dabil borobiltasunaren atzetik... Beste bat, Umeentzako liburuak ziren: "BEBE LIBROS", Euskaraz: "Haurtxo bakoitzak bere liburua". Bale!
Ajolagabekeria handia dago, eta nik uste... Garziaren hori behintzat azaldu beharko litzatekeela. Nik ez dakidana da horrelako aldizkari batek ze eragin sozial duen.

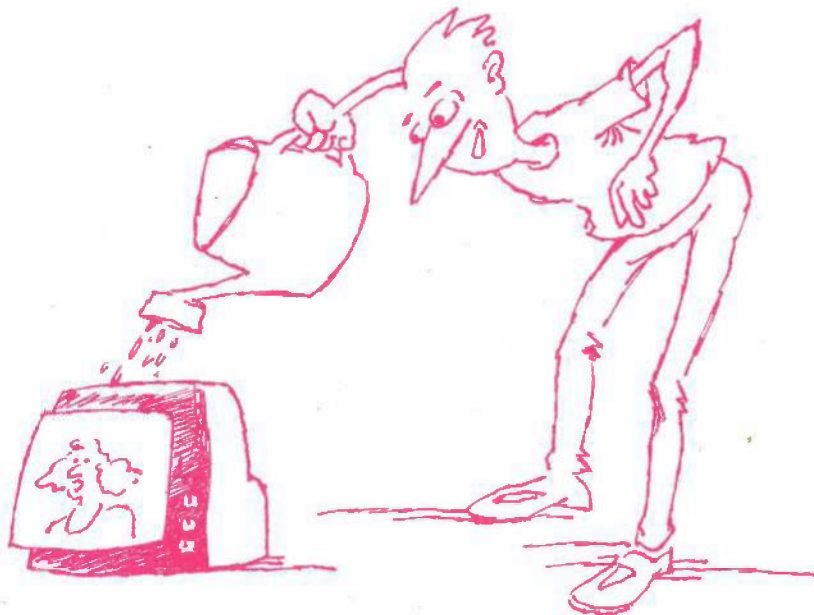
H.- Komunikabideetan ere antzeko zerbait gertatzen da?

J.G.- Zabarkeria asko dago. Baina batez ere komunikabideen beraien errua da. Hizkuntz normalizazioan gu baino aurreratuago daudenek, Catalunya-koek, komunikabide publikoetan gabinet oso bat dute hizkuntza zaintzeko; hemen ez. Nik uste Euskadi Irratian, **bataz beste**, ondo egiten dela, baina hori ez da nahikoa. Lana sistematizatu egin behar da, eta ematen diren soluzioak katalogatu.

Zein da hizkuntz eredu komunikabideetan?" galdetzen du J.Garziak

H.- Irratian euskaraz hobeto egiten al da telebistaren aldean?

J.G.- Esan izan da Euskadi Irratian euskaraz hobeto egiten dela telebistan baino. Agian **hala** izango da, baina neri hori ez zait inporta. Nik zera jakin nahi dut: irratira eta joan eta zuen hizkuntz eredu zein da magazinetan, zein informatiboetan? Nola **bereizten** dituzue errejistroak? Ez da egiten lan hori, eta hamar urte joan dira; bada hasteko garaia. Hori egiten ez den bitartean, beti ibiliko gara... Ba telebistan Josetxo Lizartza badago, oso hizkuntz maila ona egongo da, eta, bera joaten denean, Josetxok egindako lanak ez du ezertarako balio.

H.- Itxaropenik bai lan horretan hasiko direnik?

J.G.- Ikusten da zein den erantzun ofiziala: "ETBren euskara euskal gizartearen euskararen **ispilu dela**". Baina hori ez da nahikoa. Teorian ETB sortzeko arrazoi nagusienetakoa da euskararen normalizazioa bultzatzeko dela, eta izugarritzko hutsegiteak ari gara bultzatzen: "ez da hain gaizki egiten" esaten da. Optimismo horrekin... Litekeen mundurik onenean bizi garela pentsatzen duenak ez du ahaleginik egingo aldatzeko. Behar da **ezkortasun** eraginkor-puntu bat. Ikusten dut autosatisfakzio gehiegizko bat.

H.- Arlo guztietan ikusten duzu hori?

J.G.- Begira, neri gustatuko litzaidake esateko komunikabideen hizkuntz politika **okerra** dela. Horrek adieraziko luke hizkuntz politika badagoela. Egiten dira, egiten ditugu, kriston hankasartzeak... Beharbada bertsolaritzan, gai euskaldunagoetan errazago da airoso xamar ibiltzen, baina

informatiboetan esango didazu... Inoiz euskaraz **joratu** gabeko gaiekin egiten du topo hor langileak, eta laguntza behar du. Adibidez, telebistako esaldi tipiko bat: "Entrenatzailea zirkustantzia-aurpegiarekin atera da aldageletatik" eta herri xeheak esaten du: "Entranadorie halamoduzko aurpegixeekin atera zan bestuariotatik". Eta jendearengan prestijioagatik sortzen da uste bat: "Horiek bai hitz egiten dutela ondo: aldagela esaten dute". Hor esaldirik euskaldunena herriarena da: "zirkustantzi aurpegia" ulertzeko erdara jakin behar da. Alferrik esango dugu **entrenatzailea** eta **aldagela**, gero benetako euskal **sena** behar denean, erdarazko kalkoak hartzen baditugu. Hala zientoka egunero. Euskarak berezkoak dituen zenbait esateko modu alde batera uzten ari gara.

H.- Nola txertatu behar zaizkie horiek umeei?

J.G.- Gauzak ondo egiten direnean, emaitzak **begibistakoak dira**. Adibidez, marrazki bizidunetan, *Ninja Dortoka*, *Dragoi*

AJOLAGABEKERIA.-

Arduragabekeria. Descuido, negligencia.

KOMUNIKABIDE.- Medio de comunicación.

ZABARKERIA.- Utzikeria. Dejadez, desidia.

BATAZ BESTE.- De promedio.

HALA.- Horrela, honela. Así.

BEREIZI.- Distinguir, diferenciar.

ITXAROPEN.-

Esperanza. **-(R)EN ISPILU IZAN.-** Zerbaiten isla izan. Ser reflejo de.

EZKORTASUN.- Pesimismo.

Aurkakoa: baikortasuna.

OKER.- Equivocado/a. Aurkakoa: zuzena.

JORRATU.- Landu. Cultivar, trabajar.

SEN.- Temperamento, carácter.

TXERTATU.- Sartu. Inculcar.

BEGIBISTAKOAK DIRA.- Begibistan daude. Son evidentes, saltan a la vista.

"Nik uste zentralismorik kaltegarriena Hegoaldeak Iparraldearekiko egiten duena dela".

Bola... Bi itzulpen horiek, eta bikoizketak ere bai, **eredu** direla uste dut.

GALEUZKA Tarragonan

H.- Beste gai bati helduz, non izango da aurten GALEUZKA, eta zein gai jorratuko da?

Euskal Literatura eskola guztietan ikusi nahi du

J.G.- Tarragonan izango da, azaroan. Espazioaren tratamendua literaturan. Hori izango da gaia. Euskaldunoi espazio naturala jorratzea tokatu zaigu.

H.- Literatura ere arl zarete eskoletan bultzatzen, batez ere Gipuzkoan. Ba al da hori zabaltzeko asmorik? Buesa **sailburuarekin** hitz egin omen duzue.

J.G.- Dirulaguntza Gipuzkoako Aldunditik etorri da batez ere eta horregatik... Badugu beste herrialdeetara zabaltzeko asmoa, baina hori datorren kursoan ikusiko dugu. Guk Kultura Sailarekin izan ditugu **harremanak**, baina Hezkuntza Sailak ere hartu beharko luke parte, eta jarrera ona erakutsi zuen Buesak. Iparraldean ere egin nahi dugu zerbait.

H.- Zuen aldetik, ze asmo daude?

J.G.- Urtero **ekoizten** den euskal literatura guztia ikastetxe guztietara iritsiko dela **doan**. Eta, herri txikia

garenez eta idazlerik handienak hementxe ditugunez, idazleen zirkuito hori hobetu. Irratian ere egin nahi dugu antzeko zerbait... Idazleen Elkartea bera ere bultzatu. Literaturak badu indarra gizartean, eta hori erreibindikatu... Baina komunikabide denek, **oro har**, audientziaren **morrontza dute**, eta hemen inork ez dio behar bezala heltzen kultur **sustapenari**. Idazleen **duintasuna** ziurtatu nahi dugu. Editore batzuk oraindik ere ez dute errespetatzen gutxieneko duintasuna, komunikabideetan zenbaitek ez du ulertu oraindik zer den jabego intelektuala...

Hego Euskal Herriaren zentralismoa

H.- Zer iruditzen zaizu Patziku Perurenak egungo bertsolaritzaz duen iritzia?

EREDU.- Modelo.
BESTE GAI BATI HELDUZ.- Cambiando de tema.

SAILBURU.- Consejero.
HARREMAN.- Erlazioa.
EKOIZTU.- Producir.
DOAN.- Debalde, dohainik.
ORO HAR.- En general.
-(R)EN MORRONTZA UKAN.- Depender de.

SUSTAPEN.- Sustatu + pen. Promoción. -PEN atzizkiak ekintza adierazten du. Esaterako: iraupen, azalpen, irudipen...
DUINTASUN.- Duin + tasun. Dignidad. -TASUN atzizkiak kalitatea adierazten du. Adibidez: baikortasun, jatorritasun, edertasun...

J.G.- Bertsolaritzak bi bide dauzka. Giro jator, sagardotegikoan eta abar segitu, eta seguru bost urte barru gauza bitxi eta marjinal izatea. Edo komunikabideen eta gizarte modernoaren **herronkari eutsi**. Hor galduko du freskotasun-piskat. Jakin behar dugu noraino galtzeko prest gauden. Gainerako jokaera horiek iruditzen zaizkit intelektual nostalgikoen **asmakeriak** direla.

H.- Bertsoa "boom" batean bizi da. Guztiarekin konforme al dago jendea?

J.G.- Gaizki dagoen gauzetako bat jendea denarekin konforme egotea da. Punta-puntan dauden bertsolariak, ordea, kezkatuta daude. Sintoma ona da hori. Abusatuz gero, jendeak lepo egingo du. Orain kristo guztia hasi da dirua biltzeko bertso-saiok antolatzen. Ikutu abertzalea

emateko bertsolaria... Bereiztu behar da zer duen berezko lana eta zer ez. Kantariekin ere izan zen beste "boom" bat, eta, ondorioz, basamortua. Bertsozalea ere **nolabait** hezi egin behar da.

Euskal sena behar denean, erdarazko kalkoak hartzen baditugu...

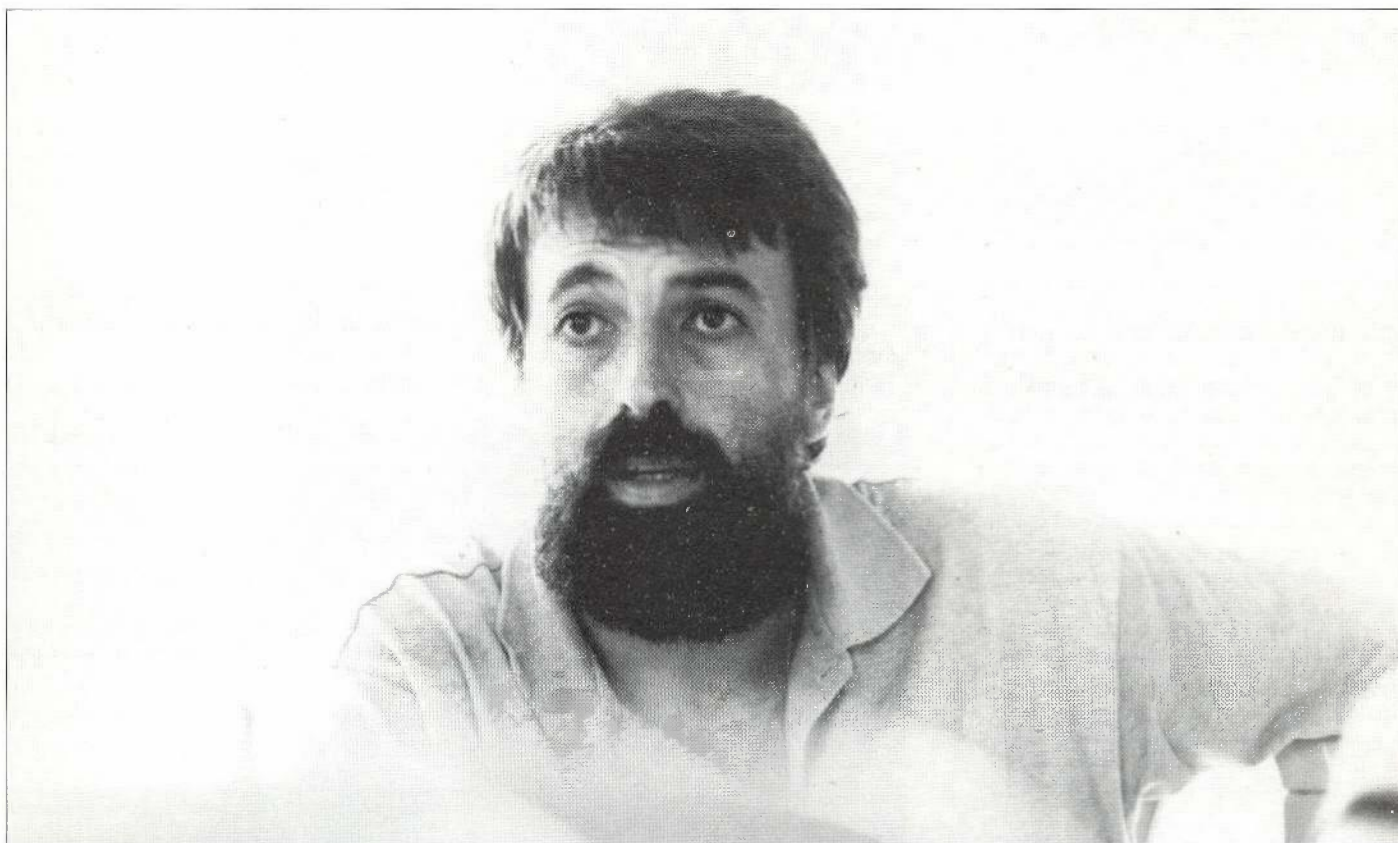
H.- Gipuzkoaren zentralismoa aitatzen da. Niko Etxartek ere horixe **zioen** euskal kulturari buruz.

J.G.- Bertsolaritzan ez da inolako dekreturik izan. Bertsolari bizkaitarrek ere 100 plazatik 80 Gipuzkoan egingo dituzte deskuidatuz gero. Non dago euskal **hiztunen**

dentsitate handiena? **Berez** etorri da. Nik uste zentralismorik kaltegarriena Hegoa aldeak Iparraldearekiko egiten duena dela. Zer dela eta esaten dugu zerbeza? Beraiena, bierra, internacionalagoa da. Egiten diren ahaleginak gutxiegi dira.

H.- Bertsoaren ardatza hitza bada. Ze etorkizun du bertsolaritzak irudiz bete den gizarte honetan?

J.G.- Bertso-programaren hasieran kamara bakarrarekin ibili gara, ilun, audio kaskarra. Ez zen telebista-hizkuntzaren gutxienera iristen. Eta, hala ere, ikaragarriko **arrakasta**. Hori hitzak lortu du. Ezin da esan ordea: "Ondo dago. **Bego** horretan". Irudiaren aldetik bide handia dago egiteko. Beti borrokan irudi-zaintzailearekin: "Hau ezin da telebistan eman" eta nik "Bertso hauek onegiak dira ez azaltzeko".

ARGAZKIAK: X. ELGEZABAL

"Hizkuntz normalizazioan gu baino aurreratuago daudenek, Catalunyakoek, komunikabide publikoetan gabinete oso bat dute hizkuntza zaintzeko; hemen ez".

HERRONKARI EUTSI. - Hacer frente al desafío.
ASMAKERIA. - Invención.

NOLABAIT. - Moduren batean, nola edo hala.
ZIOEN. - Esaten zuen. **ESAN** aditzaren forma trinkoa da.
HIZTUN. - Hitz egiten duena. Hablante.

BEREZ. - De por sí, espontáneamente.
ARRAKASTA. - Éxito.
BEGO. - Egon bedi (hura). Está.
EGON aditzaren aginkeraren forma trinkoa.

Bilduma ikusgarria paratu du Juan Garmendia Larrañagak

UME-JOLASAK: A ZE GARAIAK!

3 Egun gutxiren aldearekin bi liburu interesgarri atera dira plazara. Eta biak hari beretik doaz, umeen jolasak **aitatzen baitituzte**. Bata liburu mardula da, "Etniker" ikerlari-taldeak paratua. Bestea, mehexeagoa, Juan Garmendia Larrañaga tolosarraren eskutik dator. Garai bateko jolasak dira. Hor ez dago bideo-kontsolarik eta horrelako trasterik. Izan ere, jolaserako ez da behar **tramankulu** handirik. Umeen irudimena handia da, eta **zernahi** bihurtzen dute jostailu.

Guk oraingoan, J. G. Larrañagaren liburua, Kriselu argitaletxeak kaleratua, hustuko dugu. Ea guztiok gozatzen garen jolas hauekin.

Jolas batzuetan mutikoak aritzen ziren bakarrik, beste batzuetan neskak, eta nahasian ere bai. Guk, hasteko, neska-mutilentzakoak aitatuko ditugu.

Abarketa izkututzen

Hauxe da liburuan azaltzen den lehendabiziko jolasa, Zornotzan Margarita Iturrietari jasoa. Jolasaren izena: "Abarketa Sota".

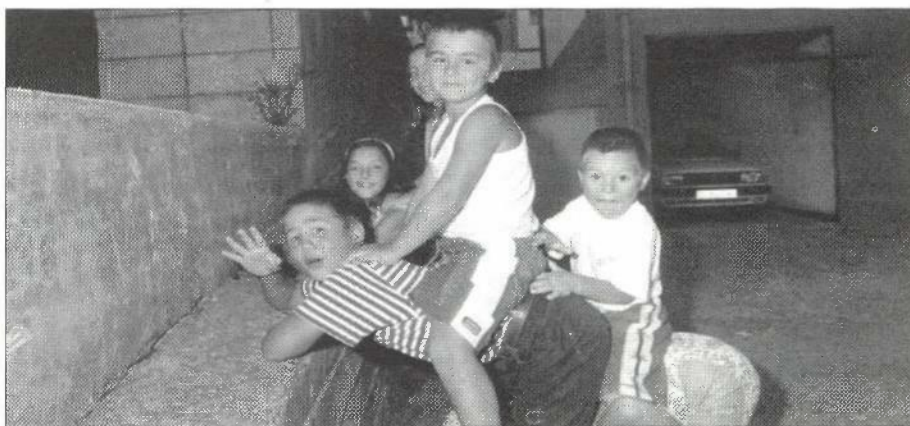
Lurrean korroan **jezartzen** ziren neska-mutillak. Bat erdian jarriko da "neu jarriko naiz" esanda. Korrokoek abarketa batak besteari pasatzen zioten hankazpitik, eta, **halako batean**, danba! lepoan jotzen zuten erdikoa, eta gero, abarketa gorde. Erdikoak abarketa nork zuen asmatu behar zuen. Eta asmatzen bazuen, bera jarriko zen korroan, eta bestea erdian.

Beste jolas hau ere neska-mutilen artekoa da. Hamabiren

bat lagun jolasten ziren, seiko bi taldetan banatuta. Bi taldeen artean hamar bat metroko **aldea** uzten zuten. Talde **aurkariari** 20 zentimetroko makila **jaurtikitzea** zen kontua. Jotzen bazuen, jotzailearentzat zen "tantoa", eta **jo ezean**, beste taldearentzat. "Partidua" hamabi tantutara.

Jolas honen izena Kalioketan da

Jolas honetarako ere makila erabiltzen dute bi taldeek, **urritza** normalean. Eta trapuzko pilota. Erdian marra egin, eta beste aldera bota behar zen pilota.

Jolas honetan hamar lagunek hartzen dute parte normalean; bost goian eta bost behean. "Txorro-morro" du izena.

PARATU.- Prestatu.

AITATU.- Aipatu. Mencionar.

BAITITUZTE.- Bait + dituzte.

TRAMANKULU.- Trastea, tresna.

Aparato, máquina.

ZERNAHI.- Edozer gauza.

ABARKETA.- Espartina, Alpargata.

JEZARRI.- Eseri.

HALAKO BATEAN.- En una de estas.

ALDE.- Tarteia, Distancia.

TALDE AURKARI.- Aurkako taldea, etsaia.

JAURTIKI.- Bota.

JO EZEAN.- Jotzen ez bada, ez jotzera.

URRITZ.- Avellano.

Jolaskideak ezkutatzeke denbora ematen.

Gehiagotan botatzen zuen taldea hura irabazle! Jolasa hasteko, **sakalaria** aukeratzen zuten, **txanpona "kaikulo" botata**. Jolas honen izena kalie. Izen horixe zuen, baita ere, urritzeko metro pasatxoko makil mutur **makurak**.

Jolas batzuk erdaraz egiten ziren

Beste jolas bat neska-mutilen artekoa: "Labi-Labi". Bost-hamar urte bitarteko umeak aritzen ziren. Korroa osatu eta hogei kontatu. Zenbakia egokitzen zitzaiona hormaren kontra joaten zen kontatzera. Bukatutakoan jiratu eta "Labi el labi" esaten zuen, eta ezkutatutakoek erantzun: "txakurak **buztan** bi". Kontatzaileak **begiz jo** behar zituen ezkutatutakoak eta orduan horma ikutu eta "labi-labi" esan, baita begiz jotakoaren izena ere. Baina jolaskideren batek ezkutalekutik atera, horma ikutu, eta kontatzaileak baino lehen, "labi-labi" esaten bazuen, kontatzaileak berriz kontatu behar zuen jolasa errepikatzeke.

Beste jolas honetarako musuzapia erabiltzen da. Neska-mutilak korroan eserita, eta erdian, bat zutik. Korrokoek atzetik bata besteari musuzapia pasatzen zioten "pañuelito por detrás, tris-tras" **zioten** bitartean. Erdikoak musuzapia nork zuen asmatu behar zuten.

Beste jolas hau ez da liburuan azaltzen, baina hau ere

musuzapiarekin egiten zen, Errenterian esaterako. Donostian ere bai, edo Ordizian. Bi talde egiten ziren. Bi taldeak **aurrez aurre**, eta erdian partaide bat. Partaide honek musuzapia eskuan hartu eta gora altxatzen zuen. Talde bakoitzetik partaide bana ateratzen ziren korrika musuzapiaren bila. Musuzapia hartzen zuenak taldearen babesera itzuli behar zuen. Iritsi baino lehen aurkariak ukitzen bazuen, taldetik kanpo geratzen zen zapia zuena. Partaiderik gabe geratzen zen taldea zen galtzaile.

Ba al dakizu zer den marroketan aritzea?

Nesken jolasak

Jolas hau, marroketan, sokatiraren **antzekoa da**, baina ez dago sokarik. **Esku hartzaileak** neskak. Lurrean marra egin, eta alde banatan bi talde elkarri gerritik helduta. Bi taldeetako aurreneko neskek elkarri eskuak emanda. Jolasa hasteko, talde bakoitzak bere aldera tiratzen zuen. Aurkariak arrastoa pasatzen zuenean bukatzen zen jolasa.

Beste honetan ere neskak aritzen ziren bakarrrik. Jolasa bera baino bitxiagoa da jolasaren izena: "txotxtutua". Aldizkarian saiatu gara izen hori ahoskatzen, ez alferriki!

Zoruan makilak zeharka batetik bestera hamabi zentimetroren aldearekin. Oin bakarraren

gainean makila artera jauzi eginez, azkenekoa gainditu behar zuten. Hori gainditutakoan, oin bakarraren gainean jarrita, makurtu, azkeneko makila hori jaso, eta berriz ere, makilen artean **jauzika abiapuntura** itzuli, eta horrela makila guztiak jaso arte. Muskildin jaso da "txostxtutua".

Itxulapikoa jokoa

Garizumako

igandeetakoa omen da

Eta mutilenak

Ormaiztegin jasoa da denborapasa hau. Izena: "Santu edo Letra". Poxpolo-kaxaren azala hartu, eta hormaren ondoan botatzen zuen batek. Bitartean batzuek santu esaten zuten, eta beste batzuek, letra. Kartoia lurrera erorritakoan marrazkia bistan bazuen, santu esan zuena irabazle.

Ormaiztegitik Olaztira goaz. Lau mutilen arteko jokoa da. Jokalari bakoitzak 50 zentimetroko makila punta zorrotza. **Ezpel-zurez** egindako "hinque" a zen makila hori. Lurrean zirkulu bat marrazten zuten, eta metro bat inguru urrutiratzen ziren. Lehendabiziko jokalariak zirkuluan sartu behar zuen makiltxo, puntaz behera noski. Sartzen ez bazuen bigarren jokalariaren txanda. Honek sartzen bazuen, hirugarrenak berea sartu eta aurrekoarena bota behar zuen. Botatzen bazuen, lau puntu berarentzat. Sartu bai, baina bota ez, egiten bazuen, hurrengoaren txanda, eta honek berea sartzeaz gain, beste biak botatzen bazituen, zortzi puntu berarentzat, **bi makilako**.

Eta abar, eta abar. 82 orrialdeko liburu entretenigarria eskaini digu Juan Garmendia Larrañagak. Une ederrak pasa ditugu aldizkarian ume-garaiko jolasak gogoratzen. Jolas batzuk osorik gogoratzen genituen, eta beste batzuk, **erdizka**. Badakizue zer gertatzen den. Bildu ezean, galdu egiten direla **xehetasunak**. Liburu honetakoak **bederen** ez dira galduko, buruan izango ditugu.

SAKALARI. - Sakatzen duena.
TXANPONA "KAIKULO" BOTA. - Txanpona "cara y cruz" bota.
MAKUR. - Curvo.
BUZTAN. - Isatsa. Rabo.
BEGIZ JO. - Ikusi.
ZIOTEN. - Esaten zuten.

AURREZ AURRE. - Cara a cara.
-(R)EN ANTZEKOA IZAN. - Ser parecido a.
ESKU HARTZAILE. - Parte hartzailea. Participante.

JAUIKA. - Saltoka.
ABIAPUNTU. - Punto de partida.
EZPEL. - Boj.
ZUR. - Egurra. Madera.
BI MAKILAKO. - Dos por cada palo.
ERDIZKA. - A medias.
XEHETASUN. - Detalle.
BEDEREN. - Behintzat.

ETXEKO LANAK EGITEKO MORROI ATZERRITARRAK

2 Gurean morroiak bestelako lanetan aritzen ziren: **soroan**, behiak **jezten**... Atzerritik etorritako morroiek, **ordea**, denetik egiten dute: ontziak eta arropak garbitu, plantxatu, jana maneatu... eta, bide batez, askok ingelesez egiten dute umeekin. **Hori mauka!** Jakina, atzerritar horiek ez dira Estatu Batuetakoak edo Suezikoak. Hirugarren Munduko herrialdeetatik etortzen dira gehienetan. Orainxe ulertu duzue, ezta? Herri aurreratueta gizonak "neskame-lanetan"? **Baita zera ere!**

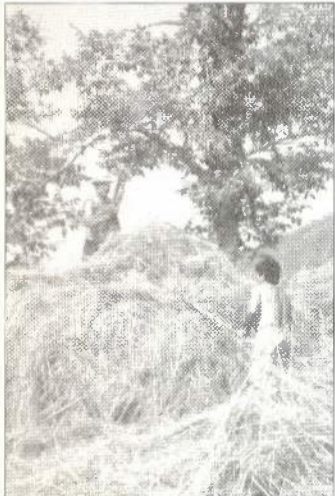
Eta beste ohartxo bat: gizonen ez zaie gustatzen etxean beste gizon bat sartzea. Zergatik ote?

TXIRRINDUAN KASKOAREKIN?

2 Moto txikian eta kaskoarekin? Zenbat barre egiten genuen Iparraldean horrela ikusten genituenean. Gero, Hegoaldean ere behartu zuten kaskoa janztera. Orain ohitu gara eta jendea ez da lotsatzen. Txirrinduekin ere berdin gertatuko da laster. Estatu Batuetako New Jerseyko umeek kaskoarekin ibili behar dute txirrinduan. **Horri esker**, txirrinduan hildakoen kopurua erdira jaitsi da. Iparramerikako beste estatu askotan ere **arau bera** ezarri nahi dute. Eta badakizue: Ameriketatik Europara berehala iristen dira ohiturak.

EUROPAKO ELKARTEAN EGUNEAN 1.300 LANPOSTU GALTZEN DIRA NEKAZARITZAN

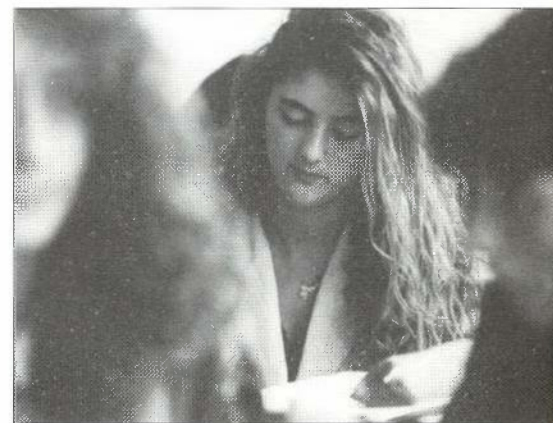

2 Krisi larrian dago nekazaritza. Nekazaritzarako Politika Batua **indarrean jarri zenetik**, 1.300 lanpostu galtzen dira egunean. Nekazariak **kezkatura** daude, baita kontsumitzaile eta ekologistak ere. Elkartu egin dira horiek guztiak eta **zenbait salaketa** egin dute: oso **ekoizpen** handiak ateratzen zaizkiola lurrari eta produktuaren kalitatea jaitsi egin dela, ingurugiroaren **kaltetarako** dela hori, nekazaritzako enpresa txikia "salduta" dagoela enpresa handiek ito egiten dutelako **eta abar luze bat**.

Gure asteroko azoka izaten da oraindik ere. **Eskerrak! Baten batzuek** behintzat lanbidea ziurtatua dute.

ESKOLETAN ERE "OLAGARROA" UGARI

2 Pelikuletan askotan azaltzen dira eskoletako **sexu-erasoak**. Jende askok gogoan ditu bere **haurtzaroko** besaluze haiek, baina **zeini** kontatu garai hartan? Orain errazago salatzen dira horrelakoak. Estatu Batuetan, adibidez, ikasleek sarritan salatzen dituzte irakasleak. Azterketa **gainditzearen truke** zera eskatu diola, txiste **lizunak** kontatzen dizkiola edota esku luzeegia duela, hura salatu eta kitto. **Ez dago auzitegira joan beharrik**. Eskolako disziplina-batzordean egiten da salaketa.

ARGAZKIAK: X. ELGEZABAL

MORROI.- Criado.
ATZERRITAR.- Extranjero.
SORO.- Campo.
JETZI.- Ordeñar.
ORDEA.- Berriz. En cambio.
HORI MAUKA!- ¡Menudo chollo!
BAITA ZERA ERE!- Ezta pentsatu ere!
EGUNEAN.- Al día.
NEKAZARITZA.- Agricultura.

INDARREAN JARRI ZENETIK.- Desde que entró en vigor.
KEZKATU.- Preocupar(se).
ZENBAIT SALAKETA.- Salaketa batzuk. Algunas denuncias.
EKOIZPEN.- Producción.
KALTE.- Perjudicial.
ETA ABAR LUZE BAT.- Y un largo etc.
ESKERRAK!- ¡Menos mal!
BATEN BATZUEK.- Algunos/as.
OLAGARRO.- Pulpo.

SEXU-ERASO.- Agresión sexual.
HAURTZARO.- Infancia.
ZEINI.- Nori.
-(R)EN TRUKE.- A cambio de.
LIZUN.- Lascivo/a.
EZ DAGO AUZITEGIRA JOAN BEHARRIK.- No hay necesidad de ir al juzgado.
TXIRRINDU.- Bizikleta.
HORRI ESKER.- Gracias a eso.
ARAU BERA.- La misma norma.

ZEREKIN EGITEN DA COCA COLA?

3 Coca Colaren %99 ur **gasduna** eta azukrea da. **Gainerantzekoa:** koka-jarabea eta **kola-intxaurrak** —kafeak halako bi kafeina eta kolatina dauzka—, eta 7X izeneko **zuku** indartsu eta ezkutu bat. 7Xaren formula Estatu Batuetako Atlanta hiriko banketxe batean omen dago **segurtasun-kutxa** batean.

Botilaratzen dutenek ura eta azukrea jartzen dituzte eta Coca Cola Company-k jarabea eta zukua banatzen ditu, bakoitza bere ontzian, osagai guztiak egoki nahasteko oharrekin batera. 7X zukua inoiz ikusi dutenek gauza beltza, **itsaskorra** eta pisua dela diote.

Munduan bi lagunek **bestarik ez** dute ezagutzen Coca Colaren formula ezkutua. Eta, bakoitzak formularen erdia ezagutzen du. Atlantako bi exekutibo dira eta, beren kontratuaren arabera, debekatua dute elkarrekin bidalatzea, esaterako. Egia da, bai, munduan **ongien ezkutatuta** dagoen sekretua dela. Orain dela urte batzuk, esate baterako, **osagaien** formula jakin behar zuela adierazi zion Indiak Coca Colari, **botilaratzeaz gain**, sortu egin nahi **baitzuen**. Coca Cola Company-aren lehendakariak, ordea, **sekretoaren berri eman** baino lehen, nahiago izan zuen 800 milioi laguneko merkatua galdu.

Botila eta emakumearen gorputza

Esanak esan, botilak ez du emakumearen gorputzaren **antzik**, kola-intxaurrena **baizik**, arbola tropikal baten fruituarena, **alegia**. Coca Colak **era jakineko** botila

behar zuela adierazi zuen 1913. urtean antolatutako lehiaketan: botila hori ukitzen duenak, nahiz eta ilunpetan ukitu, Coca Colarena dela konturatu behar du. Itxurak nortasun berezia emango dio eta lehenengo begi-kolpean Coca Colaren botila dela **antzean** behar zaio, nahiz eta puskatuta egon.

Formularen asmatzailea

Iparrameriketako Hegoaldeko Armadan komandante izandako eta Atlantako (Georgia) botikari zen John Pemberton-ek asmatu zuen, 1886ko maiatzaren 8an, **jarabe berean** kokaren hosto-zatiak eta kola-intxaurrak nahastu zituenean.

Botikariaren **kontugileak**, Frank Robinson-ek, jarri zion izena, eta garai hartako ingelesaren idazkera erabiliz sortu zuen logotipoa. Jacobs farmazian saltzen zuten **edabea**, ur gasdunarekin nahastua, 5 zentabotan basoa. Era honetako esaldiak erabiltzen zituzten publizitatean: Zoragarria!, Freskagarria!, Alai!, Sendoa!, Buruaren eta gorputzaren **indargarria!**

Handik urte batzuetara, sosik gabe eta gaisorik zegoen Pemberton eta Asa Candler

izeneko bati saldu zion marka. Honek jarabearen eta uraren nahasketa jendearen aurrean eginez, Estatu Batuetan zehar zabaltzea lortu zuen.

Santa Claus

Egungo Santa Claus Coca Colaren publizitaterako marraztu zuen Haddon Sundblom-ek 1931. urtean. Lehenago, modu desberdin askotan azaltzen zen ipuinetako pertsonaia hori, baita bizar beltzarekin ere.

Sundblom-ek eman zion agure potzolo eta **trufariaren** itxura bere zilar-koloreko bizar handiarekin eta arropa gorri eta txuriarekin (Coca Colaren kolore ofizialak).

UR GASDUN.- Agua carbonatada.
GAINERANTZEKO.- Gainontzekoa.
KOLA-INTXAUR.- Nuez de cola.
KAFEAK HALAKO BI KAFEINA.- El doble de cafeína que el café.
ZUKU.- Concentrado, esencia.
SEGURTASUN-KUTXA.- Caja de seguridad.
ITSASKOR.- Pegajoso/a.
BESTERIK EZ.- Bakarrik. Solamente.

ONGIEN EZKUTATUA.- El/la mejor guardado/da.
OSAGAI.- Componente.
-AZ GAIN.- -az gainera. Además de.
BAITZUEN.- Bait + zuen.
-(R)EN BERRI EMAN.- Informar acerca de.
ESANAK ESAN.- A pesar de lo que se diga.
ANTZ.- Parecido.
BAIZIK.- Sino que.

ALEGIA.- Hau da. Es decir.
ERA JAKINEKO.- De una forma concreta.
ANTZEMAN.- Igerri. Identificar.
ASMATZAILE.- Inventor/a.
JARABE BEREAN.- En el mismo jarabe.
KONTUGILE.- Contable.
EDABE.- Brebaje.
INDARGARRI.- Vigorizante.
TRUFARI.- Burlón/a.

HABE

euskara ikasten ari garenon aldizkaria

Heldu honetara bidali behar da:

HABE aldizkaria

Foruen Pasealekua, 1 - 1

20005 DONOSTIA

Honela ordainduko dut: Kontu korronte bidez (Urtean hamalaka ale: 2.675 pezeta).

Probintzia:

HABE Aldizkaria jaso nahi dut etxean.

Honela ordainduko dut: Kontu korronte bidez (Urtean hamalaka ale: 2.675 pezeta).

Hau da: Bankua edo Aurrezki-Kutxa

Sukursala:

Zenbakia:

Bai, ESAN

Euskararen erabilera areagotu nahi da, ez irakaskuntza soilik

ENPRESAK EUSKALDUNTZEKO BIDE BERRIA

3 Euskara normalkuntz bidean abiatzeko pausuak gero eta gehiago dira: hezkuntzan, kulturean... Lan-arloan, **ordea**, Funtzio Publikoan **izan ezik**, nahikoa ahaztua dago eginkizun hori. Baina horri ere heldu egin behar, ekonomia **baia** gizartearen ardatza. Harreman ekonomikoen inguruan murgilduta gaude goizetik gauera: lana, salerosketak, zerbitzuak. Hori guztia euskaraz bizi ez dugun bitartean ezin euskaraz bizi.

Langileak ere euskara ikasten jarri behar al ditugu, **beraz**? Bai. Baina hori ez da nahikoa. Astean klase-ordu batzuk emate hutsarekin lan-harremanak ez dira euskaratuko. Galdetu zeure

inguruko euskaldunzaharrei zenbatetan egiten duten euskaraz lantokian. Gutxi, ezta? **Izan ere**, euskara jakitea pausu bat baino ez da. Helburua mintzatzea da, hizkuntza lantokian lan-tresna bihurtzea. Urte askoan, ordea, hizkuntzaren ezagutza erre ditugu indar guztiak, erabilera ahaztuta. Gogoan izan, adibidez, transizio-garaietan enpresa askotan egindako saloak. **Makina bat langile** hasi ziren euskara ikasten eta alfabetatzen. Emaitzak, hala ere, **urriak** izan dira. **Zer dela eta?** Batetik, euskararen irakaskuntza ez zegoelako orain bezain aurreratu. Bestetik, saloen erritmo eskasa. Bizpahiru ordu astean gutxiegi direla frogatuta dago. Eta plangintzarik **eza** ere ezin ahaztu.

ARGAZKIAK: X. ELGEZABAL

ERABILERA. - Uso.

AREAGOTU. - Handiagotu, garatu, gehiagotu. Aumentar, desarrollar.

SOILIK. - Bakarrik, Solamente.

ORDEA. - Ostera, aldiz, En cambio.

IZAN EZIK. - Ezik, salbu, Excepto.

BAITA. - Bait + da.

BERAZ. - Por lo tanto.

IZAN ERE. - En efecto.

MAKINA BAT LANGILE. - Langile asko.

URRI. - Eskasa, murrizta, Aurkakoa: oparoa.

ZER DELA ETA? - Zergatik?

EZA. - Falta, carencia.

AJE. - Gaitza, kaltea.

BEHARRIZAN. - Beharra, premia. Necesidad.

Euskarazko saiokak nahi duten guztientzat eratzeko, talde/enpresaren ikuspegirik gabe, ia alferrikako lana bihurtu da. Enpresak ez dira euskaldundu eta, krisi ekonomikoaren eraginez, askotan atzera ere egin dute saio horiek. Gaizki egindakoak dakarren **ajea** hedatu izana ez da harrigarria.

Euskara enpresaren beharrianetatik kanpora orain arte

Hala ere, enpresa batzuek **tinko** jarraitzen diete orain ere euskarazko saioei. Langileek euskalduntze-alfabetatzeko ikastaroak egiten dituzte. Enpresara itzultzen direnean, ordea, inork ez die eskatzen enpresaren kontura ikasitakoaz **balia**tzeko, hau da, beren eguneroko iharduna euskaraz izan dadila. Ez. Euskara berena da, bakoitzarena, ez enpresarena.

Urte t'erdiren ondoren, gero eta gehiago erabiltzen da euskara Elay enpresetan

Euskararen aldeko ahaleginak orain ere ez dira enpresaren ikuspegitik bideratzen, enpresaren beharrianetatik kanpora baizik. Beste edozein arlotan, berriz, informatika edo ingelesezko ikastaroetan adibidez, ez da horrelakorik gertatzen. Ikasi duenaz gero lantokian baliatzeko bidaitzen du enpresak informatika edo ingelesa ikastera. Xabier Elortza HABEko Gipuzkoako ikuskatzaileak hobe deritza bigarren bide horri: "Ez ote da hobe euskara berezi izateari utzea? Hau da, beste formazio-ikastaroetan eskatzen dena eskatzea, **bereizketarik** gabe". Ez da Xabier Elortzaren iritzia bakarrik. Berarekin enpresa-orloan euskararen erabilera areagotzeko plangintza ari diren ELHUYAR eta Hizkuntz Politikarako Idazkaritza Nagusiko kideak ere uste berekoak dira.

Lan-arloan euskara normalkuntz bidean jartzeko plangintza berria —Euskararen Aholku Batzordearen

gomendioz sortutakoa— hasia da lehen fruituak ematen, garai batean baino fruitu helduagoak eman ere. Duela urte t'erdia Antzuolako ELAY enpresa-taldea hartu zen plangintza honetarako laborategi gisa eta, ikusitakoa ikusita, enpresa handiagoetara eraman nahi da metodologia horren **muina**, hala nola, Besaingo CAF eta Oñatiko ULMara, ekonomiako lehen eta hirugarren sektoreko enpresak ahaztu gabe, jakina.

Antzuolako ELAY enpresa-taldearen pausuak

ELAY taldeak hiru enpresa biltzen ditu: Balzers-Elay, Seitra eta Elay. Hiruretan langile gehienak euskaldunak dira. Hala ere, **ohi den bezala**, lan-ihardunean erdara **sarri** erabiltzen da eta are gehiago idatzizkoan. Hiru enpresak euskaldundu nahi dituzte: erdaldunak euskaldundu, euskaldunzaharrak alfabetatu eta, batez ere, euskara lan-tresna bihurtu, bai ahazkoan, bai idatzizkoan ere. Euskalduntzeko borondatea bi aldeetan dago. Bai enpresak bai langileak euskararen alde apostu egiteko prest daude. ELHUYAREk **bideragarritasun-azterketa** egin du enpresaren nolakoa kontuan hartuta eta enpresak eta langileek baiezkoa eman diote. Beraz, bete da plangintza aurrera eramateko lehen pausua, **adostasuna**: "Hizkuntzaren ezagutza eta erabilera **arau** daitezke enpresan —dio X. Elortzak—, baina erabilera ezin da arauz inposatu edo derrigortu. **Norbanakoaren** eta taldearen borondateak bat egin behar dute. Plangintza ezin da goitik beherakoa izan. Tartean dauden guztiek parte hartu behar dute planifikazioan".

Helburuak zehaztuta —barne eta kanpo-harremanak euskalduntzea—, **bitartekoen** atala aztertzen da. Gauza berriak azaltzen dira hemen. Ohiko euskalduntze eta alfabetatze-ikastaroez gain, komunikazio-zirkuluak eratzen dira. Zer diren? Lantegiaren barruan ahoz, idatziz zein irakuriz erabiltzen diren gaiak aztertzen dituzten langile-taldeak: "Ahozko harremanetan, bai ikasleen artean eta bai euskaldunekin dituzten ohiturak

Aizak, hi! hartzak gurpila!

nola aldatu eta langileek planteatzen dituzten gainontzeko arazoak nola gaindi daitezkeen landu ditugu komunikazio-zirkuluetan" dio talde horietako koordinatzaileak.

Urte askoan hizkuntzaren ezagutza erre ditugu indar guztiak, erabilera ahaztuta

Urte t'erdiko lanaren emaitzak —plangintza hiru urtetakoa da—, **oro har**, onak dira. Lanorduz kanpoko ikastaroetan ikasleak aurrera eta aurrera ari dira, hutsegite handirik gabe. Lan-harremanetan gero eta gehiago erabiltzen da euskara. Barne-errotulazioa euskaratua dago, baita barneko dokumentazioaren zati bat ere. **Dena den**, kanpoko harremanak oraindik ere sarri askotan erdaraz izaten dira. Baina hori aldatzea ez da hiru enpresa hauen **erantzukizuna** bakarrik.

Elay enpresetan urte t'erdian egindakoa asko dela? Guixi dela? Ezet zeure enpresan **beste hainbeste** egin!

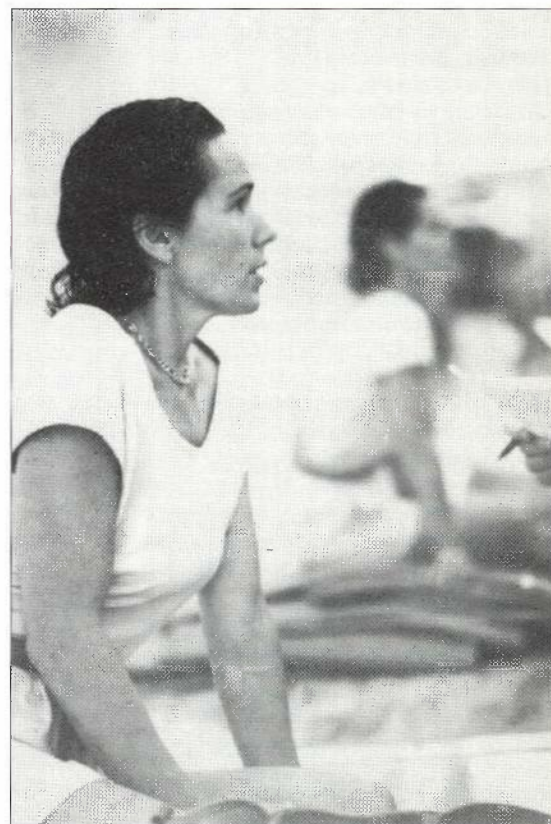
TINKO.- Irmo, gogor. Firmemente.
-Z BALIATU.- Valerse de.
BEREIZKETA.- Bereiz(i) + keta. Diferenciación. -KETA atzikiak ekintza eta honen ondorioa adierazten du. Adibidez: azterketa, hizketa, banaketa...
MUIN.- Mamia. Meollo.
OHI DEN BEZALA.- Normala den bezala.

SARRI.- Maiz, askotan.
BIDERAGARRITASUN-AZTERKETA.- Diagnóstico de viabilidad.
ADOSTASUN.- Conformidad, aceptación.
ARAUTU.- Regular, reglamentar.
NORBANAKO.- Individuo.
BITARTEKO.- Baliabidea. Recurso, medio.

ORO HAR.- Jeneralean.
DENA DEN.- De todos modos.
ERANTZUKIZUN.- Ardura. Responsabilidad.
BESTE HAINBESTE.- Beste horrenbeste. Otro tanto.

ANA CHAROLA: "Guk hamabost ikastaro-mota ditugu aerobic-ean"

2 Joko Olinpikoetan kirolari askok hartzen dute parte. Baina aerobic egiten dutenek ez. **Izan ere**, aerobic-ak ez du "kirola" izenik. Baina mundua dabil gimnasioetan aerobic-ean. Eta batzuk **arituko badira**, norbaitek irakatsi egin behar nola egiten den. Eta irakasteko ere ikasi egin behar lehendabizi. Horretan aritzen da Ana Charola, irakasleei, eta ez irakasleei bakarrik, irakasten. Berak Madrilen, Bartzelonan, Ingalaterran eta EEBBetan ikasi zuen. EEBBetako AFAA titulua du eta IDEAko partaide da. Eta dakiena liburu batean idatzi du. Instituto Nacional de Educación Física delakoaren argitaletxe batek **plazaratuko** du donostiar honen liburua.

ARGAZKIAK: X. ELGEZABAL

HABE.- Nola hasi zinen aerobic-a egiten?

ANA CHAROLA.- Nik, egia esan, beti egin dut kirola. Ni zaldi gainean asko ibilitakoa naiz. Espainiako **azpi-txapelduna** izana naiz **jauzietan**. Eta urte asko **eman** ditut **atzerrian**, Argentinan eta Venezuelan. 1979-80an EEBBetan aerobic-ak "boom" a izan zuen, eta kontu horietan Venezuela nahikoa yankizale baita, hantxe hasi nintzen ikastaro batzuk egiten. **Urte bete barru** Donostian nintzen Groseko gimnasio batean irakasle... Baleta egina nuen, yoga... Eta gero Bartzelonan egin ditut ikastaroak,

EEBBetako AFAA titulua dut, eta nazioarteko IDEA Institutuko partaide naiz.

H.- Irakasleei bakarrik ematen dizkiezu ikastaroak?

A.C.- Aste barruan bi ikastaro ematen ditut, goizetan, ni neu ere **sasoian egoteko**. Sasoian egon behar dut larunbatetan irakasleei irakasteko.

H.- Asko aldatu al da aerobic-a azken urteotan?

A.C.- Bai. Hasieran aerobic-ak korrikarekin zuen zerikusia,

footing-arekin. EEBBetako **paratxutistentzako** egina zegoen. Eta korrika egitea zen nagusi, **taupadak** gehitzen ziren, bihotza indartzeko, arnasa hobeto hartzeko... Asko aldatu da. Denek ezin dute gimnasia bera egin. **Nolako jendea halako ikastaroa;** ez da gauza bera bost urteko umea, 60ko edadetua, haurduna eta 30eko neska. Lehen denak batera aritzen ziren, eta batzuk **zauritu** ere bai. bizkarreko mina, **belaunetakoa...**

H.- Baina hori kontuan hartzen da hemengo gimnasioetan?

IZAN ERE.- Precisamente.

ARITUKO BADIRA.- Aritzeko, ari daitezen. Para que realicen una actividad.

PLAZARATU.- Kaleratu, argitaratu. Publicar.

AZPI-TXAPELDUN.- Subcampeón/a.

JAUIZ.- Salto.

EMAN.- Pasatu, igaro.

ATZERRIAN.- En el extranjero.

URTE BETE BARRU.- Urte beteren buruan. Al cabo de un año.

SASOIAN EGON.- Indarrean egon. Estar en forma.

PARATXUTISTA.- Paracaidista.

TAUPADA.- Latido del corazón.

NOLAKO JENDEA HALAKO

IKASTAROA.- Según es la gente, así es el cursillo.

ZAURITU.- Herirse.

BELAUN.- Rodilla.

SEKULA EZ.- Inoiz ez. Nunca.

ASTAKERIA.- Asto + keria. Burrada. Era berean: zerrikeria, babokeria, lerdokeria...

PISKANAKA.- Apurka-apurka. Poco a poco.

HORREN PAREKO.- Horren mailakoa, berdina.

ANITZ.- Asko, ugari.

A. C.- Behar bai. Baina hemen jendeak kirola gaizki egiten du. **Ez** du **sekula** kirola egin, eta, halako batean, zapatilak jantzi, eta ordu bete korrika. Igoal pasako ditu zazpi hilabete ezer egin gabe eta berriz ere beste lau ordu frontoian pilotan jokatzeko. Horiek **astakeriak** dira. Kirola **piskanaka** egin behar da, eta piskanaka hobetu... Orain badaude INEFeko lizentziatuak, baina ez dakit gimnasio guztietan INEFeko —Euskal Herrian ere bada **horren parekorik**— lizentziatuak dauden, edo beste kirola batzuetatik etorritako irakasleak diren. Iruditzen zait gimnasioetako irakasleek zer ikasi asko dutela oraindik, asko. Eta tartean jende **anitzen** osasuna dago...

Uretan ere egin daiteke aerobic-a

H.- Nolako pertsona halako **ariketa**. Hori horrela bada, zaila izango da taldeak osatzea.

A. C.- Bai. Jendea etortzen da gimnasia, eta batek **ordu jakin batean** nahi du, beste batek beste ordu batean... Nik bederatzi etorri nahi dut, baina **agian** bederatzi etorri dabilen taldean ezin zara sartu, zu baino maila altuagokoak direlako... Orduan bederatzi etorri **hasiberriak** eta edadeko jendea aritzen da, eta hamarretan gehiago ibiltakoak.

Sei hilabete behar izan ditu aerobic-liburua burutzeko.

Gimnasioetako irakasleek zer ikasi asko dute

H.- Aerobic-mota asko al dago?

A. C.- Bai. Guk hamabost ikastaro-mota ditugu aerobic-aren barruan. Aerobic-mota bat uretan egiten da, kalean pasiatzen duzun bitartean ere **badago egiterik**. **Aldakak** eta **ipur-masailak** bakarrik indartu nahi dituzula... hori ere bada. Yoga-aerobic ere bada, edo salsa-aerobic... Aerobic-irakaslea ez da egun batetik bestera sortzen. Badira **oinarri-oinarrizko** ikasi beharrekoak, eta gero **aldaerak** daude.

H.- Irakasle asko dituzu ikasle?

A. C.- Hogei eta hamar bat lagun biltzen gara larunbatero. Zaldibiakoak, Gasteizkoak, Oriokoak, Zarauzkoak, Tolosakoak, Errenteriakoak, Donostiakoak...

H.- Baina Zaldibian ez dago gimnasiorik.

A. C.- Begira. Neska bat neguan hemen aritu da ikasten, eta Zaldibiako Udaleri kultur etxeko gela bat eskatu diogu aerobic-a doarik emateko hurrengo ikasturtean. Atzo bidali nuen **eskaria**.

Edozein ezin da izan irakasle

H.- Zer behar du aerobic-irakasle batek?

A. C.- Horrenbeste eskatzen zaio! Atsegina izan behar du, irekia, **itxura onekoa**, indartsua; mugimenduak koordinatzen jakin behar duzu, erritmoa ere ezin da ahaztu; aerobic-aren teknika **menderatu** behar duzu, fisiologi piskat jakin, gorputza nolako den, dietetika ere zertxobait...

H.- Gimnasio asko al dago?

A. C.- Ez **horrenbeste**. Kiroldegia bai. Jendea ohituta dago leku irekietan kirola egiten, frontoietan, Donostia oso ona da pasiatzeko, igerian egiteko... Ez du gimnasioen beharrik izan...

Atlantako Joko Olinpikoetara eraman nahi dute aerobic-a

H.- Ez da kirolatzat hartzen aerobic-a.

A. C.- Ez. Baina hori lortu nahi dute amerikarrek. Ea Atlantarako exhibitorako kirola bihurtzen duten. Zaila izango da, baina...

Venezuelan hasi zen aerobic-aren alorrean

H.- Espainiako Aerobic Federazioko **buru** zara. Zein dira helburuak?

A. C.- Orain urte bete sortu zen federazio hau. Gimnasioetan irakasle onak nahi ditugu. Eta aerobic-a **sustatu** jende guztiaren artean. Edadea ez da arazo honetan aritzeko.

H.- Denbora asko behar izan al duzu liburua egiteko?

A. C.- Orain bost urte hasi nintzen apunteak biltzen, Madrilen irakasle nintzela. Catalunyan ere bazuten **liburuska** bat, baina **zaharkitua** zegoen piskat. Nik horiek hartu eta irakurri eta ikasi dudanarekin osatu dut liburua. Sei hilabete behar izan ditut egiteko.

ARIKETA. - Ejercicio.
ORDU JAKIN BAT. - Una hora concreta.

AGIAN. - Beharbada, lgoal.

HASIBERRI. - Novato/a.

BADAGO EGITERIK. - Egin daiteke. Se puede hacer.

ALDAKA. - Cadera.

IPUR-MASAIL. - Nalga.

OINARRI-OINARRIZKO. - Oso oinarritzkoa, funtsezkoa.

ALDAERA. - Variante.

DOARIK. - Doan, doahinik, de balde.

ESKARI. - Eskakizuna. Petición.

EDOZEIN. - Cualquiera.

ITXURA ONEKO. - De buen ver.

MENDERATU. - Gaina hartu.

Dominar.

HORRENBESTE. - Hainbeste. Tanto.

KIROLATZAT HARTU. - Tomar por/como deporte.

BURU. - Presidente/a.

SUSTATU. - Bultzatu. Promocionar.

LIBURUSKA. - Liburu + ska. Liburu txikia. Era berean: herriska, bideska, ontziska...

ZAHARKITU. - Hacerse viejo/a.

Aurkakod: berriku.

PAPER BIRZIKLATUA?... BAI ZERA!

2 Paper birziklatua erosi nahi duzu. Dendara joan eta paper zuri-zuriak aurkitu dituzu. **Bai ederkil!** Baina **beharbada** ez dira birziklatuak izango. **Lehenago** erabili gabeak dira. Paper zurien **hondarrekin** eginak daude.

Eta "paper ekologikoak"? Ba, ez. Ez dira **erabat** ekologikoak. Ez dituzte kloroz zuritzen, baina paper-pasta zuhaitzetatik dator zuzenean.

Zer egiten dute ekologistek? Paperak bi aldeetatik bete. Garai batean horrela egiten zen.

HEGALUZZA "GORDINIK" ENTSALADAN

2 Gordinik bai, baina **limoi-zuku** eta ozpinetan **beratua**, lasail

Osagaiak: 400 gramo hegaluze, 4 tomate (entsaladakoak), 2 tomate **heldu**, 4 biper berde, tipula 1, 2 limoi, oliba-olio **birfindu gabea**, sagardo-ozpina, gatza eta **biperrautsa**.

Hegaluzea zatitu **lauzpabost** zentimetroko puskatan. Biperrautsa eta gatza bota gainetik eta beratzen ipini limoi-zuku, olio eta ozpinetan. Lau edo bost orduz egon behar du beratzen **hozkailluan**.

Tomate helduak turmisean **txikitu** gatza eta limoi-tanta batzuekin. Ondoren, **iragazkitik** pasa. Biper berdeak ere horrela txikitu. Hori bai. Ur-piska bat nahastu. Gero, sutan eduki **piska batez**.

Nola **aurkeztu**? Tomate-**zerrak** azpian, gatza, olio eta ozpinarekin; tomate-saltsa eta biperrarena, gorago; gainean, hegaluze-zatiak; eta **apaintzeko**, biper berde eta tipula **xehetuak**.

AZPIKO ARROPA ETA IKUZGAILUAN KONTUZ

1 Azpiko arropa dotorea, jakina! Boodya hamazortzi mila pezeta ordaindu eta ikuzgailuan **berehala hondatu**? **Ezta pentsatu ere**. Batzuek eskuz garbitzen dute. Beste batzuek, **berriz**, **ohialezko zorrotxo** batean sartuta ikuzgailuan. Horrela ez dago arriskurik. **Bestelako** oihak dotoreak ere horrela garbitzen dira.

NONDIK HASTEN ZARA BIZARRA MOZTEN?

2 **Aparra** aurpegian zabaldu eta gero, nondik hasi? Ile ahuletatik. Eta non daude **ahulenak**? **Masailetan**. Gero, lepoaldekoak moztu; segi bibote eta ezpain azpikoetatik; eta, bukatzeko, **okotzekoak**. Eta, beste gomendio bat: duxatu edo bainatu ondoren hasi moztzen. Bizarra bigun-biguna egongo da.

BIRZIKLATU.- Reciclado/a.
BAI EDERKIL.- Zela ongil
BEHARBADA.- Igosi, agian.
LEHENAGO.- Anteriormente.
HONDAR.- Apurra. Resto.
ERABAT.- Guztiz. Totalmente.
HEGALUZE.- Bonito.
GORDINIK.- Crudo.
LIMOI-ZUKU.- Zumo de limón.
BERATU.- Poner en remojo.
HELDU.- Maduro/a.

BIRFINDU GABE.- Sin refinar.
BIPERRAUTS.- Pimienta.
LAUZPABOST.- Lau edo bost.
HOZKAILU.- Nevera.
TXIKITU.- Triturar.
IRAGAZKI.- Colador.
PISKA BATEZ.- Un poco.
AURKEZTU.- Presentar.
ZERRA.- Rodaja.
APAINDU.- Adornar.
XEHETU.- Txikitua. Picado/a.

IKUZGAILU.- Garbigailua. Lavadora.
BEREHALA.- Segituan. Enseguida.
HONDATU.- Estropear(se).
EZTA PENTSATU ERE.- Ni pensar.
BERRIZ.- Ordea. En cambio.
OIHALEZKO ZORRO.- Bolsa de tela.
BESTELAKO.- De otro tipo.
APAR.- Bitsa. Espuma.
AHULEN.- El/la más débil.
MASAILA.- Mejilla.
OKOTZ.- Barbilla.

Ibarrolaren pinu eta harkaitz margotuak, aire zabaleko museoak

HARRI ETA ZUR!

3 Gernikako **Itsasadarra** biosferako **ondare** izendatu zuen UNESCOk duela urte batzuk. Paraje haien edertasunaz gainera, bada inguru horretan bestelako zer ikusia franko ere. Artearekin goza daiteke, **historiaurrekoarekin** eta gaur-gaurkoarekin. Gure arbasoek Santimamiñeko **leizezuloan** utzitako margoak ikusi ondoren, bisitariak Oma bailarako baso margotuan eta Arteagako harkaitz koloreztatuetan barrena **ibilaldi** sorginduan abiatzen dira harri eta zur. Ohizko arte-aretoetara hurbiltzen ez den jende asko inguratzen da aire zabaleko museo hauetara. **Ez dago artean** izugarri **jantzita** egon beharrik toki horietako edertasunaz gozatzeko. Horregatik hainbeste jende Oma bailarako **pinudi** margotuan: Bilboko Arte Ederretako museoa baino gehiago, alajaina!

Santimamiñeko aparkalekuaren ondoan **bideska** estu bat. Kanpotarrek kotxean sartzea debekatua dutela adierazten du **iragarki** batek. Hari kasurik ez egiteko esan digute, **auzo** batek **berekasa** jarria delako: *Hainbeste jende ote dabil, bada?*, gure **artean**. Bi kilometro aurrerago baserri-multzo bat aurkitu dugu. Errekan ume-mordoska jolasean. Kotxea gelditu eta galdetzeko ere **betarik** gabe, irribarrez ume koskor batek: *Ibarrolaren pinudia? Hortik gora.*

Margotutako pinuen erdiak papertegira

Agustin Ibarrola laster azaldu da; beste artista batzuekin egona da bazkaltzen. Agurtu, katiuskak jantzi —**euri-itxura** du zeruak— eta mendian gora abiatu gara, lokatzez eta urez betetako bideskan gora. Aldapatsua, alajainkoa! Berehala **arnas estuka** **bagaude** ere, Agustin azalpenak eman eta eman. Bisitarien kotxeak zirela eta, auzoan bilera bat egin

Pinuelako irudiak elkarrekin osatu egiten dira. Gehienak bakarka ez dira ezer.

HARRI ETA ZUR.- Txundituta, erabat harriturik. Lit: Piedra y madera.
ITSASADAR.- Ría.
ONDARE.- Patrimonio.
HISTORIAURRE.- Prehistoria.
LEIZEZULO.- Kobazuloa, haitzuloa, Cueva, sima.
IBILALDI.- Ibil(i) + aldi. Viaje, excursión.

ARTEAN JANTZITA EGON.- Arteaz jakin.
PINUDI.- Pinu + di. Pinu-multzoa, pinutegia. Pinar. Era berean: artadi, gorostidi, belardi...
BIDESKA.- Bide + ska. Bide txikia. Era berean: herriska, mendiska, luzeska...
IRAGARKI.- Anuncio.
AUZO.- Auzokoa, bizilaguna. Vecino/a.

BEREKASA.- Bere kontura. A su aire.
GURE ARTEAN.- Gure baitarako. Para nuestros adentros.
BETA.- Denbora.
PAPERTEGI.- Paper + tegi. Papera egiten den toki. Papelera. -TEGI atzizkiak lekua adierazten du. Esaterako: liburutegi, negutegi, sagardotegi...

zutela esan digu. Eta errua ez zela berea. Bizkaiko Foru Aldundikoek agindua ziotela beste bide bat hara joateko. Izan ere, Agustinek oso garbi zeukan hasieratik Oma bailarako bakea eta isiltasuna ez zela kotxeen zalapartaz kutsatu behar. Azkenean hasi omen dira bide berria egiten. Aldapan gora goazela, margotutako pinuen erdiak bota eta papertegira eraman zituztela ere esan digu. Beste erdiak Aldundiak erosi zizkion beste baserritar bati orain dela lau urte. **Eskerrak!**

Ohizko museoetara joaten ez den jende asko dago hemen

Garai bateko "totem-aren kultura" **gizakiak**, lurralde berriak hartzean, **izadiari** irudiak eskaintzen zizkiola **gogorarazi** digu. Naturaz baliatu ahal izateko irudi eta errito magikoak zituztela. Eta Ibarrolaren

pinudi honetan ere bada horien oihartzuna. Gorago iristean, **enbor** ilunetan margotutako marra zuri, gorri, urdin, horiek... "eraso" egin digute. *Zer da hau!*, gure artean. Horixe gertatzen zaio jende guztiari, hasieran. Gero hasten da irudien **esanahia** bilatzen. Atzera, aurrera, ezkerre... ikuspuntu nagusia aurkitu arte: "Begira! Begira! Hiru pinu horietako marrek elkartzean bi karratu ikusten dira". Eta besteak: "Hortxe borobil-erdi batzuk ikusten dira. Bi pinuetakoak elkartzean, borobil osoak sortuko dira. Bai, bai!" **Aurrera egin aha!** borobila zatitu egiten da eta beste kolore batzuetako borobilak sortzen. Basoa bizirik dago!

Hirugarren dimentsioa kendu basoari

Egileak bere lana zertan den azaldu digu: "Nik hemen, toki jakin batzuetan, hiru dimentsiokoa, pinuak, bi dimentsioko bihurtzen dut. **Berpizkundeko** ikuspegia hausten dut. Lege horren arabera,

zenbat eta urrutiago egon, orduan eta txikiago behar du irudian. Nik ordea, atzekoa eta aurrekoa plano berean ipintzen ditut". Hobeto ulertzeko, pinuetako marra txikiak elkartzean, marra luze bat nola sortzen duten erakutsi digu. "Urrutiko pinu hartako marra hurbil-hurbil daukagun hau **halako hamabost** izango da. Bestela ezin da marra bakar bat bezala ikusi. Batzuei gauza bitxia iruditzen zaie baso hau, besterik ez. Ez dira konturatzen espazioarekin **ikertu** dudala".

Ikuspuntu jakin batzuetatik begiratuta sortzen dira pinuetako irudiak

Ba ote da antzekorik munduan? Agustinek berak ez du uste beste inon horrelakorik dagoenik. Zuhaitzak margotu, margotu izan direla, baina dekoratzeko. Gazte bat hurbildu zaio argazkia egin nahi diola eta. Baietz erantzun dio eta KLIK. Eskerrak eman eta agurtu egin du. Marino Lejarretaren anaia zen, baina **margolaria** ez da konturatu.

Ehun bat ikuspuntu pinudian

Ibarrolaren ohizko gizakiaren irudiak basoan gora ere ikusi ditugu. **Behelainoa** errekaizulotik gora igotzen hasten denean, irudiak lainoartetik ateratzen omen dira. Pena behelainorik ez egotea! **Ortzadar** kontzeptuala, hegan dabilen haurra... irudia franko ikusi ditugu ezker-eskuin. Guztira, ehunen bat ikuspuntu sortu zituen baso honetan. Baina zaila da den-denak aurkitzea. Bere ustez, ikuspuntu nagusietan **zeinu** batzuk jarri behar dira, "**Hoge** bat nahikoa dira. Hortik aurrerakoak ikusleak aurkitu behar jolas-antzean". Baina, oraingoz, ikusleak aurkitu behar ditu guzti-guztiak.

Euria hasiko ez hasiko dabil eta, hala ere, bada hemen jendea!

Irudi gehienak urruti samarretik ikustekoak dira, "museo" honek ez baitu mugarik.

EURI-ITXURA. - Euria egingo duenaren itxura.
ARNAS ESTUKA EGON. - Estar jadeando, sin aliento.
ESKERRAKI. - Gaitzerdi! ¡Menos mal!
GIZAKI. - Persona. Ser humano.
IZADI. - Natura.
GOGORARAZI. - Gogora(tu) + arazi. Hacer recordar. Era berean: sinistarazi, joanarazi, eginarazi...

ENBOR. - Tronco.
ESANAHI. - Esangura. Significado.
AURRERA EGIN AHALEAN. - Aurrera egin ahala, aurrera egiten den neurrian. En la medida que se avanza.
EGILE. - Autor/a.
BERPIZKUNDE. - Renacimiento.
HALAKO HAMABOST. - Quince veces.

IKERTU. - Investigar.
MARGOLARI. - Margotzen duena. -LARI atzikiak ofizioa edo afizioa adierazten du. Adibidez: idazkari, bertsolari, arraunlari...
IKUSPUNTU. - Ikusteko puntua, begiratzeko tokiak.
BEHELAINO. - Niebla.
ORTZADAR. - Erromako zubia. Arco iris.

Zenbat lagun etorri ote da azken lau urteotan? Hamalka bat, Bilboko Arte Ederretako museora baino gehiago joaten dela entzun diogu, eta hori datu argigarria da oso. Kanpozabaleko museoak **nonbait** ez du jendea beldurtzen. Artearekin jolastea, **ogibitarteko** batzuk bertan jatea... dena da libre hemen. Hala ere, lurrean ez da paperik, ezta edari-potorik ere, jendea **begirunez** sartzen baita pinudi honetara, bertako **lilura** hautsi gabe.

Arteagan harkaitzek esandakoa margotu du

Kotxea hartu eta Arteagara goaz. Lekeitioko bidegurutzean Elantxobe aldera jo eta Txopebenta izeneko ostatuaren parean daukagu harkaitz margotuetara joateko bideska. Hemen ere mendian gora ibili behar da piska batez. Lan berria da, iazko udan hasi eta duela bi hilabete ezagutzero emandakoa. Horregatik ez da jenderik ikusten paraje honetan. Haitzak margotzen hasi aurretik Arteagako alkatearekin hitz egin zuela aitortu digu, eta hark gustora hartu zuela. Gernikako Ekologiako Tailerrekoek ere beren **oniritzia** eman zioten, baita inguruan haitzak, pagoak eta aldatu ere. Izan ere, landaredia —zuhaitzak eta bestelako landareak— harkaitz margotuen osagarri da. Zuhaitzek hazi ahalean, **kapera** modukoak sortuko dituzte arroken inguruan.

“Haitzak hitz egiten zidan eta nik ezpainak margotu nizkion”

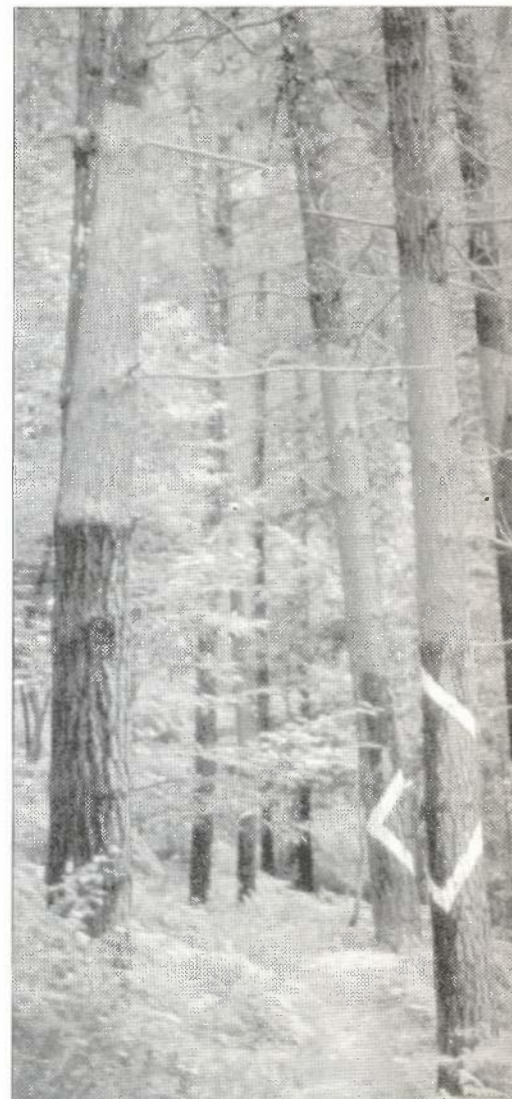
Goitik, urruti samarretik, ikusi ditugu lehen harkaitzak zuri, urdin, laranja eta horiz margotuak. Ezkerrean, marratxo zuri eta urdinek olatuen antzeko irudiak egiten dituzte: “Pinuetan, nik asmatutakoa margotzen nuen zuhaitz-azalean —egileak—. Hemen, oster, harkaitzak berak esaten dit zer eta nola margotu,

erdibukatutako eskultura baita. Harriaren mugimendu, bolumen eta testurari erantzun behar diot. Eskuineko harkaitz horiek oso puskatuak daude. Zeramikaren antzera margotu behar izan ditut, **zirrikituak** ukitu gabe. Ezkerrekoak, oster, borobilak dira, bigunak, lau-lauak, laztantzeko modukoak. Nik margotu beharreko koloreak eta erritmoak, beraz, oso ezberdinak izan behar”. Aldamenean, koba antzeko bat dago San Migel —*Santimamiñe gaineko tontorra*— mendiaren pare-parean. Giza irudiak ikusten dira hemen: emakumea haurdun, gizona, sua, **ehiztariaren** geziak eta **alboan zakil** arrosa handi bat. Handik gertu, goitik beherako marra beltz lodia —*Santimamiñeko basurdearen* sabelaldean ikusi zituen antzekoak— harkaitzaren arrailak zatituak. Margotu aurretik ala ondoren?

Historia, mitologia...

Gorago, beste harkaitz batean, emakumea, gizona, umea eta **ahuntz** gorri margotuak. Historia, mitologia... era guztietako aipamenak ageri dira Ibarrolaren haitz margotuetan. Ibarrolaren irudiak dira zalantzarik gabe... Eta beste marra hori? Hemendik **bihurgunea** ikusten zaio, baina, pare-paretik ikusita, marra zuzena da. Bolumenak sortzen dituen jokoak dira. Euria hasi du: “Ea guardasolaren bat aurkitzen dudan!”. Bi harkaitzen arteko zirrikituan eskua sartu du eta... magia! Guardasola zahar bat. Berak lanean ari zen garaian utzitakoa, jakina!

Goragotik bakearen usoa erakutsi digu, beste irudi batzuetatik **urruti samar**. Hemen arra eta emea kontrajarriak, arroken zuloa eta konkorra kolore berdinaz margotuak. Han, **sakabanatutako** harri txikietan, begiak. Beste honetan, berriz, emakumearen aurpegia: “Haitzak hitz egiten zidan eta nik ezpainak margotu nizkion”. Ezpainez gainerakoa ikusleak asmatzen du: begiak, sudurra... Zilar-koloreko arroka bat hortxe. Pintura metalikoa? Ez. Zilar-paperean

Gaizki osatutako bi karratu daude hor. Argazkilariak aukeratu zuen ikuspuntua ez zen guztiz zuzena.

ondo bildutako arroka. Beste margo horiek Gaudiren lanen antza dute: “Bai. Hark keramika-zatiak eransten zituen, eta honek ere badu mosaiko-itxurarik. Baina, hauek marratxoak dira, arroken arrailak utzitako tarteetan margotuak”. Haitzen aurrean makurtu eta argazkilariari hura oso argazki polita dela esan dio. Euria zakar hasi du. Etxera! Bisitariak osatuko du mendi-ibilaldi artistiko hau. Eguraldi oneko eguna aukeratu, **ahal dela**.

ZEINU. - Señal.
HOGEI BAT. - Gutxi gorabehera hogeia.
NONBAIT. - Dirudienez, agi denean, antza.
OGIBITARTEKO. - Ogitartekoa, bokadilloa.
BEGIRUNE. - Errespetua.
LILURA. - Xarma, Encanto.

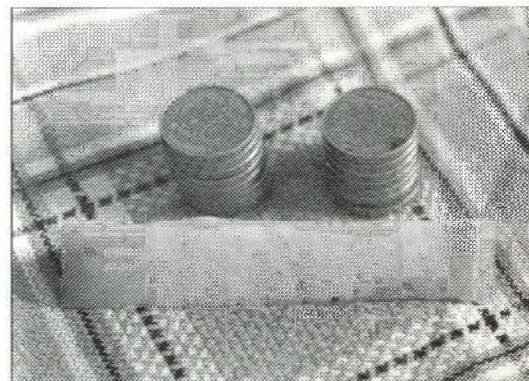
HARKAITZ. - Haitza. Peña, roca.
ONIRITZI. - Visto bueno.
KAPERA. - Capilla.
ERDIBUKATU. - Medio acabado.
ZIRRIKITU. - Arraila. Rendija, grieta.
EHIZTARI. - Cazador/a.
ALBO. - Ondoa, aldamera, Vera, lado.

ZAKIL. - Pene.
BASURDE. - Jabali.
AHUNTZ. - Cabra.
BIHURGUNE. - Curva.
URRUTI SAMAR. - Nahikoa urruti.
SAKABANATU. - Barreiatu, dispersar.
AHAL DELA. - A poder ser.

GAZTA GARESTIA

2 Simon Perry du izena. Telebistan egiten du lan. Bere afizioa gazta-klase ezberdinak **biltzea**. 2.000tik gora **omen** ditu. **Aurten** Tibeteko gazta txiki bat erosi du, 28,3 gramotakoa, **orain 200 urte** egina. 1.580 dolar ordaindu du gaztatxo hori.

Aurki dugu Ordiziako Euskal Jaietan!

ZAPATOTSA

2 Marisa italiarra da. Eta **aztoratuta** dauzka azpiko solairuko bizilagunak. Etxean zapatak jantzita ibiltzen da Marisa, eta **egundoko zarata** ateratzen du. Telebista ere **hots batean** edukitzen du gauean, eta, **harrigarriena**, komuneko tapa jaisten duenean, **dar-dar hasten** omen dira etxeko pareta guztiak.

Askotan egin du hori Marisak, eta azpiko bizilagunak **salatu** egin dute. Epalleak eman du epala: oinetako bigunak erabiltzeko, gaueko hamaiketarik aurrera telebista hots baxuan jartzeko eta komuneko tapa felpazko zorroarekin **estaltzeko**. Baina Marisak, **ezta kasurik ere!** Bizilagunek berriro salatu dute Marisa Rivella: **burutik nahasten** ari omen dira **horrenbeste** zaratarekin, eta, horregatik, **kalte-ordaina** eskatu dute.

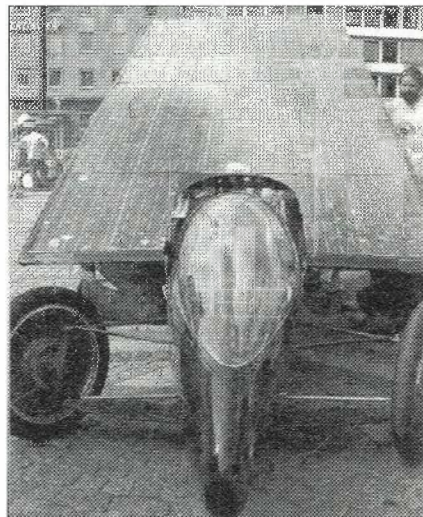
ARGAZKIAK: X. ELGEZABAL

IBILGAILU EZ-KUTSATZAILE ETA EGUZKI-INDARREZKOAK

2 Ibilgailu hauek ez dute **ingurugiroa** kutsatzen. Oraindik gutxi daude, baina agian egunen batean horiek izango dira nagusi gure errepideetan.

Aurten Tarragonan **horrelako 20 bat kotxeek** hartu dute parte erakusketa-lehiaketa batean, bi egunetan zehar. Lehen egunean, lehiaketa batean hartu zuten parte Tarragonako L'Ametlla de Mar-en; 3 kilometroko ibilbide batean **hainbat oztopo gainditu** behar zituzten. Eta lehiaketa hori gainditu zutenak, Ebroko Deltaraino joan ziren hurrengo egunean. Hara joateko, 40km/orduko abiada hartzeko **gai izan** behar zuten kotxeek, eta **berez** 50km egiteko gauza.

EUSKALTZAINDIA SORBONAN

2 Aurten beteko ditu 75 urte Euskaltzaindiak. **Hori dela eta**, Euskaltzaindiko buruak, Jean Haritschelhar jaunak, Parisko unibertsitate horretan hitzaldi bat emango du urriaren azken astean. Ekintza Euskal Kultur Bideetan elkarfeak eratu du. Elkarfe honek Parisko **egoitza lekuz aldatu** du; orain Montparnasse auzoan daude. Egoitza zaharrean "Poesiaren Etxea" jarri nahi du Parisko Udalak.

BILDU. - Recoger, coleccionar.

OMEN. - Parece ser que.

AURTEN. - Urte honetan.

ORAIN 200 URTE. - Orain dela 200 urte. Hace 200 años.

ZAPATOTSA. - Zapata + hotsa. Ruido de zapatos.

AZTORATU. - Asaldatu. Azorarse.

EGUNDOKO ZARATA. - Tremendo ruido.

HOTS BATEAN. - Oso altu.

HARRIGARRIENA. - Lo más asombroso.

DAR-DAR HASI. - Empezar a temblar.

SALATU. - Denunciar.

ESTALTU. - Tapar.

EZTA KASURIK ERE! - ¡Ni caso!

BURUTIK NAHASTU. - Erotu.

HORRENBESTE. - Hainbeste. Tanto.

KALTE-ORDAIN. - Indemnización.

EZ-KUTSATZAILE. - No contaminante.

EGUZKI-INDARREZKO. - De energía solar.

INGURUGIRO. - Medio ambiente.

HORRELAKO 20 BAT KOTXE. - Unos 20 coches de ese estilo.

HAINBAT OZTOPO. - Oztopo batzuk. Unos obstáculos.

GAINDITU. - Superar.

GAI IZAN. - Gauza izan. Ser capaz.

BEREZ. - De por sí.

HORI DELA ETA. - Horregatik.

EGOITZA. - Sede.

LEKUZ ALDATU. - Cambiar de lugar, trasladarse.

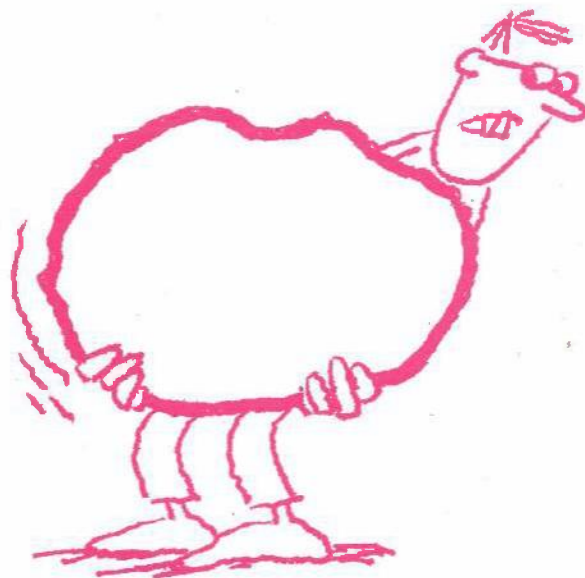
AI! HAU DA HAU BIZKARREKO MINA!

2 **Ohitura** eta postura txarrak eta **kirolarik eza** dira gizaki modernoaren **etsairik handienak**.

Gizarte **garatuetan** ez da batere erraza bizkarra sano edukitzea, gure **bizimodua ez baita** osasuntsua. Ez dugu ariketa fisikorik egiten eta, ondorioz, **giharrak gero eta eskasagoak** dauzkagu eta piskanaka-piskanaka **ahultzen** ari gara. Gaitzen artean, katarroak eta gripeak bakarrik **hartzen diote aurea** bizkarreko minari. Estatistiken arabera, herri industrialduetako biztanleen %85ak **jasaten** du, bizitzan behin gutxienez.

Alfredori gertatua

Ezin zuen sinistu, Alfredok 39 urte bete zituen **egunean bertan**, urteak **zeramatzan** ariketa fisikorik egin gabe, bizkarrean labana sartu ziotela **iruditu** zitzaion. Liburuz betetako kaxa astun bat altxatzeko **makurtu** zen eta, **gerrian** hasi eta eskuineko hankaren atzeko aldetik oinaren puntaraino ailegatu zitzaion **ziztada** ikaragarria **nabaritu** zuen. Min hark **ezertarako gauza ez zela** eta **mugitu ezinik** utzi zuen. Handik bi astetara ere **minberatua** zeukan bere bizkarralde hori.

Sendabide erraza

Bizkarreko minik gehienak aste gutxitan sendatzen dira, zorionez. **Aski da** ohean egun-pare bat pasa eta minaren kontrako eta **handitua** sendatzeko botikak hartzea.

Hona, bizkarreko minik ez izateko aholku batzuk:

- 1.- Ez altxatu pisu handiko kargarik. **Aldez aurretik** pentsatu eta, behar baduzu, laguntza eskatu. Bi lagunek batek baino **aisago** jasoko dute.
- 2.- **Lanen bat** zutik egitean, hanka bat bestea baino gorago jarri. Horretarako, kaxaren bat edo telefono-listina edo beste edozer erabili.
- 3.- Lurretik zerbait altxatzerakoan, ez makurtu hankak zuzen dituzula.
- 4.- Ahalegindu sorbaldak baino gorago ezer ez altxatzen. Beraz, toki garaietan zerbait utzi behar baduzu, hortxe daude aulki edo eskailerrak.
- 5.- Eserita lan egiten baduzu, aulki baxuan eseri, hankak zoluan ipini eta bizkarra zuzen eduki.
- 6.- Autoan tente eseri eta bi eskuekin heldu bolanteari.
- 7.- Lotarakoan ere erne ibili; koltxoiak gogorra izan behar du.

OHITURA.- Hábito.
KIROLARIK EZA.- La falta de deporte.
ETSAIRIK HANDIENAK.- Los/las mayores enemigos/as.
GARATU.- Desarrollado/a.
BIZIMODU.- Estilo de vida.
EZ BAITA.- Ez delako.
GIHAR.- Músculo.
GERO ETA ESKASAGOAK.- Cada vez peores.
AHULDU.- Debilitar.

AUREA HARTU.- Superar.
JASAN.- Nozitu. Sufrir.
EGUNEAN BERTAN.- En el mismo día.
ZERAMATZAN.- Llevaba. Orainaldian: daramatza.
IRUDITU.- Parecer(lé).
MAKURTU.- Agacharse.
GERRI.- Cintura.
ZIZTADA.- Punzada.
NABARITU.- Somatu. Notar.

EZERTARAKO GAUZA EZ ZELA.- Ezin zuela ezer egin.
MUGITU EZINIK.- Inmóvil.
MINBERATU.- Dolorido/a.
ASKI DA.- Nahikoa da.
HANDITU.- Inflamación.
HONA.- He aquí.
AHOLKU.- Gomendioa.
ALDEZ AURRETIK.- Lehenago.
AISAGO.- Errazago. Más fácilmente.
LANEN BAT.- Algún trabajo.

IÑAKI PERURENA: “Ez dakit sekula haur izaterik izan nuen”

3 Iñaki Perurena marka askoren jabe da. Garai batean —eta egun ere bai **zenbaitetan**— bi eskuekin, edo bakarrarekin, ahalik eta kilo gehien jasotzea zen kontua, eta oso goian ditu mugak ezarriak. Bi eskuekin, **harritzar** errektangularrari helduta, jasotzen aurea hartu dionik bada, baina bakarrarekin bera dugu oraindik ere nagusi. Urruñan ere ezagutu nahi zuten Perurenaren indarra. Urruñako jaialdirako **hitza emanda** zegoela eta exhibizioaren ondoren hitz egingo genuela. Hantxe azaldu ginen Frantziako egun seinalean, uztailaren 14ean, arratsaldeko lau t'erdietan. Zortziak hamar gutxitan hasi ginen hizketan leitzarrarekin! Zortziak eta laurdenak arte aritu ginen. Tarte horretan autografoak eskatu zizkieten, beste bi **zaletu** ondoan eseri zitzaizkion argazkitarako, furgonetari **danbatekoa** eman zion beste furgoneta batek, gizon-proban aritu zenari ere lagundu zion, aurretik berak ere lagundu egin **baitzian**, eta ordaindu beharrekoa ere eman zioten. Iñakik, **izerdi patsetan**, dutxatzeko astirik gabe eta presaka, emaztea eta seme-alabak jasotzera Hendaiara joan behar zuela, gure zenbait galderaren erantzunak berak idatzitako liburuan zeudela eta dudaren bat argitzerik nahi bagenuen Leitzara deitzeko esanda hartu genuen etxerako bidea. Sekula ikusi gabeko zenbait herri-kirola ezagutzeko aukera ere izan genuen turistentzako —aurkezpen guztiak frantsesez egin zituzten— **antolatatu jaialdian**. Izan ere, exhibizioa ez zen Iñaki Perurenarena bakarrik, kirolari askok hartu zuten parte, bai sokatiran, bai oskol-biltzen, txingatan, kontrabandista-lasterketak egiten eta abar. Gure ondoan zeuden **ikusle** batzuk ere animatu ziren txingekin.

“Eskolan? Normala... alperre jeta” esan zigun.

Hiru seme-alaba ditu Perurenak

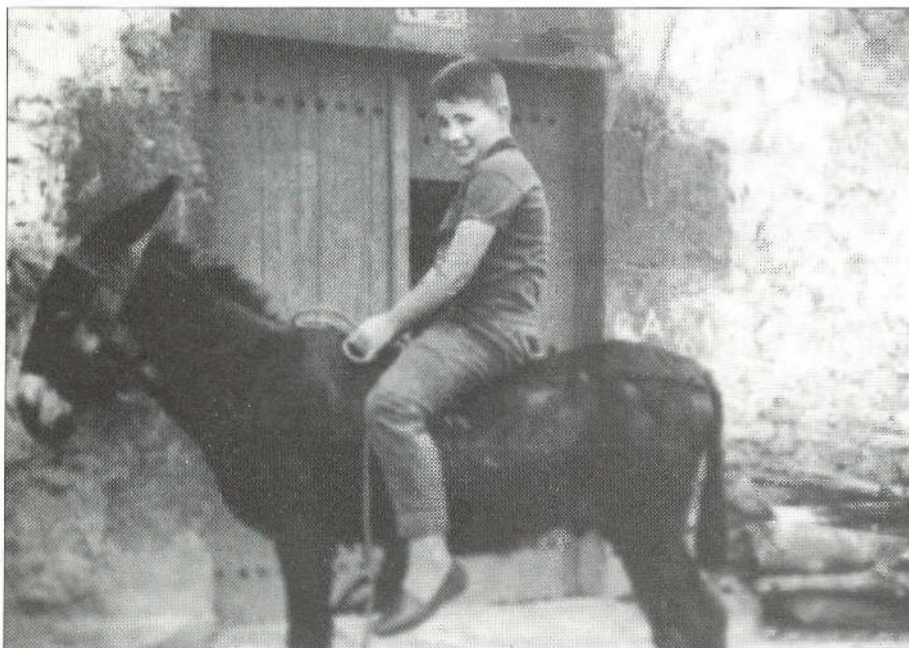
“Eta zergatik kontu hauek guztiak?” esango du norbaitek. Perurena udan nola bizi den adierazten duelako **neurri handi batean**. **Herriz herri**, bere **sendiarekin** batzuetan, kilometro-piloa eginez... Urteko beste **sasoi** batzuetan **lasaixeago** bizi da, nahiz eta telebistako eta Leitzako harategiko eta baserriko lanak bete behar dituen. Telebistako eginbeharrak berriagoak ditu harategikoak baino. Hamazazpi urterekin jarri zuen harategia bere **jaioterrian**. Lehendik ere haragiari “lotuak” ibili ziren bere aurretikoak, bai aitona, txerri-hiltzailea, eta aita.

“Aitona”: horixe du *Baroja* argitaletxeak plazaratutako *Perurena* liburuaren bigarren kapituluak: “Nere aitona **zorroztu** eta hamar urte nituela eman nituen **segarekin** lehengoko kolpeak, nahiz eta oso txukunak ez izan” **dio** 18. orrialdean. Aitonarekin joaten zen belarretara eta **istorra** egitera, argazkian azaltzen den astotxoa lagun. Behin astotxoa izkutatu egin omen zuen aitona begibistatik eta **hala** esan omen zion Iñakiri: “Hik Iñazio ez, Axio **behar huke** izena”. Orrialde horretan bertan kontatzen du nola jaso zuen belaunetara Gazpilloko harginen harria, eta nola entzun zituen **lehendabizikoz** harrijasotzaileei buruzko istorioak: “Ni, **mutil kozkorra, gogotik** entzuten” dio. Eskolan, ordea, ez zen gogotik saiatzeten: “Eskolan? Normal xamarra, alperre

SEKULA.- Inoliz, noizbait.
ZENBAITETAN.- Batzuetan.
HARRITZAR.- Herri + tzar. Herri handia. -TZAR etzizkia amentatibeak egiteko erabiltzen da. Esaterako: astotzar, etxetzar, liburutzar...
HITZA EMAN.- Agindu. Prometer.
ZALETU.- Aficionado/a.
DANBATEKO.- Danbada, kolpe gogorra.

BAITZIAN.- Bait + zian.
IZERDI PATSETAN.- Izerditan bial. Sudando a mares.
ANTOLATU JAIALDI.- Antolatutako jaialdia.
IKUSLE.- Ikusten duena. Ikus(l) + le. Espectador/a. Era berean: entzule, antzesle, eramale...
NEURRI HANDI BATEAN.- En gran medida.

HERRIZ HERRI.- Herri batetik bestera.
SENDI.- Familia.
SASOI.- Garai. Epoca.
LASAIXEAGO.- Lasai + xe+ ago. Piska bat lasaiago. Un poco más tranquilo/a.
JAIOTERRI.- Jaiotze-herria, sorterría.
ZORROZTU.- Afilar.
SEGA.- Guadaña.
DIO.- Esaten du.

PERURENA liburuan dator argazki hau.

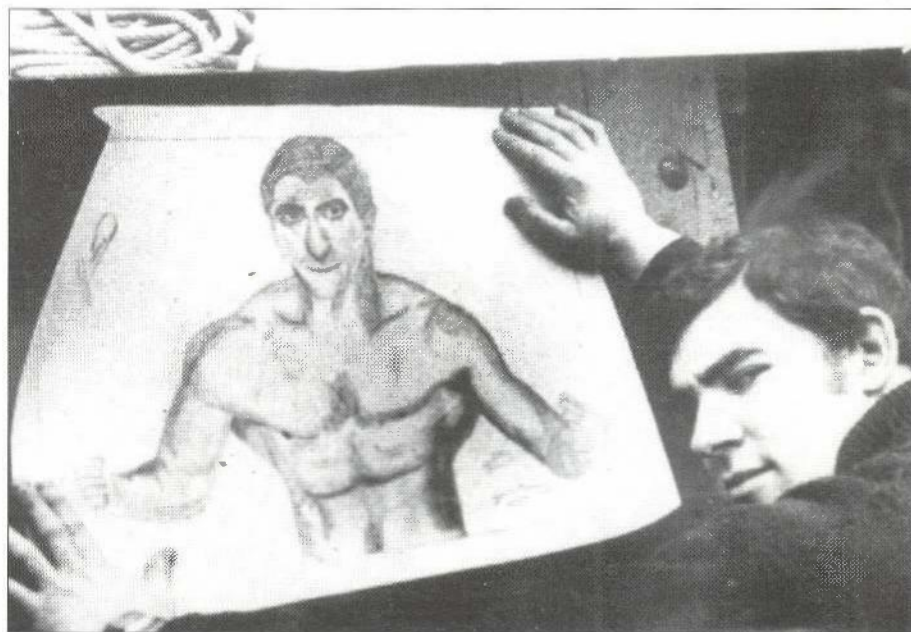
jota...Etxean nik estudiantzea nahi zuten. Nik ez nuen nahi, eta alde egin nuen estudioetatik. Beraiek lana **latz** egin behar zuten estudioak ordaintzeko, eta ikusi zuten nerekin alferrikakoa zela. Ni, **nolabait**, haur heldu bat nintzen. Ez dakit sekula haur izan nintzen edo haur izaterik izan nuen. Etxean haur **larri** bat izaten erakutsi zidaten, eta, haur larri bat nintzenez hezikera, eskola ez zela niretzako esan nien, eta utzi egin nuen" esan zigun.

Aitak ez zion harrijasotzaile izaten utzi nahi

Aitona, Iñakik hamar urte zituenean **zendu** zen. Aitonarekin gustora aritzen zen harrijasotze-kontuez hizketan, baina aitak ez zuen hitzik entzun nahi horri buruz, eta berehala **jabetu** zen **zerbait egite aldera** ixilean beharko zuela, ez baitzuen aitaren baimenik. Eta **enbor**-puska eta **porlanez** betetako botila-kaxa hasiko da jasotzen, eta jaso ondoren gorde egingo ditu bere "harriak".

Lehendabiziko txaleko eta gerrikoa ere berak eginak ziren, **zakukiz**. Hamalau urterekin 100 kiloko harria jasotzeko gauza zen, baina eskolan barre egiten zioten, potolo zegoelako, eta erabakitzen du

kiloak arindu behar dituela, baina kiloak —18— arindu bakarrik ez. Indarrak ere gutxitu egin zitzaizkion, 100 kiloko harria bizkarrera ekarri ezinda geratu zen. Berriz kiloak hartzea erabaki zuen. Hamasei urterekin motozikleta erosi zuen Tolosan harakin ikastera joateko. Motozikleta harekin joaten zen Altsasura harriak jasotzera aitari mendira zihoala esanda. Bueltakoan oinetakoak lokaztu mendizale-itxura izateko, eta listo! Beste behin Azpeitira joan zen osabarekin Mendizabal eta Endañeta harrijasotzaileak ikustera, eta, **halako batean**, torerogalek bezala, ateratzen da plazara eta berdintzen du belaunetan 188 kiloko harria. Etxerakoan pastelak erosten ditu etxeakoak gozatzeko edo, baina aitak **demanda egiten** dio harrijasotzen ibili dela aitortu ondoren. Leitzako jaietan harriak jaso arren, aitak gogor egiten dio kontra. Bidea errazteko, alzkoran aritzeko baimena eskatzen dio Iñakik, eta horretarako baietz. Ez berehala baina, azkenean etsi du aitak, eta utzi dio harrijasotzen. 17 urte betetzen dituen egunean harri bat erosten dio Mendizabali, opari ederra. Ordurako Lekunberrira joaten zen txekor hiltzen ikastera: "Aitak 'Iturri Zahar' ean **txerritegi**

Urtain-zenaren marrazkia, **Perurenak** berak egina.

ISTORRA.- Iratzea, garoa. Helecho.
HALA.- Horrela.
BEHAR HUKU.- Hitanozko forma. Zutanoan: behar zenuke.
LEHENDABIZIKOZ.- Lehendabiziko aldiz.
MUTIL KOZKOR.- Mutikoa.
GOGOTIK.- Gogoz, erruz. Intensamente, con ganas.
LATZ.- Gogar, izugarri.

NOLABAIT.- Moduren batean, nola edo hala. De alguna manera.
LARRI.- Heldua.
ZENDU.- Hil.
JABETU.- Ohartu, konturatu. Darse cuenta.
ZERBAIT EGITE ALDERA.- Zerbait egitekotan, zerbait egingo bazuen.
ENBOR.- Tronco.
PORLAN.- Zementoa.

ZAKUKI.- Zaku-oihala.
HALAKO BATEAN.- En una de esas.
DEMANDA EGIN.- Errieta egin. Reñir.
TXERRITEGI.- Txerri-tokia. Pochilga.
-TEGI atzizkiak tokia adierazten du. Esaterako: sagardotegi, erretegi, negutegi...

Halterofiliatik asko ikasi du harrijasotzaile leitzarrek.

erostera joan behar gauean, esate baterako.

Kirolan ere aurrera doa mutila. Harrijasotzaileen arteko txapelketa batean azkenurreko izango dugu, baina **esku hartzea** zen kontua. Telebistak zuzenean eman zuen saloa, eta Leitza guztia herriko semeak zer egingo begira. Perurena gero eta ezagunago. Ordurako bazekien kirolan ez zuela apostuaren bidetik jo nahi, beste bide bat **urratu** behar zuela, eta ez zen erraz burutzekoa, aposturako zaletasuna ikaragarria baitzen **artean**. Apustuaren zikinak ere **zipriztindu** zuen **zertxobait**, gezurretan harrapatu baitzituen bat edo beste. Perurenak **odolkiak eman** nahi izan zituen **ordainetan**, baina aitak hura ez zela **abelera** esan zion, eta alde batera utzi zuen apostuaren **alor** hori. Eskerrak horrelako une **mikatzen** ondoan beste batzuk gozagoak ere izan zituen. Adibidez, Europako Halterofilia Txapelketa batean, Gasteizen, harriekin erakustaldia egin ostean, urrezko domina Pisharenko halterofiliazaleari ematen jarri zuten leitzarra, eta hark bere ondoan egoteko eskatu podium-ean! Nolako **losintxa** Perurenarentzat, kirolari batek beste bati egiten dion **aitortza**!

Baina etxerako bidean, furgonetan, nahiz eta Gastelzkoak **hizpidea eman** lehen kilometrotan, laster ari ziren hizketan senar-emazteak eta aitaginarreba txekorrak gora, txekorrak beheara, hurrengo egunean zein txekor **akatu** behar zuten... **Esan liteke** uztari berean izan dituela Perurenak ganadu-hazkuntza eta harrijasotzea, baina uztarriak **aurrera egingo badu**, "bi behiek" ibili behar dute, eta horretantxe saiatzen da Perurena, gauza bat baino gehiago jorratzen. Hala dio bere liburuan: "Beti gauza berdina egiten aspertuta zaude, beti janari berdintsuak, ordu berdintsuak eta rutina. Rutina hori haustearrekin lasaitu eta atsedena hartzen duzu eta berriki lehengo gogoak eskuratzen dituzu". Esaldi hori parrandei buruz ari denean esaten du, baina bizitzari buruz ere uste berekoa da, "rutina"rik ez. Hala **zioen** uztailaren 14ean: "Neure burua ongien ikusten dut denetik piskat egiten".

Telebista

Beharbada horregatik, zerbait berriari heltzeagatik, hasiko zen ETBn ere. Hasieran, herri-kirolari lotutako lehiaketa baten aurkezle izan genuen. Arraro egiten zen

bat zuen, baina nik txerriak baino **gustokago ditut** txekorrak. Eta baserrietan askotan txekorrak meheegiak, behar bezala gizendu gabe egoten zirenez, bat edo bi erosi eta halek gizentzen jartzen ditut". Eta haragitik **irabazbidea** ikusten du harrijasotzaileak.

Kirolari enpresaria

Soldaduzka egitetik libratu eta ezkonberritan —22 urterekin esposatu zen, eta hiru seme-alaba ditu 10, 9 eta 6 urtekoak— Amerikara doa, eta, han txekorrak nola gizentzen dituzten ikusi **ostean**, **lur-sail** bat erosi nahian dabil hemen gauza bera egiteko. Saldu diote terrenoa, eta hartu du mutil bat txekor gizentzen laguntzeko. Gustokoa du lanbide hori. Eta ganadutza lan lotua balta, batzuetan lagunaren parrandarako **eskariei** uko egin behar, txekorrak

Inaki Perurena, enpresari.

GUSTOKAGO UKAN. - Gustokoago ukan, gehiago gustatu.
IRABAZBIDE. - Zerbait irabazteko bidea, dirubidea.
OSTEAN. - Ondoren.
LUR-SAIL. - Terreno.
ESKARI. - Eskatera, eskakizun.
Petición, requerimiento.
ESKU HARTU. - Parte hartu.
URRATU. - Joratu, landu.

ARTEAN. - Orduan, garai hartan.
ZIPRIZTINDU. - Salpicar.
ZERTXOBAIT. - Zerbait. Algo.
ODOLKIAK EMAN ORDAINETAN. - Mesede edo kalte bat hartu duenak era berean erantzun duela adierazteko esapidea.
ABELERA. - Pulamentua.
ALOR. - Eremua. Campo.

MIKATZ. - Agrío/a. Aurkako: gozoa.
LOSINTXA. - Lorea. Píropo.
AITORTZA. - Aitormena. Confesión.
HIZPIDEA EMAN. - Hizketarako gela eman.
AKATU. - Akabatu, hil.
ESAN LITEKE. - Se puede decir.
AURRERA EGINGO BADU. - Aurrera egin dezan. Para que avance.
ZIOEN. - Esaten zuen.

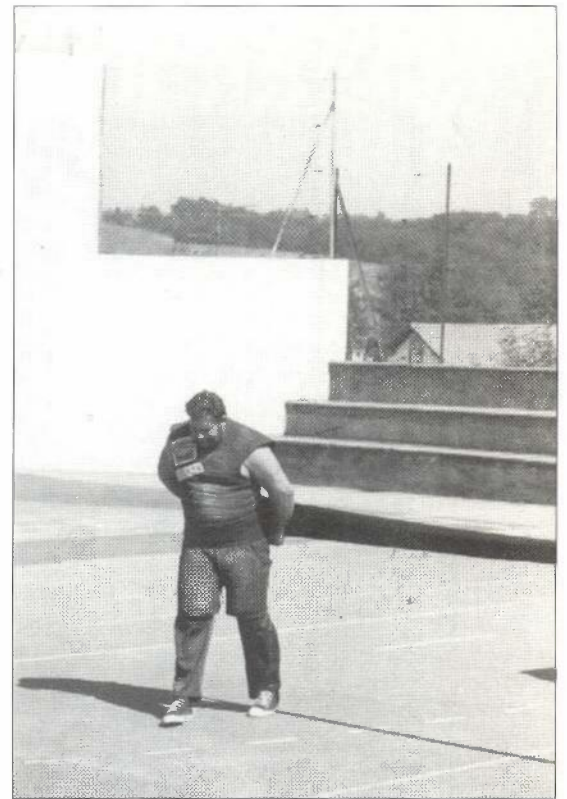
Errazago lortu zuen aizkoran aritzeko baimena. Eskuinekoa da.

halako gizon puska traje-jantzian ikustea, nahiz eta Perurenak aspaldi ikasi zuen **uxatzen** herri-kirolak izan duen —edota ezarri zaion— baldar-itxura. Itxura horri **itzuri** egiten asko lagundu dio telebistak, eta berak hartu duen bideak. Azken aldera beste lehiaketa batean dabil pirata-jantzian. Frack-a jantzita ere ikusi dugu dantzari Gurrutxaga donostiarraren programa batean. Baita garai batean "Un, dos, tres" en ere, eta aurten, berriz, "Tele 5" n ikusi dugu.

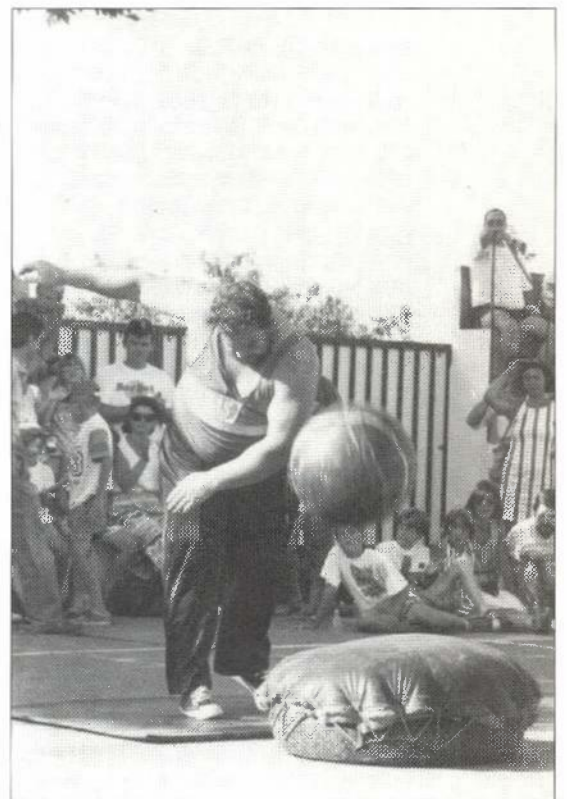
**Behin, 18 kilo
plakatuta, 100 kiloko
harria jasotzeko ez
zela gelditu zen**

Beti izan da plaza-gizona Perurena. Hori ondotoxo dakite txirrinduzaleek. Behar bada Donostiako belodromoan jaso ditu Perurenak **txalo-zaparradarik** handienak, bai harria jaso duenean eta, baita kale egin duenean ere... Harria altxatzera zihola, prakak hautsi zituen hartan, esaterako. Belodromoan

—eta beste toki askotan— jaso du nafarrak beste kirolarien **begirunea**, eta bera ere ez da bere zilborrera begira egon; beste kiroletatik "edaten" ikasi du. Halterofiliatik, esate batera: "Gusto handiz, askotan irakurritako liburua, Vorobiov errusiar halterofilistarena izan da. Liburu honetan teknika aldetik ez du deus jartzen. Bakarrik, kirolariaren mundua nolakoa den, saioa egin aurretik zein larritasuna izan dezakeen, saio batean **irabaztun** ateratzeko ekin saioari eta gaitzaile atera ezker nola sentitzen den, eta horrelakorik esaten du. Guzi hori jakin behar du kirolari batek. Prestatu egin behar irabazteko, baita galtzeko ere". Dena dela, esan behar da irakurtzeko **astirik** ez duela ia, nahiz eta, esate baterako, kirolari batek zer jan behar duen eta zer ez liburuek irakatsi dioten gutxi-asko. Hala ere, afizoren bat edo beste badu, bertsolaritza kasu. Liburuan kontatzen du Joseba Barriola irakasleak bertsok idazten nola harrapatu zuen eskolaumetan. Berak idatzitako bertsok ere badira. Eta nola Josetxo Lizartza bere lehengusuak irati-entzuleak bertsoz agurtzeko eskatu zion. Eta irratia duela **bidaide** furgonetan. Eta kirolak zer eman dion: "Neri kirolak eman didan erregalarik handiena nere jendea eta nere herria askoz sakonago ezagutzea izan da". Ez da gutxi!

Lehendabiziko gerrikoa zaku batekin egin zuen.

Urruñako frontoian pilotan jokatzen.

UXATU. - Alienatu. Ahuyentar.
ITZURI. - Itzes egin. Escapar(se).
TXALO-ZAPARRADA. - Aluvión de aplausos.

BEGIRUNE. - Errespetua. Consideración.
IRABAZTUN. - Irabazlea, irabazten duen pertsona.
ASTI. - Denbora, beta.
BIDAIDE. - Bide-laguna.

BIKOIZKETAN KANPOKOA GEURERATZEN

3 —Je, je, je, je... —Brutoren barre **maltzurra**— *Musika zaratatsuegia al da? Zer deritzozue baxuak igotzeari?*

—Oraingoan, Bruto pasatu egin dela uste dut —Popeyek—. Zerbait lotzera noa, Olivia.

—... Oliviak.

—Hemen sartzera al zoaz, Popeye? —Brutok—.

—Ez, Bruto. Zu sartuko zara.

—Eh, eh!!! —Brutok harrituta—. Honek erakutsiko dizu gauzak ondo hartzen.

Pello Artetxe, Popeye, eta Jesus Izeta, Bruto, bikoizketa-gelatik atera dira bost minutuko **etena** egiteko asmotan; merezia, egia esan, lan hau ez baita **egonean egotekoa inolaz ere**. Jesusek, marrazki bizidunetako Brutok bezalaxe, bizar itxi-itxia dauka. "Brutoren ahotsa hobeto bikoizteko edo?" galdetu diogu. "Hemengo aktoreak **benetan** sartzen gara paperean, ez dakizu nola" **txantxetan** Antonio Mendiluzek, gurekin dagoen **bikoizlariak**. "Bestela ere nahikoa bruto **duk**" Pellok, bere lankidea zirikatuz. Olivia —Idoia Sagarazu bikoizlari eta antzezlea— falta da gaur. "Ez dago arazorik —Patxik, bikoizketa-gelako teknikariak—. Audioko beste pista batean haren ahotsa grabatu eta kito. Gero nahastuko ditugu denak".

la bat-batean

Zur eta lur utzi gaitu. Bikoizlari-talde osoa gidoi idatziaren inguruan ikustea espero genuen, errazago baita horrela "antzeztea", giroan eta pertsonalaren **izaeran** sartzea. Beste gauza batek ere harritu gaitu. "Bikoizlariak etxean beren gidoia ikasiko dute eta, gero, bikoizketa-gelan esan" gure

artean. Ez, bada! Pelikula batzuetan **izan ezik**, gelan bertan ikusten dituzte lehenbiziko aldiz gidoia eta irudiak. Zati txikiak izaten dira grabatu beharrekoak, **jakina!** Minutu-erdikoak edo. "Take" esaten diote zati horri. Pare bat aldiz entsaiatu hantxe eta grabatzera! **Erdi-buruz jakin** behar, irakurri, irudiak ikusi eta esan, hiru gauzak batera egin behar **baitituzte**. "Hori bai lan zaila!". Bestalde, kontua ez omen da pertsonaiaren antzeko ahotsa ipintzea soilik. Antzezleak **esan ahalean**, sinkronian, eta ez motzago, ez luzeago, esan behar du bikoizlariak ere.

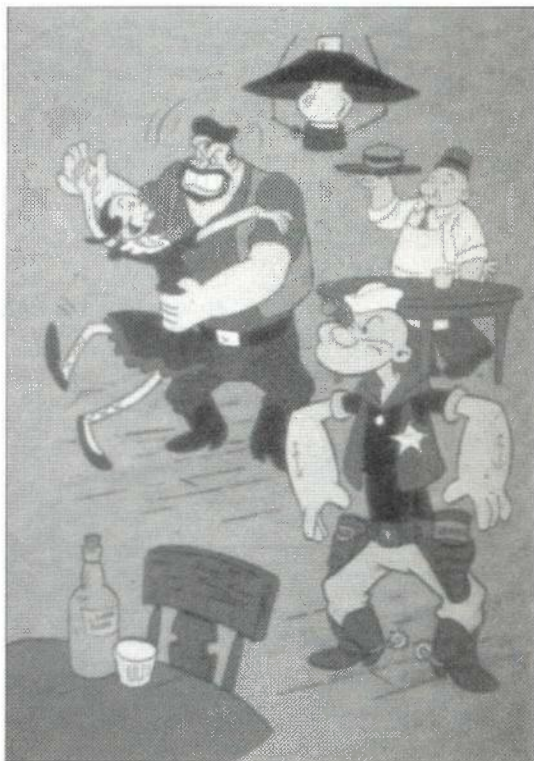
Hasieran, 4 zati bikoizten zituzten orduko; orain, 20

Lan-erritmoa ere ez da txantxetakoa. Ez pentsa, zinean bezala, zati bat bost edo sei aldiz errepikatzen dutenik. Ez dago horretarako **astirik**. **Esatariak** ordu esan behar du aurrenekoan edo bigarrenean. Gela-zuzendariak erabakitzen du errepikatu ala ez errepikatu. Batzuetan, zati txiki bat besterik ez da errepikatu behar. Hura "**ziztatu**" eta kito. "Hasieran, duela hamabi urte, —dio Antonio Mendiluzek— **orduko** lau take —zati— egiten genituen. Orain, **hogei edo** egiten ditugu". Orain azkarregi egiten dutela?... Agian hasieran bikoizketari motelak ziren eta **arituaren poderioz** beren ofizioa ikasi dutelako bizkortu dute lana. Soldata ere egindako lanaren arabera jasotzen dute, lerroen arabera hain zuzen. Horrek ere izango du zerikusirik.

Telebistako euskara, itzultzaile-egokitzailen esku

Bikoizketa-lana, dena dela, ERESOINKAko gela honetan ikusi duguna baino gehiago da. Beste langile asko daude tartean: itzultzaile eta moldatzaileak, euskara-zuzentzaileak, **ekoizpenaurreko** eta ekoizpenondoko teknikariak, planifikazio-arduradunak... Horien guztien lana kontuan hartu behar da. Hauexek dira bikoizketaren pausuak:

Ekoizpenaurreko teknikariak bikoiztu beharreko bideoa jasotzen dute, ETBk edo dena delakoak bidalitakoa. Kopia egiten dituzte,

BIKOIZKETA. - Doblaje.
GEURERATU. - Geurera ekarri, geureganatu, geure egin.
MALTZUR. - Maimutza, amarrutsua. Astuto/a, malicioso/a.
ZER DERITZOZUE BAXUAK IGOTZEARI? - ¿Qué opináis acerca de subir los bajos?
ETEN. - Interrupción.

EGONEAN EGON. - Ezer egin gabe egon. Estar ocioso.
INOLAZ ERE. - De ninguna manera.
BENETAN. - Egia. De verdad.
TXANTXETAN. - En broma.
BIKOIZLARI. - Doblador/a.
DUK. - Gizonezkoari dagokion hitanozko forma. Zutanoan: da.
BAT-BATEAN. - De repente.

ZUR ETA LUR UTZI. - Harri eta zur utzi, erabat txundituta utzi.
IZAERA. - Izateko era. Forma de ser.
IZAN EZIK. - Excepto.
JAKINA! - Noski!
ERDI-BURUZ JAKIN. - Saberlo a medias.
BAITITUZTE. - Bait + dituzte.
ESAN AHALEAN. - Esaten ari den neurrian. En la medida que dice.
ASTI. - Beta, denbora.

ARGAZKIA: X. ELGEZABAL

Bikoizketa-gelatik kanpora ere lan handia egiten da.

batzuk sistema industrialean eta beste batzuk etxeko bideoan ikustekoak.

Bikoiztu baino lehentxoago ikusten dituzte lehen aldiz gidoia eta irudiak

Etxeko bideoak itzultzaile eta egokitzaileentzat dira. Horiek berezko hizkuntzan idatzitako gidoia ere jasotzen dute. Itzultzaileak lana euskaratzen du eta, ondoren, egokitzaileak itzulpena irudietara **moldatau** behar du. Ezin du ingelesez hiru segundotan esandakoa euskaraz sei segundotan utzi. Zergatik? Antzezleak ahoa itxita daukala, bikoizlariak hizketan jarraituko duelako beste hiru segundotan. Beraz, euskarazko esaldia motzago esan behar, **esanahia** galdu gabe. Lan zaila, askotan. Batetik besterako **jauzia erraztearren** edo, azkenaldi honetan itzultzaile eta

egokitzailearen lana langile berberak egiten omen dute. Eta, bikoizketa-gelara iritsi aurretik, euskara-arduradunak —Eresoinkan Iñaki Zubizarretak— azken orratzua eman behar. "Guzti hau..." idatzi duela itzultzaileak, bada hori **ezabatu** eta "Hau guztia..." jarriko du eskuz, gero jendeak telebistako euskararen kontra hitz egin ez dezan.

Bikoiztu eta efektu bereziak sortu

Juan Cruz Igerabide teknikari eta ekoizpenondoko lanaren buruak azaldu dizkigu, bestalde, bikoizketaren arazo teknikoak. Arazoa ugari, "audioa zlineak zokoratutako arloa baita. Eta telebistarako denean, **zer esanik ez**". **Banatzaileek** askotan lana erdi-egina bidaltzen dietela salatzen du. Adibidez, irudia eta sound tracka —musika eta efektu bereziak— sinkronizatu gabe. Hau da, ate-hotsa atea itxi eta segundo batzuetara entzuten da edo ireki aurretik. Beraz, bi horiek parekatu egin behar dira, sinkronizatu. Beste

askotan, berriz, musika eta efektu berezien banda osatu gabe etortzen zaie. Atea irekitzean, **ez da inongo hotsik entzuten**. Hortaz, haiek bete behar **hutsune** hori. Batzuetan, grabatuak dauzkaten efektu bereziak erabiltzen dituzte. Baina, inoiz, egin ere egin behar izaten dituzte. ETBri arazoa azaldu eta ETBkoek pelikula aurretik eman duten beste telebista-kateei galdetzen die ea efektu berezi horiek ba ote dituen. Eta, ez badago, egin egin behar. Ez omen da merkea. Baina efektu horiek gero saltzea ere badago.

Hori guztia osatua dagoenean, bikoiztutako ahotsak ekualizatu, bakoitzari eman beharreko **ukitua** eman —**ahotsa iragazi** telefonoz ari denean, **oihartzuna erantsi**...—, grabatutako lauzpabost banda **nahastu** eta den-dena, soinua eta efektuak ere bai, hasierako masterrean sartu. Gero esango dute telebistan Ameriketako lanak besterik ez dituztela ematen! Gogoan izan hemendik aurrera Ameriketako lan horien portzentaia handi bat hemen eginga dela!

ESATARI. - Esaten duena.
ZIZTATU. - Pinchar.
ORDUKO. - A la hora.
HOGEI EDO. - Gutxi gorabehera hogei.
ARITUAREN PODERIOZ. - A base de práctica.
EGOKITZAILEEN ESKU. - Egokitzaileen ardurapean. Bajo la responsabilidad de los/las adaptadores/as.
EKOIZPEN. - Producción.

MOLDATU. - Egokitu.
ESANAHI. - Esangura, adiera. Significado.
JAUI. - Salto.
ERRAZTEARREN. - Errazteko, errazteagatik.
EZABATU. - Borratu.
BEREZI. - Especial.
ZER ESANIK EZ. - Por supuesto.
BANATZAILE. - Banatzen duena. Distribuidor/a.

EZ DA INONGO HOTSİK ENTZUTEN. - Ez da batere hotsik entzuten. No se escucha ningún ruido.
HUTSUNE. - Vacío.
UKITU. - Toque.
AHOTSIA IRAGAZI. - Filtrar la voz.
OIHARTZUN. - Eco.
ERANTSI. - Gehitu.
NAHASTU. - Mezclar.

EGAÑAREN JENIOA

3 Oilar honen aurrean
beharko umildu:
harreman sakonikan
ezin borobildu.
Nire ilusioa
sarri honek hil du:
behiak nik hazten ditut
eta berak bildu.
Kilometro batera
ez hadi hurbildu.

1991n Gipuzkoako probintzian jokatu zen bertsolari-txapelketaren lehen finalerdian, Tolosan, kantatu zuen Andoni Egañak bertso hau. Mendizabal zuen lagun eta **etsai**, bai bertsotan eta bai **bestela**. "Egañak hiru senargai edo nobio izan ditu eta hirurak Mendizabalek kendu dizkio...". Egañaren bigarren bertsoa da **aztertu nahi genukeen hau**.

Egaña, **honez gero ondo asko** dakizuenetz, Zarautzen jaio zen 1961. urtean. Zarauzko ikastolako lehen promoziokoa izan behar du. Euskal filologian lizentziatu da eta Gasteizko udaletxean egiten du lan, kultur arduradun moduan, momentu honetan eszedentziarekin **baldin badago ere**. **Bertsolaritzan ez ezik idazletzan ere** erraz **emango luke buru** Egañak.

Burumakur ageri zaigu neska, mutilekiko harremanak **zapuzten** dizkion Mendizabal oilarren aurrean. Mutilak konkistatzen egindako **nekeen** eta **ahaleginen ordaina** lagunak jasotzen du, eta bere ingurura **ez dadila arrima** eskatzen dio.

Hiru partetan banatuko genuke bertso hau. Lehen puntuak osatzen duena **estrainekoa**. Animo aldetik nola dabilen adierazten du: "Oilar honen aurrean beharko umildu". Hurrengo hiru puntuak osatzen dute bigarren partea. Burumakur zergatik dagoen esplikatzen du: "harreman sakonikan ezin borobildu; nire ilusioa sarri honek hil du; behiak nik hazten ditut eta berak bildu". Hirugarren partea bostgarren

puntuak du osatzen. **Eskaria** eta amenazua da aldi berean: "Kilometro batera ez hadi hurbildu".

Hamarreko txikia **darabil neurritzat**. Hamarreko txikiak, **gogora dezagun**, zazpi silaba ditu leerro inpareetan eta sei pareetan; guztira hamar leerro, noski. Errima **gutziz aberatsa** darabil; neurria ere, **zuzen**. Nire interpretazioaren arabera, hiru solaskide ditu bertso honetan Egañak. Lehenik (aurreneko puntuak), bere buruarekin? ari da hizketan. Gero publikoari kontatzen dio kasua. Azkenik, etsaiari **oldartzen** zaio, mutilak kentzen dizkion neska lagunari mintzatzen.

OILAR: Metafora gastatu samarra. Gaur egun, kasik, esamoldetzat **har genezake**. **Aginte** eta **nagusitasunaren** sinboloa da oilarra.

BEHARKO UMILDU: Elkarren hurbileko bi esanahi, baina nahiko matiz diferentekoak, **eduki litzake**. Batean **izan liteke** denotatiboa eta bestean espresiboa. Batean izan liteke: OILAR HONEN AURREAN UMILDU EGIN BEHARKO DUT. Kasu honetan, BEHARKO UMILDU aurreko guzti horren ordezt dagoen forma eliptikoa izango litzateke. Baina izan liteke esklamazioa: BEHARKO UMILDU!!! (Zer erremedio!)

SAKONIKAN = SAKONIK.

BOROBILDU = BURUTU, MAMITU. Gero eta gehiago erabiltzen da.

BEHIAK NIK HAZTEN DITUT ETA HONEK BILDU: Metafora ederra. Baten lana eta nekea besteak aprobetxatu.

BILDU = JETZI (ordeñar).

HADI: Inperatiboa, NOR sistema, HIKaKo forma.

EGAÑAREN JENIOA jarri diot izenburutzat. Uste dut arrazoiz **paratu** diodala titulu hori. Bi motibo **bederen** badituz horretarako. Bertso hori **bat-**

EZ HADI HURBILDU. - Aginteraren hitanozko forma da. Zutanoan: ez zaitez hurbildu.
ETSAI. - Azeria, aurkaria.
Enemigo/a.
BESTELA. - Beste arlotan.
AZTERTU NAHI GENUKEEN HAU. - Este que quisieramos analizar.
HONEZ GERO. - Dagoeneko. Ya.
ONDO ASKO. - Oso ondo.

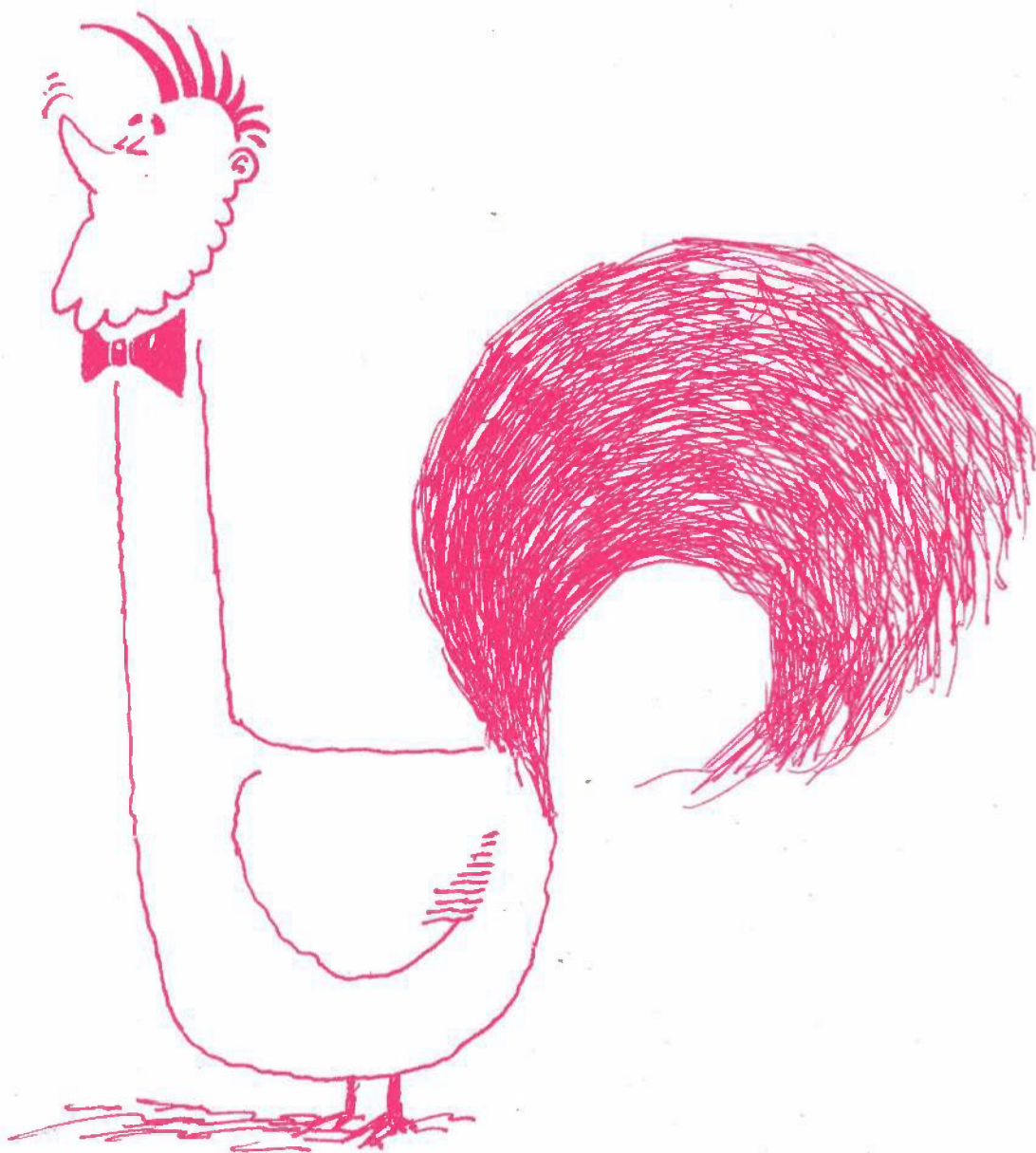
... **BALDIN BADAGO ERE.** - Nahiz eta ... dagoen, ... dagoen arren.
BERTSOLARITZAN EZ EZIK, IDAZLETZAN ERE. - Ez bakarrik bertsolaritzan, baizik eta idazletzan ere...
BURU EMAN. - Gai dela azaldu.
BURUMAKUR. - Cabizbajo/a.
ZAPUZTU. - Hondatu. Echar a perder.

NEKE. - Akidura. Fatiga, cansancio.
AHALEGIN. - Eginahala. Esfuerzo.
ORDAIN. - Recompensa, premio.
EZ DADILA ARRIMA. - Que no se arrime.
ESTRAINEKO. - Lehenengoa.
ESKARI. - Eskakizuna, eskaera. Petición.
DARABIL. - Erabiltzen du. ERABILI aditzaren forma trinkoa da.

-**batean** botatzeko, jeniala izan behar da. Bestetik, jenio bizian erasotzen dio lagunari, **begien bistan** ez dadila **agertu** eskatuz. Perfektua eta borobila izateko oso gutxi falta du bertso honek. Agian, **BEHIAK NIK HAZTEN DITUT esan ordez** **BEHIAK NIK GOBERNATU** esatea.

Ni epaimahaiko nintzen bertso hau kantatu zuenean. Ez dakit zer puntuazio emango nion. Baina, 9tik gora ibili banintzen ere, ez nuen bekatu handirik egingo. Gutxiago eman baldin banion, **ordea**, berea da errua; botatzea **asko zuen** txarragoa! Bat-baterako handiegia da hau!

Rufino Iraola Garmendia

NEURRITZAT. - Neurri moduan.
Por/como medida.

GOGORA DEZAGUN. - Recordémoslo.

GUZTIZ ABERATS. - Aberats-aberatsa, arrunt aberatsa.

ZUZEN. - Correcto. Aurkakoa: oker.

OLDARTU. - Buru egin, aurre egin.

Hacer frente

HAR GENEZAKE. - Podríamos tomar.

AGINTE. - Autoridad.

NAGUSITASUN. - Nagusi + tasun.

Superioridad. Era berean: askatasun, lasaitasun, alaitasun...

EDUKI LITZAKE. - Podría tener(los), (Singularrean: eduki lezake).

IZAN LITEKE. - Podría ser.

PARATU. - Jarri, ipini.

BEDEREN. - Behintzat, behinik behin.

BAT-BATEAN. - De repente.

BEGIEN BISTAN AGERTU. - Begien aurrean agertu.

ESAN ORDEZ. - Esan beharrean. En lugar de decir.

ORDEA. - Ostera, aldiz. En cambio.

ASKO ZUEN. - Aski zuen. Le bastaba con...

GAZTE AL ZAUDE?

3 Ez gara adinaz ari. Gaztetasunak ez du zerikusirik **zimurrekin**, bizitzeko moduarekin eta pentsakerarekin baizik. Badira hamazortzi urteko zaharrak, baita hirurogeita bosteko gazteak ere. Hori zaharren betiko **leloa** dela?... Agian bai. Baina arrazoi dute, ezta?

- 1.- **Datorren igandean** herritik 15 kilometrora dagoen mendikotara joan nahi duzu. Kotxea tailerrean daukazu, **ordea**.
 - a) Hurrengo igandean joango naiz.
 - b) **Lagunen bati** eskatuko diot kotxea.
 - c) Trenez edo autobusez joango naiz, **beraz**.
- 2.- Loterian zorte ona izan duzu. Zer egingo duzu berrogei mila duro horiekin?
 - a) Bosnara bidali, han **premia** handia dago eta.
 - b) Aurrezki-kutxa sartu edo Jubilaziorako kontu **horietakoren batean** sartu.
 - c) **Sekulako afariak** egin.
- 3.- Lantokian ordenagailuak sartu dituzte. Idazteko makina zaharrak ez dituzte eraman **hala ere**.
 - a) Nire idazmakina eramateko esan diet. Ikasiko dut ordenagailuan idazten.
 - b) Betiko idazmakinan idazten jarraituko dut.
 - c) **Zirriborroak** ordenagailuan idatziko ditut. Lan garbiak, berriz, lehengo idazmakinan.
- 4.- Ostegunean lagunarteko afaria daukazu eta ostiral goizean lanera.
 - a) **Hamabietan edo** etxeratuko

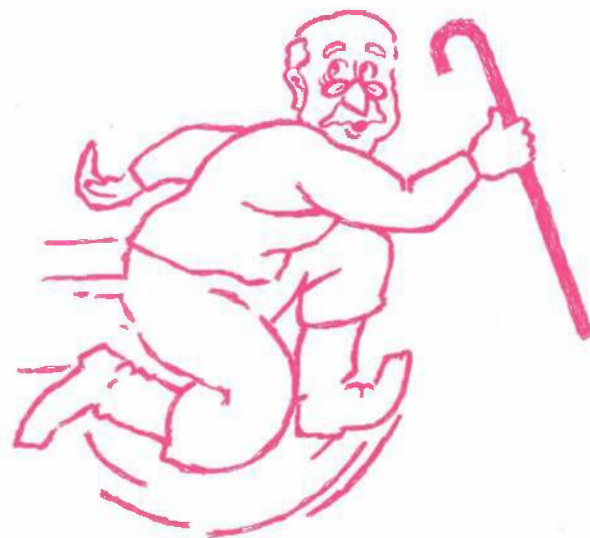
naiz. Zazpi ordu behar ditut gutxienez lo egiteko.

- b) Ez noa. Zertarako? **Biharamunean** nekatuta egoteko? Tira, tirat!
 - c) **Bazen garaia** beste afaritxo bat egiteko.
- 5.- Hiru lanpostu dituzu **aukeran** —**harrigarria**, baina—: bata oso gustokoa, baina soldata txikikoa; bigarrena ez hain gustokoa, baina ondo samar ordaindua; eta hirugarrena erabat itsusia, soldata handikoa, **ordea**.
 - a) Nik bigarrena aukeratuko dut.
 - b) Nik hirugarrena.
 - c) Lehenengoa, **jakina!**
 - 6.- Zure nebarrebek/semi-alabek entzuten duten musika berri hori ez zaizu gustatzen.
 - a) Musika ipintzen dutenean, gelatik ateratzen naiz. Ez dut zaratarik entzun nahi.
 - b) Era horretako diskoak/konpaktoak oparitzen dizkiet haien urte betetzeetan.
 - c) Ni aurrean **nagoela** horrelako musikarik ez ipintzeko esaten diet.
 - 7.- Aukeratu **hiru opor-mota hauetako bat**.
 - a) Hotel dotore-dotore batean aste beteko **egonaldia**.

b) Hamabost egun **ostatuz ostatu**.

c) Hilabete bertako bizilagunen etxeetan.

- 8.- Taberna berri bat ireki dute zure auzoan.
 - a) Eta?... Ni betiko tokietara joaten naiz.
 - b) Joan beharko da ikustera.
 - c) Izana naiz hantxe.
- 9.- Oso gustokoa duzun musika-talde batek disko bat plazaratu du eta zure herritik gertu **emanaldi** bat izango du **laster**.
 - a) Diskoa erosiko dut beharbada.
 - b) Banoa horiek **zuzenean** ikustera.
 - c) Irratiz entzungo ditut horien kantak.
- 10.- Egunkarietan irakurtzen al dituzu eskelak?
 - a) Bai. Beti.
 - b) Inoiz bai.
 - c) Badenik ere ez naiz konturatzen.

ZIMUR.- Arruga.
LELO.- Askotan errepikatzen den esaldi edo hitza.
DATORREN IGANDEAN.- Hurrengo igandean.
ORDEA.- Ostera, berriz. En cambio.
LAGUNEN BAT.- Algún/a amigo/a.
BERAZ.- Hortaz. Por lo tanto.
PREMIA.- Necesidad.
HORIETAKOREN BAT.- Uno/a de esos/as.

SEKULAKO AFARI.- Izugarritzko afaria.
HALA ERE.- Dena den. Sin embargo.
ZIRIBORRO.- Borrador.
HAMABIETAN EDO.- Hamabietan gutxi gorabehera.
BIHARAMUNEAN.- Hurrengo egunean. Al día siguiente.
BAZEN GARAIA.- Ya era hora.
AUKERAN.- A elegir.
HARRIGARRI.- Asombroso.
JAKINA!- Noskii!

NAGOELA.- Nagoenean.
HIRU OPOR-MOTA HAUETAKO BAT.- Uno de estos tres tipos de vacaciones.
EGONALDI.- Estancia.
OSTATUZ OSTATU.- Ostatu batetik bestera.
EMANALDI.- Concierto.
LASTER.- Aurki. Pronto.
ZUZENEAN.- En directo.

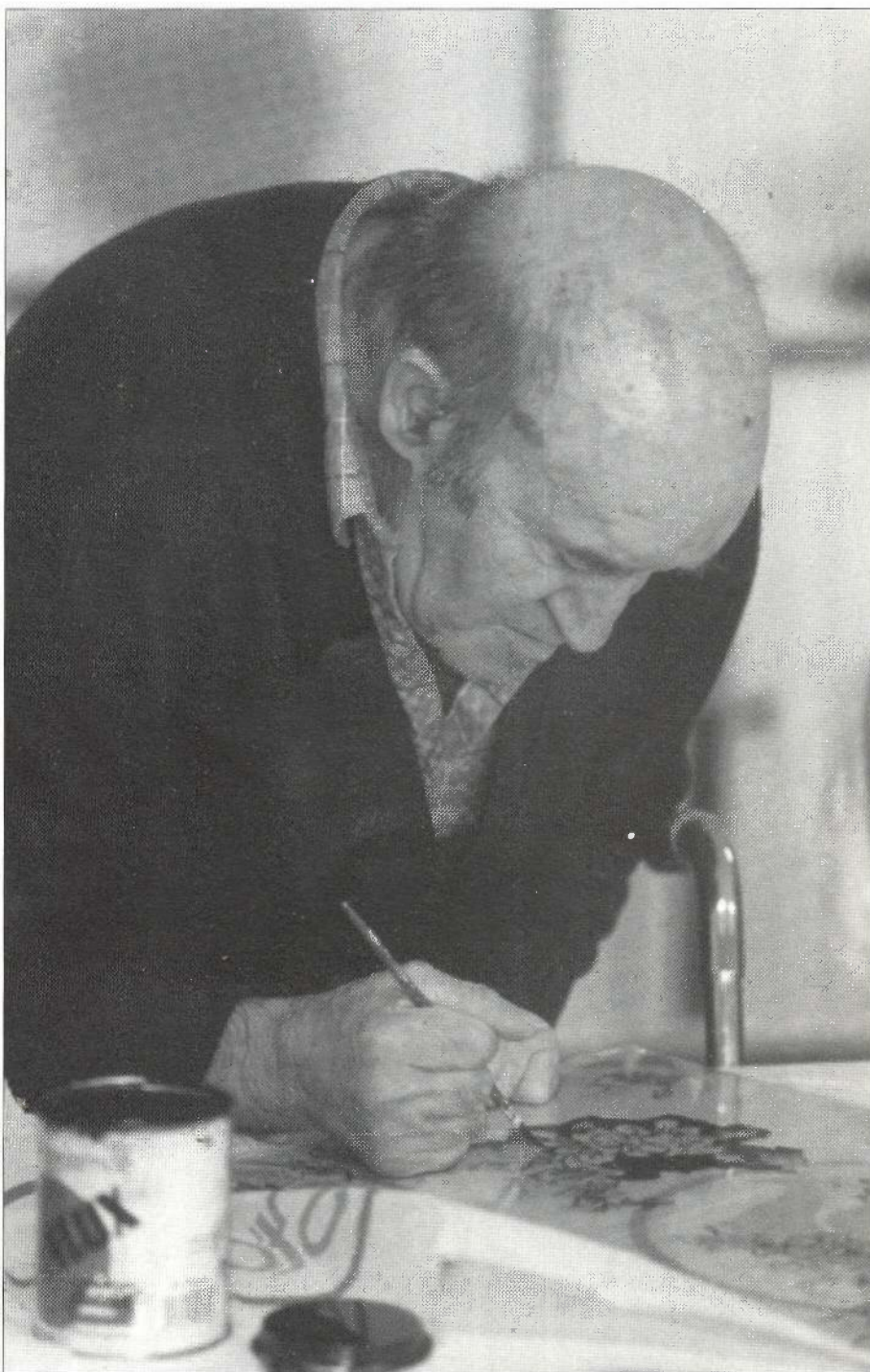
BURUAK GAZTE IRAUTEKO GOMENDIOAK

3 Itxuraren gizarte honetan gorputzari gehiago **erreparatzen** diogu geure buruari baino. Gorputza eder eta **lirain** edukitzeko **hamaika lan** hartuko ditu jendeak. Burua argi eta bizkor edukitzeko, ordea... Ez da **guztiz** beharrezkoa nonbait. Burua kapela gainean eramateko dela **diote** batzuek eta esaera horrek badu arrazoi-puntu bat. Eta, are okerrago, **erabili ezean, garuna** zahartu eta moteldu egiten da. Norantz ote doa, beraz, egunean lauzpabost ordu telebistaren aurrean ematen dituen belaunaldia?... Erreportaia honetan, burua bizkor edukitzeko hamar gomendio bildu ditugu. Burmuinean dauzkagun 100.000 milioi neuronak ez daude alferrik!

Estresa neurrian

Estresa **etsaitzat dauka** mediku askok. Baina, neurrian, oso ona da garunerako. **Ernatu** egiten gaitu, estresa sortu digun egoerari ahalik eta hobekien erantzuteko. Estresak pentsarazi egiten digu, gutxi erabili ohi ditugun burmuinetako zirkuituak ere lanean jarri. Estresik gabe, giro lasai-lasaian, gizakiak ez dauka pentsatzera bultzatuko duenik ezer. Horregatik da hain arriskutsua egunerokotasuna. **Urteak joan urteak etorri** ordu berean gauza bera eginez, ezer aldatzeko esperantzarik gabe bizitzea hiltzea dela diote batzuek. Horixe gertatzen zaie, hain zuzen, jubilatzen diren askori: laneko estresa desagertzearekin azkarrago zahartzen direla.

Dena den, gehiegizko estresa ere kaltetarako da. Azterketetan nerbioak jota gaudenean, **adimena** ilundu egiten zaigu eta gauzak **oroitu** ezinik ibiltzen gara. Estresa, beraz, neurrian. Neurri hori non dagoen jakitea zaila! Izan ere, denok ez dugu stres-maila bera onartzen.

ERREPARATU.- Begiratu, kontuan hartu, ohartu, arreta jarri, kasu egin. (Zerbaitetan, zerbaiti).
LIRAIN.- Lerdena. Esbelto/a.
HAMAIKA LAN.- Makina bat lan, lan asko.

GUZTIZ.- Zeharo, erabat, txit.
DIOTE.- Esaten dute.
ERABILI EZEAN.- Erabiltzen ez bada, ez erabiltzera.
GARUN.- Burmuina, Cerebro.
ETSAITZAT EDUKI.- Tener por enemigo.

ERNATU.- Erne jarri. Despejar, espabilar.
URTEAK JOAN URTEAK ETORRI.- Con el correr de los años.
ADIMEN.- Adi(tu) + men. Intelligencia. Era berean: ulermen, entzumen, idazmen...
OROITU.- Gomitatu. Recordar.

Jakinmina galtzen denean, akabo!

handiagorik! Lotan gaudenean burua ez dago geldi. Ametsen bidez bideratzen du bere lana. Eta, **adituek** diotenez, ametsak badute zerikusirik ikasketa-prozesuarekin.

Umeak lau hankatan adimena handitzeko

Gorputza ere sasoiari

Mens sana in corpore sano aspaldiko esakerak ez du kontrario askorik gaur egun ere. Garuna gorputzaren zati bat da, gorputzaren beste atal eta organo guztiei lotutakoa. Edozein gaitzek, **hortaz**, badu oihartzunik kaskezurraren barruan, **are handiagoa** arnas, odol edo metabolismoarekin zerikusia badu. Gorputza sasoiari edukitzeak, beraz, lagundu egiten dio buruari. Haurren psikologian, adibidez, oso kontuan hartzen dute lotura hori. Psikomotrizitatea haurtzaindegi eta eskoletan gero eta gehiago lantzen da, ariketa fisikoak ikasketa-prozesuan eragin handia duelako. Eskola batzuetan gurasoek kilometroak eta kilometroak egiten dituzte lau hankatan beren ume txiklekin batera. Ez barrerik egin! Ez dituzte haurrak asto bihurtu nahi, ez. Ariketa horrek umearen adimena handitzeko balio duela uste dute.

Nahikoa lo egin

Lo gutxi egin ondoren, hasi gurutzegrama bat egiten. Ezetz bukatu! Lo ezinbestekoa baita garunarentzat. Lo neurrian egin, ez gutxiago ez gehiago. Zenbat den nahikoa? Segun, Batzuek sei ordu behar dituzte; beste batzuek hamar. Dena dela, helduei gutxienez zazpi-zortzi orduz lo egiteko gomendatzen zaie. Lo egotea denbora alferrik galtzea dela? Hori baino **astakeria**

dute. Dirudenez, gorputzaren metabolismoa bera ere moteldu egiten da telebistaren aurrean.

Telebistarik ez? Batere ez?... Telebista ikusteko moduak eta moduak daude. Programazioa ikusi, gustokoa aukeratu, ikusi eta entzundakoa gogoan izan, ikusitakoaz lagunekin **eztabaidatu**. Horrek guztiak aberastu egiten du telebista ikustea.

Tabako eta alkohol gutxiago

Tabakoak kalte egiten dio arnasketari eta, beraz, oxigeno gutxiago iristen zaio garunari. Gogoan izan burmuinek gorputz osoak behar duen oxigenoaren laurdena erabiltzen dutela. Ez du, bestalde, burua bizkortzen. **Nikotinazaleak** hala uste ez badu ere, zigarroarekin estresa **baretu** besterik ez du egiten. Nikotinak, bestalde, neuronen arteko loturak —sinapsiak— oztopatu egiten ditu burmuinetako alderdi batzuetan.

Estresak ernatu egiten gaitu

Eta alkoholak? Alkoholak hasieran bizkortu egiten du, baita berehala erabat nahastu ere. Ondo dakigu denok zertara daraman alkoholak. Ez dago hemen azaldu beharrik.

Dietan denetik

Tripa hutsik, goseak amorratzen, ez dago lasai pentsatzerik. Jateko kontua besterik ez dugu izango gogoan. Dena den, garuna oso babestua dago. Baraurik ere, beste organoentzat ia **elikadurarik** ez dagoenean, berak lortuko du gutxienekoa behintzat. Baina, oro har, denetik jateko gomendatzen da, karbohidrato, proteina, lipido, bitamina eta oligoelementurik gabe egon ez dadin.

Telebistarekin kontuz

Jende askok bospasei ordu ematen ditu egunero telebistaren aurrean, futbol-partidua dela, telenobela dela... Telebista piztu eta buruari jai eman. Garunak ez du ia lanik egin behar irudia eta ahotsa "irensteko". Den-dena egina ematen zaio. Ez dauka ezer **irudikatu** edo asmatu beharrik. Horregatik esaten diote "**kutxa tentela**", pentsarazten ez duelako. Askok lo hartzeko ere erabiltzen

ASTAKERIA. - Asto + keria. Burrada, disparate. -**KERIA** atzizkiak ekintza txarra adierazten du. Adibidez: zorakeria, bihurrikeria, gaitzakeria...

ADITU. - Experto/a.
HORTAZ. - Beraz. Por lo tanto.
ARE HANDIAGO. - Oraindik handiagoa.
IRUDIKATU. - Imaginar.
KUTXA TENNELA. - Caja tonta.

EZTABAIDATU. - Discutir.
NIKOTINAZALE. - Nikotina + zale. Nikotinarekin zaletasuna duena.
-ZALE atzizkiak ofizioa edo afizioa adieraz dezake. Esaterako: mendizale, esnezale, kotxezale...
BARETU. - Lasaitu.
ELIKADURA. - Alimentación.

ARGAZKIAK: X. ELGEZABAL

Umoreak gaztetu egiten du. Bigarren esanahia, ironia eta lantzea oso ariketa polita da buruarentzat.

Jakinmina galtzean hasten gara benetan zahartzen

Jakinmina ez galdu

Jakinmina da agian burmuinen suspertzailerik handiena. Garunari lana eman eta eman arituko da jakinmina duena, galderak sortuz eta erantzunez. Jakinmin horrek, hain zuzen, lagundu egingo dio

gizakiari aurrera egiten. Hori galtzen dugunean hasten gara benetan zahartzen.

Umore-senari eutsi

Umorea ere lagungarri da, jakina. Bigarren esanahia, ironia eta umorearen beste berezitasunak lantzea buruarentzat ariketa polita da. Bestalde, lasaigarria ere bada egoera latzek erasotzen digutenean.

Buruko gimnasia

Gurutzegramak, logika-jokoak, matematika-ariketak, hizkuntz jolasak —bertsolaritza bera—... hori

dena bultzatu behar da, bizkortu egiten baitute. Tabernetako mus-txapelketak ere ez dira baztertu behar. Mostradorean edaten edo telebista ikusten egotea baino hobe da, ezta?

Maitasuna eta adiskidetasuna landu

Ez da txantxetakoa. Maitasunean eta giza harremanetan **hutsune** handia daukanak arrisku handia du **oreka** galtzeko. Burua galduta, ez dio garunari **etekin** onik aterako. **Giza harremanak** ezinbestekoak dira, beraz.

JAKINMIN.- Jakiteko gogo bizia. Curiosidad.

UMORE-SENARI EUTSI.- Umore-sena mantendu. Mantener el sentido del humor.

HUTSUNE.- Vacío.
OREKA.- Equilibrio.
ETEKIN.- Irabazia.
GIZA HARREMAN.- Relación humana.

KOLORE BILA

Beatriz Vicenteren omenezko 2. Ipuin Sariketan saritua.

Lehenengo Saila (1-4 urratsak)
Errenteriako Udal Euskaltegia

2 Duela denbora asko, leku eder bat zegoen, ederra bai, baina tristea eta grisa ere bai, **ez zuen kolorerik eta**.

Lur haietan jende **xumea** eta atsegina bizi zen baina triste. Hurbilduko gara pixka bat...

Egun hartan, urtero bezala, herriko **jakintsu** eta **pentsalariak** bildu ziren kofradian. Berriz ere, arazo larri hori **konpontzen saiatuko ziren**. Ordura arte **ezin izan zuten konpondu**. Baina egun hartan bi **entzule** berri zeuden atearen atzean. Entzun itzazue...

- Zer ari da gertatzen hor barruan?

- Nire aitonak dena kontatu dit. Egun batean koloreak desagertu egin ziren, horregatik da hain iluna herri hau, ibaiak ez dira urdinak, teilatuak ez dira gorriak eta **zelaia** grisa da, dena grisa da eta ez dakite zer egin konpontzeko. Askotan gizonak saiatu dira baina ezer ere ez. Gizon handien lurrera joan behar da eta hori oso arriskutsua da.

- Ez dakit zer diren urdina, gorria eta...

- Nik ere ez. Handien lurrean kolore asko daude.

- Bada, goazen! Zergatik ez?

Eta horrela egin zuten. Nahiz eta umeak izan, koloreak ikusi nahi zituzten, politak izango ziren.

Baina bidea ez zen erraza, piskanaka-piskanaka, basoko animalia eta landareak

handiagoak ziren eta oso gogorra zen ibiltzea. **Bapatean**, gailurrera iritsi zirenean, gizon handiaren lurra ikusi zuten. Kolorez beteta, ez zuten hura imajinatzen, bazter guztietan koloreak **hegan** ikusten zituzten.

- Begira, ibai hori ez da grisa, eta zuhaitz hori ere ez.

- Zure aitonak arrazoi zuen, **zoragarria** da!

- **Begiraiozu** eguzkiari, eguzkia da ezta?

- Bai, eta negar egiten ari da. Zergatik ote da?

Bapatean gizon handi bat agertu zen eta esku batez harrapatu zituen eta etxe handi batera eraman zituen. Han, trono handi batean eserita, gizon zahar **bizarzuri** bat zegoen eta **honela** esan zien:

- Azkenean etorri zarete, txikiak; zuek zarete gure salbazioa. Eta kontatu zien duela denbora asko, erloju handia geratu egin zela eta **harrez gero** eguzkiak **ibiltzeari utzi** ziola. Horregatik bere herria beti **eguzkitan** zegoela eta txikien

herria, berriz, **itzalpean**. Idatzita zegoen, bi txiki agertuko zirela eta **erlojua konponduko zutela** eta gizon zaharrak honela esan zien:

- Zuek izan behar duzue!

- Zer egin behar da?

- Erloju handia mendiaren atzean dago eta **zeharkatzeko** zulo txiki bat dago. Txiki batek bakarrik **egin dezake**. Erlojuaren orratz handiari hiru buelta eta txikiari bi eman behar dizkiezue.

Txikiek horrela egin zuten, eta erlojua martxan hasi zen, eta **erlojuarekin batera** eguzkia ere bai.

Mendira igo ziren eta beren herria ikusi zuten. **Distiratzten** hasi zen eta koloreak leku guztietan atera ziren; ibaian, mendian, ... kolorez bete zen herria.

Inoiz ez zaie ahaztuko une hura.

- Azkenean gure herriak ere koloreak izango ditu.

- Bai, goazen, ba, herrira!

Juan Luis Garcia

EZ ZUEN KOLORERIK ETA. - Ez zuelako kolorerik.

XUME. - Apala, umila.

JAKINTSU. - Sabio/a.

PENTSALARI. - Pentsatzen duena. Pentsador/a.

KONPONTZEN SAIATUKO ZIREN. - Intentarian arregar(l)o.

EZIN IZAN ZUTEN KONPONDU. - No pudieron arreglarlo.

ENTZULE. - Entzuten duena. Oyente.

ZELAI. - Prado.

HANDIAGO. - Mayor.

BAPATEAN. - De repente.

HEGAN. - Volando.

ZORAGARRI. - Maravilloso.

BEGIRAIOSU. - Begira lezalozu. Mirale.

BIZARZURI. - Bizar zuria duena.

HONELA. - Así.

HARREZ GERO. - Geroztik. A partir de entonces.

IBILTZEARI UTZI. - Dejar de andar. Era berean: erretzeari utzi, jateari utzi.

EGUZKITAN. - Al sol.

ITZALPEAN. - A la sombra.

ERLOJUA KONPONDUKO ZUTELA. -

Que arreglarían el reloj.

ZEHARKATU. - Atravesar.

EGIN DEZAKE. - Puede hacerlo.

ERLOJUAREKIN BATERA. - Junto con el reloj.

DISTIRATZEN HASI. - Empezar a brillar.

HITZ EGITEN EZ ZEKIEN MUTILA

Beatriz Vicenteren omenezko 2. Ipuin Sariketan saritua.

Hirugarren Saila (8-EGA bitarteko urratsak)

Errenteriako Udal Euskaltegia

3 Jaio zenean bere gurasoen poza izan zen mutil hau. Hainbeste urte ezkondu **bazeramaten ere**, bere lehenengo semea zen. Alabarik bai, bazeukaten, baina hamabi alaba eduki ondoren, hauxe zen lehenengo mutila. Bere gurasoek izugarritzko **ospakizuna** antolatu zuten, eta bizilagun guztiak joan ziren umetxoaz egazgutzera. Bere familiarentzat berezia zen, oso espeziala. Eta hasieratik horrela tratatu zuten, berezia **bailitzan**.

Lehenengo urtea bete arte normala izan zen mutila. Oso haur zintzoa izan zen, negar egiten ez zutenetarikoa bat. Urte bat betetzen zuen egun berean ibiltzen hasi zen. Hauxe poza bere familiarentzat! Baina urte 1' erdi bete zuenean nahiko kezkatuak zeuden familiako guztiak, zeren eta mutilak ez baitzuen kontu tikirik esaten, **hots, ez zuen fitsik esaten**.

Bi urte bete ondoren haur-sendagilearengana eraman zuten. Aztertu eta gero ezer ez zeukala esan zien gurasoei. **Hala eta guztiz ere**, gurasoak ez ziren guztiz lasaiturik geratu, eta beste sendagile batengana jo zuten. Horrela hasi zen beraien ibilaldia. Bost urte **bete zuenerako hamaika sendagilek** ikusita zeukaten, baina denek **gauza bera** esan zieten: umeak ez zeukala inolako eragozpenik hitz egiteko. Dena den, mutila oso ondo konpontzen zen familiarekin; hitz egiten ez bazuen ere, denek ulertzen zioten zer esan nahi zuen. Gainera,

lehenengo semea zenez, gurasoak eta arrebak adi zeuden bere eskaera guztietara.

Bestalde, eskolan mutil azkarra zen, oso azkarra, eta oso kirolari ona gainera. Eta etxean oso zintzoa eta **laztana** zen gure mutila. Hitz egiten ez zuelako **izan ez balitz**, dena ezin hobea izango zatekeen. Horregatik, bere familiakoek nahiko ondo jasaten zuten egoera hau.

Hamalau urte bete zituenean bere gurasoek festa bat antolatzea erabaki zuten. Bere urte betetzea baino bi hilabete lehenago hasi ziren prestaerak: festarako gonbidapenak bidali, janaria eta edaria eskatu, jantziak egin eta abar. Eguna **hurbildu ahalean**, gero eta urduriago zeuden gurasoak, **jende anitz** gonbidatuta baitzegoen, eta nola **konpon zitekeen** beren semea hainbeste jende ezezagunen artean, hitz egiten jakin gabe? Nola **uler ziezaioketen** adierazi nahi zuena? Orduan berarekin beti arrebaren bat **egon zedin** erabaki zuten gurasoek.

Festaren eguna argitu zenean, oso eguraldi ona egingo zuela nabaritzen zen. Oso goiz jeiki ziren denak, gauza guztiak ondo prestatzeko. Familiako guztiak erotuta bezala **zebiltzan**, gure

mutila **ezik**. Bere urte betetze eguna izan eta opari ugari **jaso arren**, mutila oso lasai zebilen, **axola ez bailitzaion**. Arratsalderako afarirako prestaketak **bukatzeaz zeuden**.

Gaueko bederatzietan hasi ziren gonbidatuak heltzen. Mutilak, etxeko atarian, ongi-etorria egiten zien irrifarrez, baina beti bezala tutik ere esan gabe. Denak bildu zirenean hasi zen afaria. Hasteko sarrerak jan zituzten: ezin hobekak zeuden. Baina salda iritsi zenean... motela zegoen!. Une horretan hantxe zeuden guztiek ahots bat **entzun zezaketen** mahaian barna. "Gatza emango al didazu, mesedez?" Isilpean gelditu zen gela. Norena zen ahots hura?. Isiltasunean zehar berriro entzun zen ahotsa: "Ea gatza emango didazu, mesedez?". Txundituta geratu ziren denak: mutila zen hitz egiten zuena!. Bere amak, pozarengatik negarrez, galdetu zion bere semeari: "Baina seme maitea, zergatik ez duzu hitz egin orain arte?".

Eta semeak honela erantzun zion: "Orain arte dena ezin hobea izan delako, eta ez dut hitz egiteko beharrik izan".

Luz Ortega

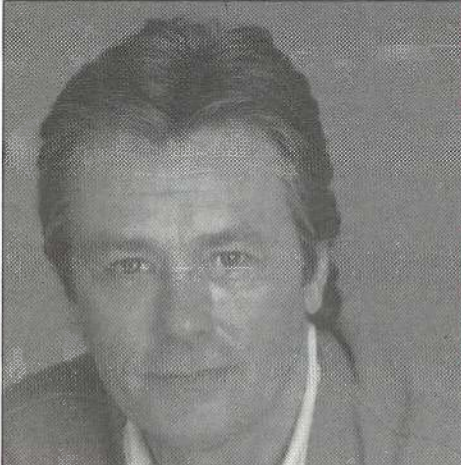

BAZERAMATEN ERE.- Nahiz eta zeramaten, zeramaten arren.
OSPAKIZUN.- Celebración.
BAILITZAN.- Balitz bezala. Como si fuera.
HOTS.- Hau da. Es decir.
EZ ZUEN FITSIK ESATEN.- Ez zuen ezer esaten.
HALA ETA GUZTIZ ERE.- Hala ere, dena den. Sin embargo.
BETE ZUENERAKO.- Para cuando cumpliera.

HAMAICA SENDAGILE.- Sendagile asko.
GAUZA BERA.- La misma cosa.
LAZTAN.- Cariñoso/a.
IZAN EZ BALITZ.- Si no fuera.
HURBILDU AHALEAN.- Hurbiltzen ari zen neurrian.
JENDE ANITZ.- Jende ugari.
KONPON ZITEKEEN.- Se podía arreglar. (Orainaldian: daiteke).
ULER ZIEZAIOKETEN.- Le podían entender. (Orain: diezaiokete).

EGON ZEDIN.- Que estuviera.
ZEBILTZAN.- Andaban. (Orainaldian: dabilitza).
EZIK.- Izan ezik. Excepto.
JASO ARREN.- Nahiz eta jaso.
AXOLA EZ BAILITZAION.- Como si no le importara.
BUKATZEAR EGON.- Estar a punto de finalizar.
ENTZUN ZEZAKETEN.- Podían escuchar. (Orainaldian: dezakete).

HITZ GEZIDUNAK

	*Izena	A	Nahigabe sakona	T	Eritasunen iturburu	B	Positiboak	B				
	Metal mota		Erdi, hitz elkarketan		Trapu zaharra		Helduak, atxikiak					
		L	E	A	2	1	0	A				
	Harrizko ezkutu	A	R	M	A	R	R	I				
	Ezabatuak (zorak)	K	I	T	A	T	U	A				
Arantzaz betea	A	Lehen emakume biblikoa	E	Nitrogenoa	N	Gariaren zurtoina, joa izan ondoren 2 x 2	L	A	S	T	O	
Euskal lurraldea		Ugaztun nagusia		Adin berekoak								
	A	R	A	B	A	Bizk., gehiegi	L	A	R	H ₂ O	U	R
						Bokala						
Bizk., apaiza	A	B	D	D	E	A	Kontso-nantea	R	Ez eme	A	R	
Momentu							Biziaren bukaera		Korda			
	U	N	E	I	I	Abereek ura edateko tokia	U	H	A	S	K	A
						Ipar., hegazkina						
Garraio mota	T	R	E	N	A	Bokala	E	Borobila	O	Potasioa	K	
Modu ozenez								Ipar., ardoa		Izaera samurrekoa		
	0	2	E	N	K	I	Norako amaieran 550	R	A	K	O	Erresuma Batuko autoetan
Bokala	A	D	I	R	D	I	R	A	T	U		
Landare arantzatsu												
	O	T	E	D	E	L	O	N	Zenbakia	Naizen honek	K	
Putreek	S	A	I	E	K	1.000 kilogramo	T	O	N	A	Mina adieraz-teko	
Dauka												
	D	U	T	A	O	Odolbidea	2	A	I	N	A	
						Roentgen						
Merkatura	A	2	O	K	A	R	A	Portu	K	A	\$	

POEMA PRESOA

Zatika emandako erantzunak osatu ondoren, eraman itzazu letra zenbakidunak beheko taulara eta Pedro Zabaletaren poesia baten lerro batzuk aurkituko dituzu

Ur irakitan edukia

Luma

Erdietsia, eskuratua

Pisua kendu

Txar, oker

Gizonezko senideak

Distiratu

Ez zuenak eta ez haienak

Zerbaitetarako joera izan

Jaterakoan erabiltzen den ontzi multzoa

Zerbaitetan ulertzen duena

Buru-estalki

Zuhaitza

Ipar., erlauntza, erle-ontzia

Lerro-seinaleak

Giltzurriari darien isurkari horia

----- izan, edateko gogoa izan

Barre eragiteko dohaina

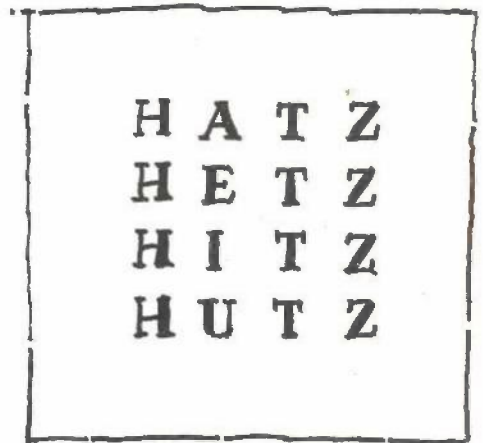
Dukearen azpian dagoena

Hegan egiteko organoa

Sexu batekoak

E	1	2	3	I	A
H	4	G	5	T	6
L	7	8	9	10	A
A	R	I	N	11	12
13	A	14	15	T	16
A	17	A	I	18	19
20	I	R	D	21	22
G	23	R	E	24	25
Z	26	27	E	28	U
B	A	29	E	R	30
A	31	32	33	34	A
35	36	37	P	E	L
A	R	38	39	40	41
42	O	43	O	I	N
M	44	45	46	47	48
G	49	50	51	U	A
52	G	53	R	I	54
G	R	55	56	57	A
K	O	58	D	59	A
H	E	60	A	L	61
H	A	62	63	64	65

JEROGLIFIKOA

- Zertaz hil zen?

LETRA ZOPA

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19

20 21 22 23 24 25

26 27 28 29 30

31 32 33 34

35 36 37 38 39 40 41 42

43 44 45 46 46 47 48

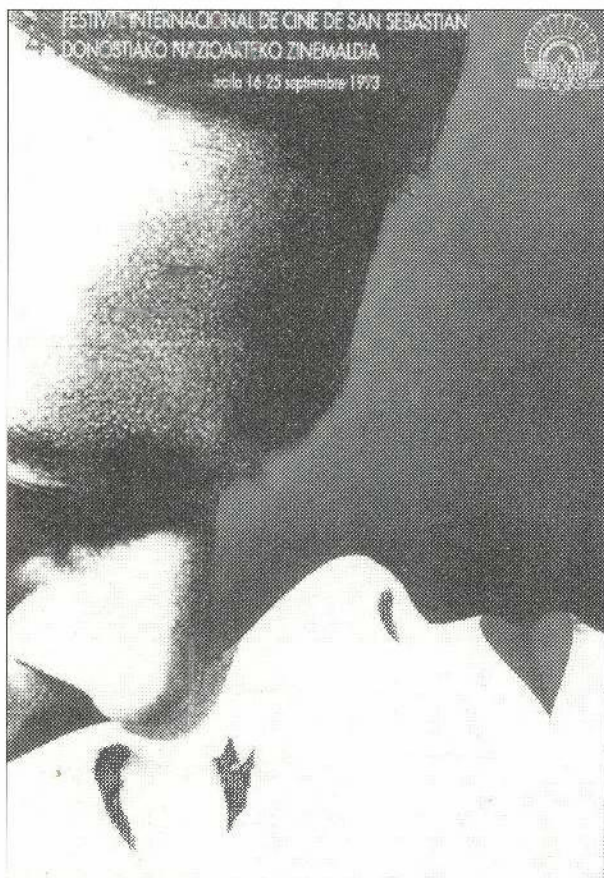
49 50 51 52 53 54 55 56 57

58 59 60 61 62 63 64 65

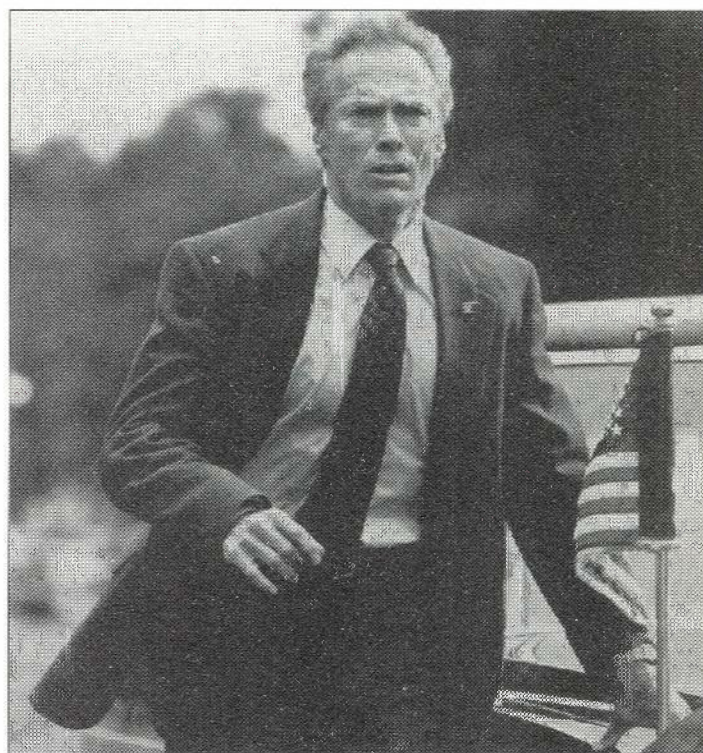

DONOSTIAN, IRAILA ZELULOIDEZ JANTZITA DATORKIGU

3 Paseoan dabil zinea munduko lau izkinetan saltoka. Kanadako Montreal hirian izana da eta gero Venezuelako **ubideetan murgildu** da instant batez. Oraingoan, programari zehatz, mehatz eta kontent jarraituz, Donostiara hurbiltzeko garaia iritsi zaio. Hilaren 16an, hemen Nazioarteko Zinemaldiak ekingo dio izar, irudi eta ametsez beteriko bideari.

Musua. Inoiz, inon, pantailan inork inori eman dion apa, pota. Amodioa. Erotismoa. Musu hilgarriak. Musu hilkorak. Musu hilezinak. **Hona hemen** inork inori inon eman zion **laztan** heze eta ederra. Hona hemen 41 urte beteko dituen zinemaldiaren ikurra.

Entzute, aipu handikoa zinemaldiari zeluloidezko **diosala** egingo dion hori ere. Clint Eastwood du izena eta martxoan hainbat Oskar irabazi zituen "Sin perdón" filmean ondo baino hobeto burututako lanagatik. Clint, irudizko hamar egun hauek itxiko dituen "En la línea de fuego"n dago. Bertan **bizkartzain** zorigaiztoko baten istorioa. Kale, huts egin zuen Kennedy presidentea hil zuten egunean. 30 urte geroago, oraintxe gauza bera gertatuko zaiolako mehatxua bota dio denetan gaiztoena den —eta seguraski gure artean, Donostiako kaleetan izango den— John Malkovichek.

UBIDE. - Canal.
MURGILDU. - Egiteko batean buru-
-belarri sartu.
HONA HEMEN. - He aquí.
LAZTAN. - Besarkada, musu.

ENTZUTE. - Fama, izen ona.
AIPU. - Mención.
DIOSAL. - Agurra.
BIZKARTZAIN. - Bizkar + zain, Norbaiti
bizkarra zailtzen diona.
Guardaspaldas. Era berean:
abeltzain, arizain, atezain...

Tom Cruise. Gaztea. Guapoa. Berak antzesturiko "The Firm" lan intrigazkoak hasiera emango dio zine-jaialdi gureari. Zuzendari, **eskarmentu** handiko Sidney Pollack. "Memorias de Africa" eder hura berak sortu zuen. Irudietan, negozio, afere zikinetan dabilen enpresa bateko **tirabirak**. Arriskuan, Tom Cruise eta "Instinto básico"n aurkitu genuen emakume interesgarria. Ez Sharon Stone, ez. Bestea, Jeanne Tripplehorn.

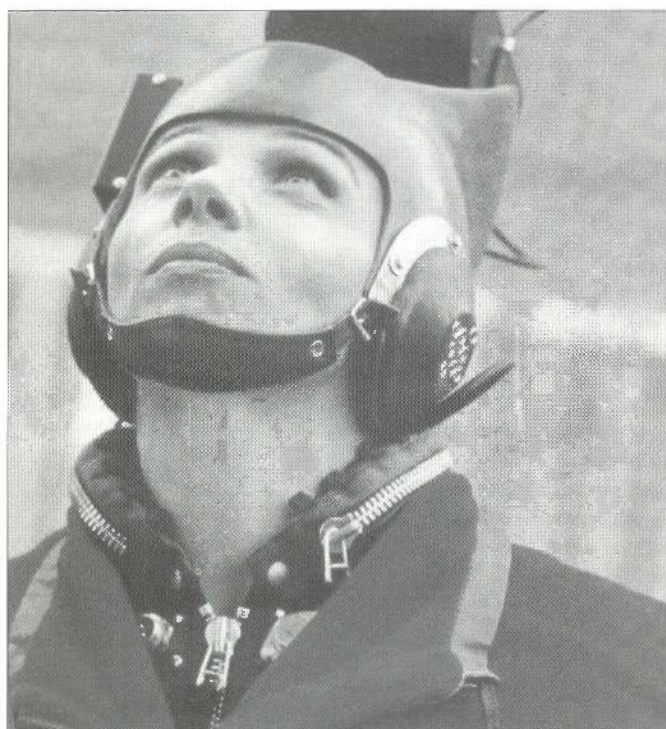

CARLOS GALLARDO CONSUELO GOMEZ
PETER MARQUARDT
Cinecampa TriStar Films de España, S.A.

EL MARIACHI

ESCRITO Y DIRIGIDO POR
ROBERT RODRIGUEZ

Aurtengo zine-jai Donostiakoak "tequila" eta garagardo freskuaz harrapatuko du "zeppelin" Mexiko eta Estatu Batuen arteko mugan bizi direnek egindako zineari eskainiko diote ziklo oso eta **mamitsua**. Zine txikanoa zer ote galdezka ibili beharrean, sartu **aretoetan** eta **dasta** ezazue. "Aperitivo" gisa, Berlindik ekarri genuen oroi **burlati** bat: "El Mariachi".

Hamar egunez lorik ez, izar eta **zeluloideari** so.

Azken orduko albiste eta **xurumurruak**: Robert Mitchumek Donostia saria eskuratuko du. Holly Hunter, "The Piano"ren aktore zoragarria, Malkovich, Penélope Cruz eta Tina Turner abeslaria antzesten duen Angela Bassett —erne egon neska honekin, etorkizun **oparoa** baitu— dira etortzekoak. Adi egon Zabaltegi sailak eskainitako aukera-maukera horri. Beste zinemaldietan txalo eta ohoreak jaso dituzten hainbat lan izango baitira ikusgai.

Belodromoan zinea **ikuskari** sekulakoa. Pantaila **erraldoian**, Saurak sinaturiko "Marathon", Joko Olinpikoetako filme ofiziala, "Sevillanas", Tina Turnerri buruzko musikala... Ez galdu ez aukera, ez parada, ez tenorea.

Etor zaitezte Donostiara udazkena alegatu baino lehen. Zeluloidezko azken izpiek animoa berotuko baitizuete.

Begoña Del Teso

Izugarria omen gurezat Almodovar jaunak prestatu diguna. Zinemaldiak ohorezko festa —gau oso bat— eskainiko dio eta berak, trukean, bere azken lana den "Kika" filmearen zati batzuk erregalatuko dizkigu. Zergaitik osorik ez? Ez baitago, momentuz, borobildurik. **Horretaz gain**, ofizio honetan hasi zeneko zenbait **mokadu** arraro aterako ditu plazara, pantailara. Ez galdu irailaren 23an izango den parranda hori.

ESKARMENTU.- Esperientzia.
TIRABIRA.- Borroka, ardaila.
MAMITSU.- Mami + tsu, Mami askokoa, esanahi handikoa. Sustancioso. -TSU atzizkiak ugaritasuna adierazten du. Adibidez: zoriontsu, osasuntsu, euritsu...

ARETO.- Sala.
DASTATU.- Zentzumenen bidez zerbaitez gozatu. Disfrutar.
BURLATI.- Burloso/a. -TI atzizkiak izakera edo jokaera adierazten du. Adibidez: lotsati, beldurtli, gosetli...
HORRETAZ GAIN.- Horrezaz aparte. Además de eso.

MOKADU.- Bocado.
ZELULOIDEARI SO.- Zeluloideari begira.
ZURRUMURRU.- Cotilleo.
OPARO.- Joria, emankorra, ugaria.
IKUSKARI.- Espectáculo.
ERRALDOI.- Gigante.

PATXI TXERREN

Antero Apaolaza
Erein, 124 orr., 800 pta.

3 Liburu hau beste baten **moldaketa** da, edo itzulpen libre, Antonio Truebaren El Judas de la Casa kontakizunarena. Eta izenburutik hasita egiten du itzulpen libre Urretxuko idazleak. Euskal liburuaren azken orrialdeetan, Anjel Lertxundik bi kontaketen arteko antzak eta **aldeak** azaltzen ditu. Baita ere adierazten digu ez dituela Apaolazak lore asko jaso **liburu honi esker**. Eta zenbait euskal idazle egindako euskal literaturaren historietan **ez dela azaldu ere egiten**. Ez dago ados horrekin Anjel Lertxundi. Azkuek, ordea, "linda obrita" **iritzi zion liburuari**, eta Juan San Martinek aurreratutako barojatar gisa aurkeztu zuen. Mitxelenak dioenez, garai bateko gogo-giroa ederki azaltzen du, eta eskubide osoa duela dio berriz ere jendartera plazaratzeko, "burua harro jasotzen duenari". Anjel Lertxundiri, berriz, zenbait pasartek Dickens gogaratzen diote. Bada zerbait hori!

SATURNA

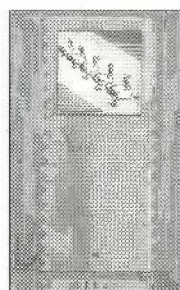
Joxean Ormazabal
Elkar, 64 orr., 570 pta.

2 Liburuskak hau aproposa da umeei kontatzeko, ume txikiel, lauzpabost urtekoei. Katua da Saturna, eta ipuina mundu guztiko katuei eskainita dago. Katua galduta egin da, eta aurkitu egin behar. Irratiak laguntzen du katua aurkitzen.

Katu zintzoa da Saturna, oso zintzoa. Ez du **jukutria** bakar bat egiten ipuin

osoan. Ez du Jim Davids marrazkilararen Garfield katua ere antzik, **inondik ere!**

Haur-literatura, baina haur-literatura maite ez baduzue, ez zarete **gozatuko** liburu honekin.

XELE

Jim Dodge
Elkar, 92 orr., 690 pta.

3 Kontrazalefik hasiko naiz: "kritikak **aho batez** txalotu zuen, magiaz, humanismoz eta umorez betetako **miraritzat harturik**". Agian norbaitek pentsatuko du liburu salitzeko sistema bat dela kritikaren kontu hori aitatzea, baina benetan **perla** bat da liburu hau. Ez duzu algara zaratzurik egingo, baina ia-ia hasieratik bukaera arte, irribarrea izango duzu aurpegian. Bukaera aldera, Bigarren Bihotza kapituluaren batez ere, serio eta egiten da kontakizunaren haria, baina beti ere istorio goxoa kontatzen du idazle kaliforniarak. Hunkigarria da Xelerekin aiton-lobek duten harremana, barregarria ahatearen **ibilera** basurdeak ehizatzen joaten direnean eta abar. Idazle espainiar batek hala esan zuen behin: "Lo breve si bueno, dos veces bueno". **Hona adibidea!**

ENIGMAK

Georges Simenon
Elkar, 74 orr., 520 pta.

3 Sei istorio labur dira. Istorioek ez dute elkarren artean zerikusirik, baina guztietan bi pertsonaia azaltzen dira. Orrialde gutxiko liburu baina, istorioak

ere oso motzak dira. Eta, **horrenbestez**, ezin suspentse handiko ipuintxoak izan.

Liburuskak jatorrizko liburuaren bertsio laburtua da, eta euskaltegietan 5. urratsa **gainditu** dutenentzat moldatua. **Orribarrenak** ere badaude irakurketa errazteko. Beraz, **horrez gain**, marrazkietan ere zenbait elementuren izenak jartzea **gehiegizkoa** iruditzen zait.

ZENOZOIKOAREN UGAZTUN BITXIAK

Gaiak, 78 orr., 1.100 pta.

3 Behin aitari liburu bat oparitu nion. Hego-Ameriketako animalien marrazkiak zeuden bertan. Eta hauxe esan zidan: "Motell motell, animalia hauek ez **dituk** existitzen!". Hain dira arraroak lurralde horietako zenbait piztia! Liburu honetan aurkitu dut bitxitasun horren arrazoiak, 23. orrialdean. Tertiarioaren eta Zenoziokoaren unerik handienetan bi kontinente horiek bakar-bakarrak bizi ziren, ez zuten harremanik beste kontinenteekin, eta, ondorioz, ekosistema bereziak osatu zituzten. Horregatik, oso ezaguri bitxiko animaliak bizi izan ziren.

Baina bitxiak marrazkiak dira liburu honetan. Marrazkiek irakurtzera bultzatzen dute. Antzinako animalia batzuk beldurgarriak dira, eta beste batzuk, txikiak izan arren, ikusgarriak: **txingurriak**, esaterako. Animalia horien guztien aldaketak azaltzen dira liburuan. Datu bat bada oso harrigarria txingurri buruz: 7.600 txingurri-espezie omen daude ezagunak, eta beste horrenbeste ezagutzen ez ditugunak. Eta guztien biomasa milioi bat tonakoa dela esaten da.

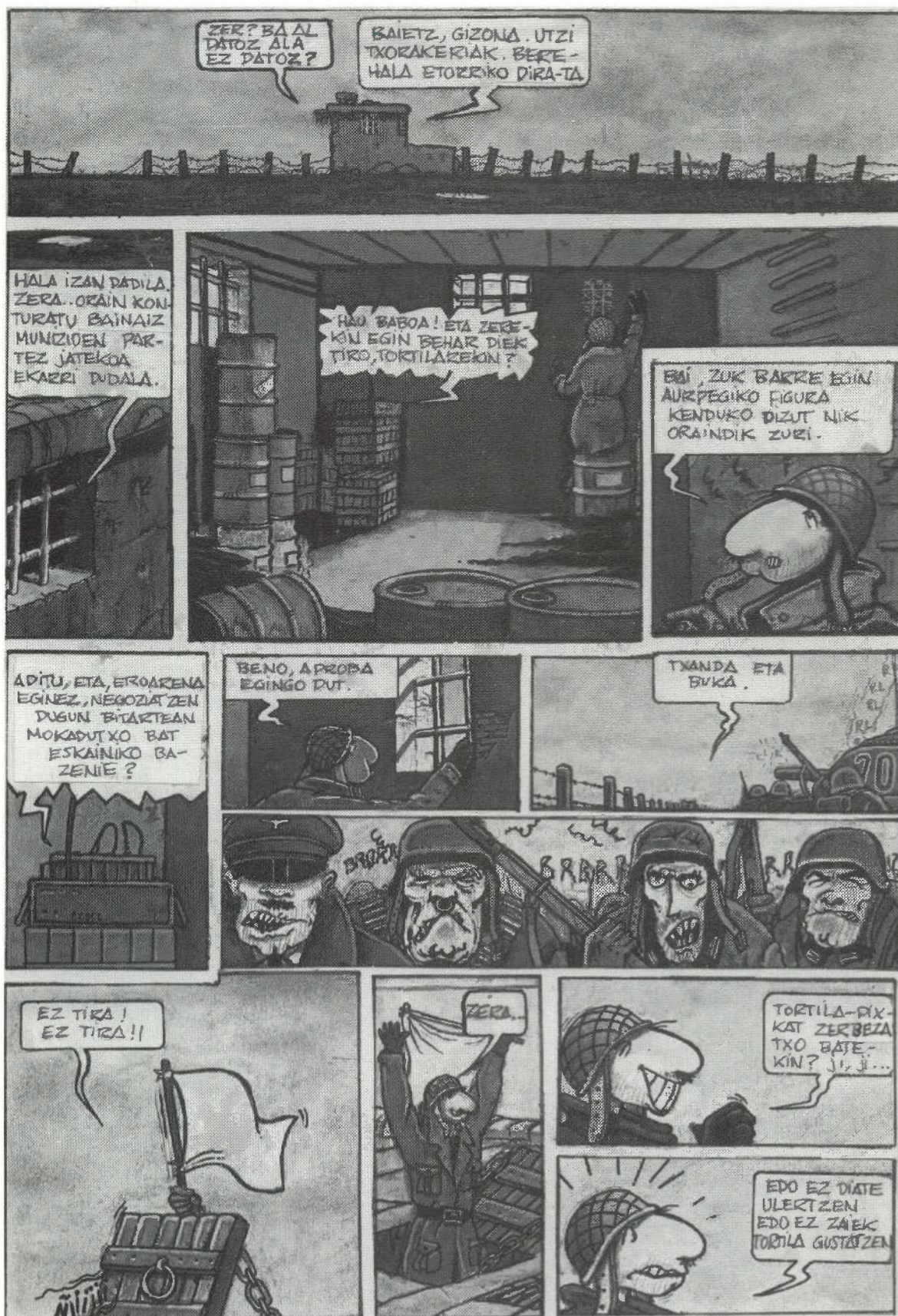
Benetan merezi du liburuak, **txunditzekoa** da. Gero, nahi izanez gero, "Parque Jurásico" pelikula **ikus liteke**. Liburuan ere aitatzen dira dinosauruak, euskara txukunean gainera, eta ez San Telmo museoko erakustaldian bezala, **erdara** —lotsagarria izan zen— **hutsean**.

Jon Zabalegi

MOLDAKETA. - Egokipena. Adaptación.
ALDE. - Diferentzia.
-(R)I ESKER. - (r)i eskerrak. Gracias a.
EZ DELA AZALDU ERE EGITEN. - Que ni aparece.
IRITZI. - Considerar, parecer. (ZER! edo NOR!).
JUKUTRIA. - Jugada sucia, jugarreta.
INONDIK ERE! - Inolaz ere! ¡De ninguna manera!
GOZATU. - Atsegin hartu. Disfrutar.

AHO BATEZ. - Erabakietan guztiak ados. Unánimemente.
MIRARITZAT HARTU. - Tomar por/como milagro.
PERLA. - Joya.
IBILERA. - Ibilitzeko era.
HONA ADIBIDEA! - ¡He aquí un ejemplo!
HORRENBESTEZ. - Horregatik. Por eso, por lo tanto.
GAINDITU. - Superar.
ORRIBARREN. - Pie de página.

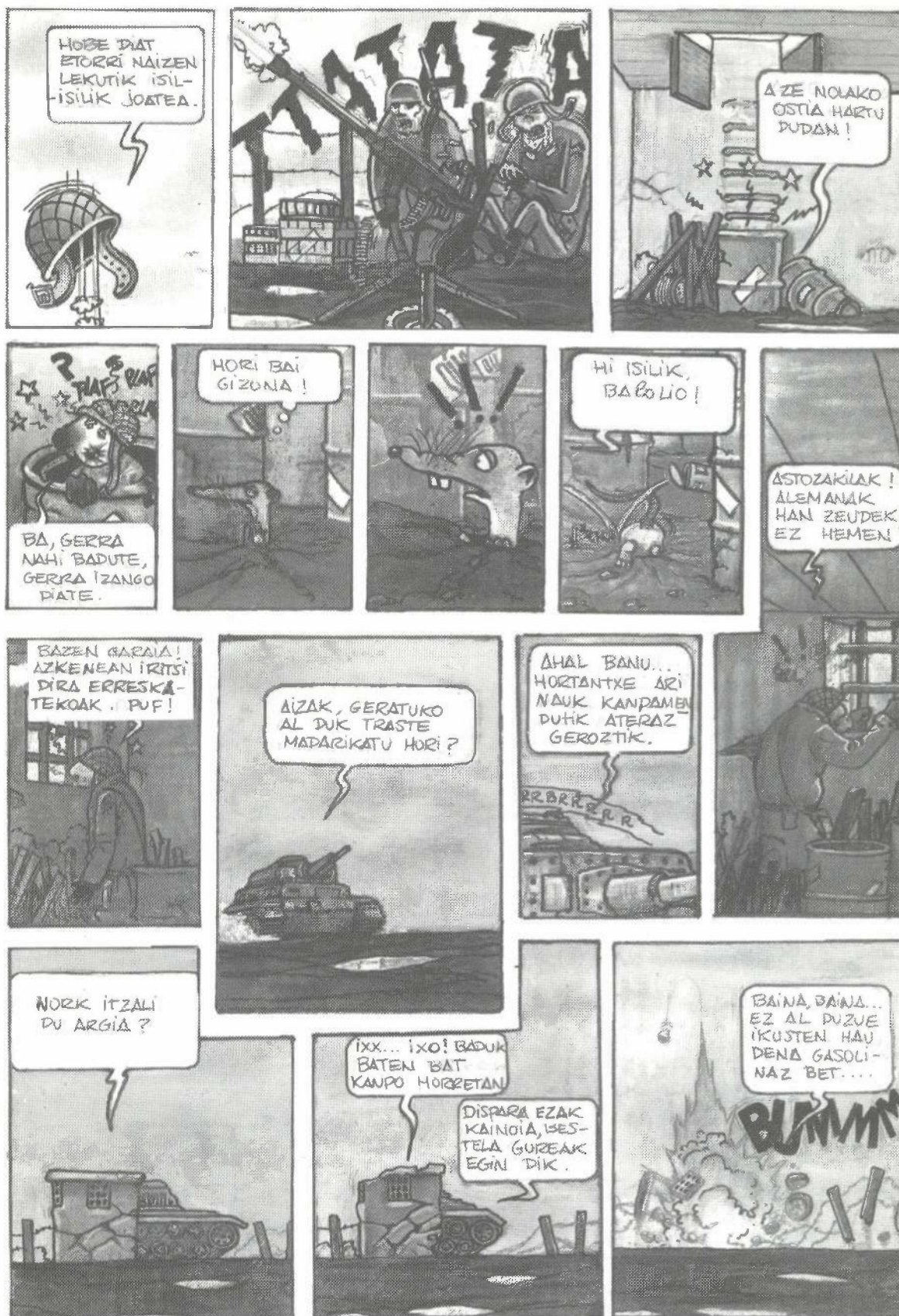
HORREZ GAIN. - Horretaz gain. Además de eso.
GEHIEGIZKO. - Endemasa. Excesivo.
UGAZTUN. - Mamífero.
DITUK. - Hitzanozko forma. Zutanoan: dira.
TXINGURRI. - Inuria. Hormiga.
TXUNDITU. - Liluratu, harri eta zur utzi. Pasmar.
IKUS LITEKE. - Se puede ver.
ERDARA HUTSEAN. - Solamente en español.

BAIETZ, GIZONA! - ¡Que sí, hombre!
TXORAKERIA. - Tontakeria. Txoro +
 keria. Era berean: astakeria,
 babokeria, utzikeria...

HALA IZAN DADILA. - Que así sea.
BABO. - Txoro.

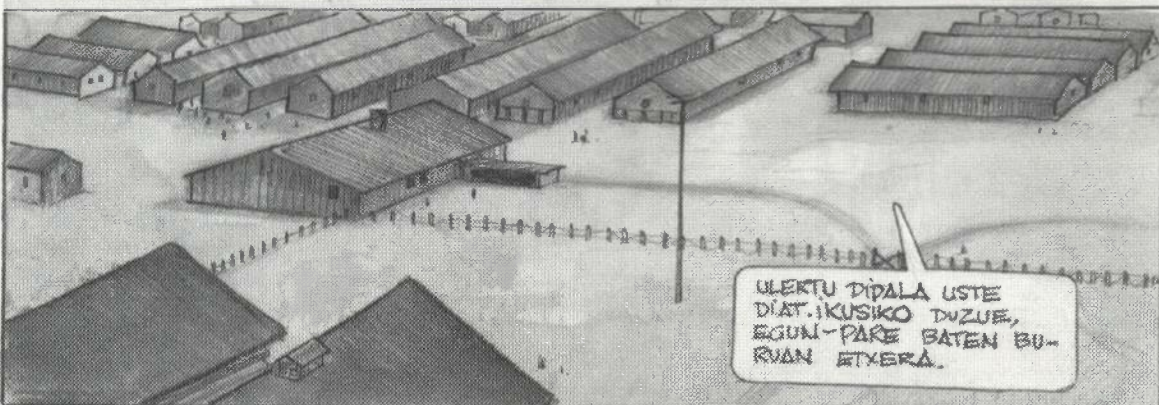
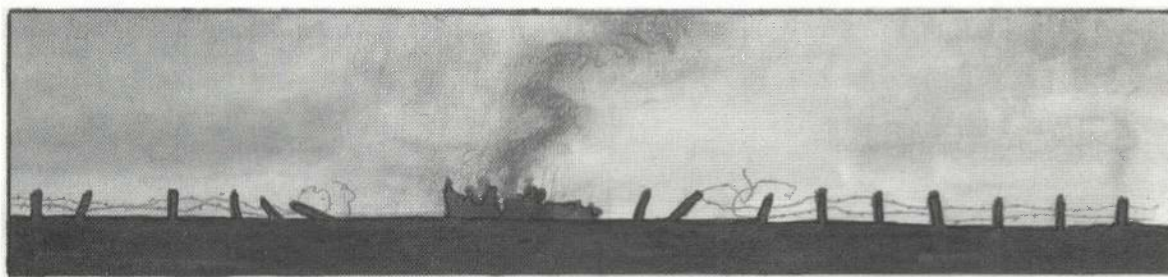
DIEK. - Gizonezkoei dagokien
 hitanozko aditz-forma da.
 Zutanoan: diezu.
TXANDA ETA BUKA. - Corto y fuera.
DIATE. - Hitanozko forma. Zutanoan:
 dute.
ZAIEK. - Gizonezkoei dagokien
 hitanozko forma. Zutanoan: zaie.

DIAT.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: dut.
BAZEN GARAIA!- ¡Ya era hora!
AIZAK.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: aizuz.
DUK.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: duzu.

MADARIKATU.- Maldito/a.
AHAL BANU.- Si pudiera.
NAUK.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: naiz.

ZEUDEK.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: zaude.
EZAK.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: ezazu.
DIK.- Gizonezkoel dagokien hitanozko forma. Zutanoan: du.

GERMAN MAIZ

HARA, HARAI- ¡Vaya, vaya!

EGUN-PARE BATEN BURUAN.-
Hemendik egun-pare batera. Al
cabo de dos días.

LARRU.- Azala. Piel.

JEROGLIFIKOA

- Zertaz hil zen?

HOTZ ez = Hotzez

POEMA PRESOA

Egosia, Hegats, Lortua, Arindu, Gaizto, Dir-dir,
Gureak, Zaletu, Baxera, Aditua, Txapel, Arbola,
Kofoin, Marrak, Gernua, Egarri, Grazia, Kondea,
Hegala, Harrak.

Gosea sortu du gizonak
Diruak altxa ditu txabolak
Farrak ernearazi negarrak

TESTA

1. a) 1 b) 2 c) 3	6. a) 2 b) 3 c) 1
2. a) 3 b) 1 c) 2	7. a) 1 b) 2 c) 3
3. a) 3 b) 1 c) 2	8. a) 1 b) 2 c) 3
4. a) 2 b) 1 c) 3	9. a) 2 b) 3 c) 1
5. a) 2 b) 1 c) 3	10. a) 1 b) 2 c) 3

17 PUNTUTIK BEHERA

Tira! Ez zara bada, oso gaztea, agian zure aiton-
amonak baino zaharragoa. Halek behintzat badute
zahartzaroak dakarren ume-ukitu hori. **Ez ahal zara**
kalean gazte-plantak egiten arituko! Itxurak egiten
ibiltzea baino gauza lotsagarriagorik.

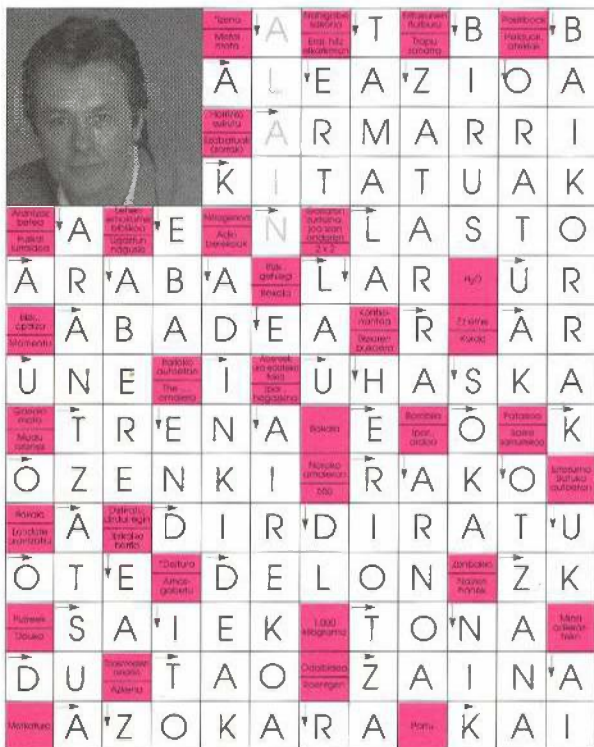
17 PUNTUTIK 23 PUNTURA

Piska bat irekita zaude oraindik. Haize berriei ez diezu
uko egiten behintzat. Hala ere, batzuetan zeure burua
behartu egin behar izaten duzu horretarako, bihotza ez
baita hain gaztea.

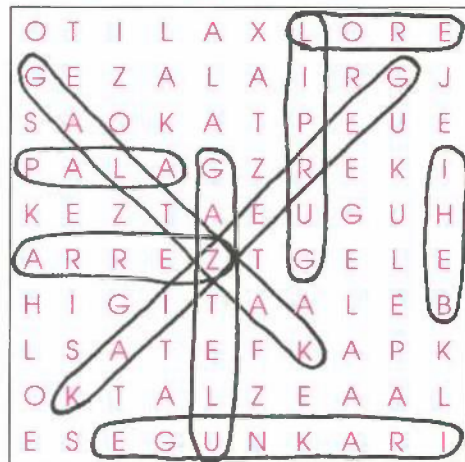
23 PUNTUTIK GORA

Gaztaro ederrean zaude, zimurrak azaldu badira ere.
Altxor hori ez da **edertasunezko ukenduekin** erosten.
Eutsi goiari!

HITZ GEZIDUNAK

LETRA ZOPA: Pala, behi, egunkari, zerra,
gaztelu, gereziak, gupil, lore, galtzak.

**EZ AHAL ZARA KALEAN GAZTE-
-PLANTAK EGITEN ARITUKO!**
¡Supongo que no andarás en la
calle haciéndote pasar por joven!
**ITXURAK EGITEN IBILTZEA BAINO
GAUZA LOTSAGARRIAGORIK.** - No
hay cosa más vergonzosa que
estar fingiendo.

UKO EGIN. - Negar.
GAZTARO. - Gazteen aro edo
garaia. Juventud.
ALTXOR. - Tesoro.
EDERTASUNEZKO UKENDU. - Crema
de belleza.
EUTSI GOIARI! - ¡Animos!

ARIES

Martxoaren 21etik Apirilaren 20ra

Ez da politikan sartzeko **unerik egokiena**. Zu **lehendakari izaterako** urte asko joango dira. Berrehun, hain zuzen. Pazientzi pixka bat beharko duzu. Bitartean, jarrai sukaldaritza zahar eta berriak ikasten.

TAURUS

Apirilaren 21etik Maiatzaren 20ra

Burutik eginda al zaude? Zergatik **bidali duzu pikutara** zeure adiskidea? Zoaz berehala maitearengana eta esan damututa zaudela. Belauniko jarri. Negar egin. Edozer gauza, baina konpondu auzi hori.

GEMINI

Maiatzaren 21etik Ekainaren 21era

Ilea gehiago zaindu behar duzu. Azkazalak **sarriago** moztu. Dutzak ez dizu kalterik egingo. Desodoranteak nahiko merke daude. Zure lehengusuak utziko ditu alkandora bat. **Onartuiozu**. **Narratsegi** zabilta.

CANCER

Ekainaren 22tik Uztailaren 22ra

Mendira joatea komeni zaizu. Haize garbi pixka bat, izerdi apur bat, etxera nekatuta itzultzea... Euskal dantzak ikasteko aukera daukazu. Aurrera! **Barre-algarak** egingo ditugu zuri begira!

LEO

Uztailaren 23tik Abuztuaren 23ra

Zorretan sartu zara eta ez duzu zorrei aurre egiteko **kemenik**. Zer esaten nuen nik? Orain hor konpon. Marriantón. Komentura sartzek ez du ezer konponduko. Bilatu orrialde horietan abokatu merke bat. **Zureak egin du**.

VIRGO

Abuztuaren 24etik Irailaren 23ra

Balio haundiko zerbait aurkituko duzu kalean. Zuretzat jaso nahi izango duzu. Benetako jabea azaldu egingo da eta **kinka larrian** jarriko zaitu. Argi ibili. Zenbakia: 1. Kolorea: berdea.

LIBRA

Irailaren 24etik Urriaren 23ra

Besteren alde lan egiteko aukera sortuko zaizu. Ez alferrik galdu. **Noizean behin** komeni izaten da. Ez zara santu bihurtuko, baina tira! Umore ona. Kolore alaiak. Zenbakia: 8.

SCORPIO

Urriaren 24etik Azaroaren 22ra

Sorgin horrek ez duzu ezer argituko. Tarotak ere ez. Ez duzu nere horoskopoa sinestu nahi, baina horrek ez zaitu libratuko. Gauzak diren bezala dira. Egun on bat bakarra: asteartea.

SAGITARIUS

Azaroaren 23tik Abenduaren 21era

Lo egin gabe ezin zara bizi. Atsedinari garrantzi handia eman behar zola. **Egunean** hogeit bat orduz atsedan hartu behar duzu. Bestela zureak egin du. Ura edan. **Baraua egin**.

CAPRICORN

Abenduaren 22tik Urtarrilaren 20ra

Hobbyak oso gauza ona dira, txirrindularitza oso ederra da, baina mountain bike-a **ezagutu zenuenetik** ez diozu beste ezeri, beste inori kasurik egin. Edarla! Isostar. Janaria: pilulak.

AQUARIUS

Urtarrilaren 21etik Otsailaren 19ra

Alai zaudenean zoragarria zara. Zure **xarmak liluratu** egingo ditu inguruko guztiak. Zuk eta biak dakigun pertsona hori ere bai. Aurrera! Astroak zure alde jotuko dute. Itsuen zozketan, zorte ona.

PISCIS

Otsailaren 20tik Martxoaren 20ra

Aditzak errazak irudituko zaizkizu, hitz berriak **aisa** gogoratuko dituzu, ariketak **atsegin** egingo eta irakaslearekin **maiteminduko** zara. **Patuak** zuk euskara ikastea nahi du **nonbait**. **Ez etsi!**

UNERIK EGOKIENA. - El momento más adecuado.

LEHENDAKARI IZATERAKO. - Para cuando seas lehendakari.

BARRE-ALGARA. - Carcajada.

BESTEREN ALDE. - Por los demás.

NOIZEAN BEHIN. - De vez en cuando.

EZAGUTU ZENUENETIK. - Desde que (lo) conociste.

BURUTIK EGINDA EGON. - Erotuta egon.

PIKUTARA BIDALI. - Mandar a freír espárragos.

ZOAZ. - Joan zaitez.

DAMUTUTA. - Arrepentido/a.

KEMEN. - Indarra.

ZUREAK EGIN DU. - Estás acabado/a.

XARMA. - Lilura. Encanto.

SARRIAGO. - Maizago. Más frecuentemente.

ONARTUIOZU. - Onariezalozu.

Aceptaselo.

NARRATSEGI. - Demasiado descuidado/a.

KINKA LARRI. - Estuasun handia.

EGUNEAN. - Al día.

BARAUA EGIN. - Ayunar.

AIISA. - Erraz.

ATSEGINEZ. - A gusto.

MAITEMINDU. - Enamorarse.

PATU. - Destino.

NONBAIT. - Tokiren batean.

EZ ETSI! - ¡No desesperes!

HADE

